

Radna snaga budućnosti - problemi i prilike studentske populacije

Bartolović, Višnja

Doctoral thesis / Disertacija

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:222122>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Poslijediplomski doktorski studij Management

Višnja Bartolović

**„RADNA SNAGA BUDUĆNOSTI – PROBLEMI I
PRILIKE STUDENTSKE POPULACIJE“**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Osijek, 2020. godine

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Poslijediplomski doktorski studij Management

Višnja Bartolović

**„RADNA SNAGA BUDUĆNOSTI – PROBLEMI I
PRILIKE STUDENTSKE POPULACIJE“**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Mentor: prof. dr. sc. Jerko Glavaš

Komentor: izv. prof. dr. sc. Dražen Čučić

Osijek, 2020. godine

Universtity Josip Juraj Strossmayer in Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Postgraduate doctoral study Management

Višnja Bartolović

**WORKFORCE OF THE FUTURE-PROBLEMS
AND OPPORTUNITIES OF THE STUDENT
POPULATION**

DOCTORAL THESIS

Mentor: prof. dr. sc. Jerko Glavaš,
Komentor: izv. prof. dr. sc. Dražen Čučić

Osijek, year 2020

**IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I
ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA**

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je doktorski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Višnja Bartolović

Matični broj studenta: 157

OIB: 39464899772

E-mail za kontakt: visnja.bartolovic@gmail.com

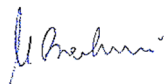
Naziv studija: Poslijediplomski doktorski studij Menadžment

Naslov rada: Radna snaga budućnosti-prilike i problemi studentske populacije

Mentor rada: prof. dr. sc. Jerko Glavaš

Komentor: izv. prof. dr. sc. Dražen Čučić

U Osijeku, 18.12.2020. godine

Potpis _____

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Doktorska disertacija Ekonomski fakultet u Osijeku

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

RADNA SNAGA BUDUĆNOSTI-PROBLEMI I PRILIKE STUDENTSKE POPULACIJE

Višnja Bartolović

Disertacija je izrađena u:

Mentor: prof. dr. sc. Jerko Glavaš

Komentor: izv. prof. dr. sc. Dražen Ćučić

Kratki sažetak doktorske disertacije:

Visokoobrazovano stanovništvo Republike Hrvatske čini bitnu pretpostavku za njen razvoj u Industriji 4.0 i digitalnom društvu. Visokokvalificirani radnici u današnjoj ekonomiji imaju jedinstvenu ulogu. Stoga je cilj ovog istraživanja usmjeren na dobivanje seta odgovora vezanih uz tranziciju iz obrazovanja u svijet rada, institucionalnu potporu u tome smislu.

Cilj ovog rada u teorijskom smislu je sistematizirati prikaz rezultata dosadašnjih mjera Aktivne politike zapošljavanja na razini Republike Hrvatske, pregled pokazatelja ukupnog tržišta rada na razini Republike Hrvatske i Europske unije, predstaviti pokazatelje obrazovanja mladih ljudi na razini Europske unije, sistematizirati dosadašnje empirijske nalaze prijelaza iz obrazovanja u svijet rada te sistematizirati prikaz dosadašnjih empirijskih nalaza o migracijskim namjerama mladih ljudi.

Predmet istraživanja su stavovi, percepcije i migracijske namjere studenata završnih godina studija o varijablama budućeg radnog mjesta, potisnim i privlačnim čimbenicima migracija ili ostanku u Republici Hrvatskoj, ulozi migrantskih mreža u inozemstvu, institucionalnoj potpori, preprekama.

U uzorku je sudjelovalo 356 sudionika iz pet različitih znanstvenih područja. Od 12 postavljenih hipoteza vezanih uz Aktivnu politiku tržišta rada, poticaji i prepreke za migracije te varijable vezane uz buduće radno mjesto, 10 hipoteza je potvrđeno, a 2 hipoteze su odbačene. U trećoj fazi hijerarhijskom regresijom testirani su potisni i privlačni čimbenici migracija (Enter metoda, zavisna varijabla: namjera migracija u inozemstvo).

Pokazalo se da metoda koja je primijenjena značajno predviđa 55,3 % varijance kriterija, R^2 korigirani 53,2 %.

Broj stranica: 171

Broj grafikona: 23

Broj tablica: 85

Broj literaturnih navoda: 111

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: migracijske namjere, studenti, potisni i privlačni čimbenici, odljev mozgova, Aktivna politika tržišta rada, cjeloživotno učenje, NEET skupina

Datum obrane: 18.12.2020.

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. izv. prof. dr. sc. Dražen Ćučić, predsjednik Povjerenstva
2. prof. dr. sc. Ivana Barković Bojanić, član Povjerenstva
3. doc. dr. sc. Damir Šebo, član Povjerenstva

Disertacija je pohranjena u: Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici Zagreb, Ul. Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb; Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, Europska avenija 24, Osijek; Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Trg sv. Trojstva 3, Osijek; Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
PhD thesis Faculty of Economics in Osijek

Scientific Area: Social Sciences
Scientific Field: Economy

WORKFORCE OF THE FUTURE-PROBLEMS AND OPPORTUNITIES OF STUDENT POPULATION

Višnja Bartolović

Thesis performed at:
Supervisor: prof. dr. sc. Jerko Glavaš
Co supervisor: izv. prof. dr. sc. Dražen Ćučić
Short abstract:

The highly educated population of the Republic of Croatia represents an essential condition for its development in Industry 4.0 and the digital society. Highly skilled workers have a unique role in today's economy. Therefore, the aim of this research is to obtain a set of answers related to the transition from education to the world of work, institutional support in this regard.

The aim of this paper in theoretical terms is to systematize the results of previous measures of Active Employment Policy at the level of the Republic of Croatia, review the indicators of the overall labor market at the level of Croatia and the European Union, present the indicators of education of young people at the level of the European Union, systematize the previous empirical findings of the transition from education to the world of work and to systematize the previous empirical findings on migration intentions of young people.

The subject of this research were attitudes, perceptions, and migration intentions of final year students on future job variables, push and pull factors of migration or staying in the Republic of Croatia, the role of migrant networks abroad, and institutional support.

The sample included 356 students from five different scientific fields. Of the 12 hypotheses related to Active Labor Market Policy, push and pull migration factors, and future job variables, 10 hypotheses were confirmed and 2 hypotheses were rejected. In the third phase, set of push and pull factors were tested by hierarchical regression (Enter method, dependent variable: intention to migrate abroad). It has been shown that the applied method significantly predicts 55,3 % of the variance of criteria, R^2 adjusted 53,2.

Number of pages: 171

Number of graphs: 23

Number of tables: 85

Number of references: 111

Original in: croatian

Key words: migration intentions, students, push and pull factors, brain drain, Active labour market policy, Lifelong learning, NEET group

Date of the thesis defense: 18.12.2020.

Reviewers:

1. izv. prof. dr. sc. Dražen Ćučić, Chairman of the Commission
2. prof. dr. sc. Ivana Barković Bojanić, member of the Commission
3. doc. dr. sc. Damir Šebo, member of the Commission

Thesis deposited in: National and University Library in Zagreb, Ul. Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb; City and University Library of Osijek, Europska avenija 24, Osijek; Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Trg sv. Trojstva 3, Osijek; Faculty of Economics in Osijek, Trg Lj. Gaja 7, Osijek

SAŽETAK

Ključne riječi: migracijske namjere, studenti, potisni i privlačni čimbenici, odljev mozgova, Aktivna politika tržišta rada, cjeloživotno učenje, NEET skupina

Visokoobrazovano stanovništvo Republike Hrvatske čini bitnu pretpostavku za njen razvoj u Industriji 4.0. Visokokvalificirani radnici u današnjoj ekonomiji imaju jedinstvenu ulogu. Stvoriti im uvjete života i rada predstavlja izazov za društvo u cjelini. Stoga je cilj ovog istraživanja usmjeren na dobivanje seta odgovora vezanih uz tranziciju iz obrazovanja u svijet rada, institucionalnu potporu u tome smislu, kao i sve druge probleme i prilike s kojima se studenti završnih godina studija susreću. Predmet istraživanja su stavovi, percepcije i migracijske namjere studenata završnih godina studija o varijablama budućeg radnog mjesta, potisnim i privlačnim čimbenicima migracija ili ostanku u Republici Hrvatskoj, ulozi migrantskih mreža u inozemstvu, institucionalnoj potpori, preprekama za migracije.

U prvom dijelu rada definiraju se istraživačka pitanja, ciljevi i hipoteze. U drugom dijelu rada analiziraju se dosezi i uloga Aktivne politike zapošljavanja. U vremenu COVID-19 pandemije, kada se najavljuje kao posljedica nova svjetska recesija, uloga javnih službi za zapošljavanje postaje ključna u suzbijanju posljedica krize, a kao i u svjetskoj krizi 2008. godine, i u ovoj se krizi očekuje da će najviše posljedica imati upravo na zapošljavanje mladih.

U trećem dijelu rada analiziraju se dosadašnje mjere Aktivne politike rada usmjerene prema mladima i pokazatelji vezani uz mlade na tržištu rada, efekti nezaposlenosti na mladu populaciju i fokus na posebno ugrožene skupine mladih na tržištu rada.

Četvrti dio rada bavi se obrazovanjem i prijelazom iz svijeta obrazovanja u svijet rada, važnosti institucionalne potpore, cjeloživotnog učenja i razvoja (posebice u svjetlu Industrije 4.0 i sveprisutne digitalizacije), te važnosti financijske samostalnosti za mlade.

Peti dio rada odnosi se na obilježja nove generacije radne snage, migracije mladih i odljev mozgova te kvalitetu života.

Šesti dio odnosi se na rezultate istraživanja. U uzorku je sudjelovalo 356 sudionika iz pet različitih znanstvenih područja. Anketni upitnik distribuiran je online, dobiveni rezultati obrađeni su u programskom paketu SPSS. Rezultati obrade odvijali su se u četiri faze: u prvoj fazi varijable su opisane deskriptivnom statistikom, u drugoj fazi testiran je normalitet distribucije One sample Kolmogorov-Smirnovljevim testom, u trećoj fazi testirana je povezanost varijabli sadržanih u hipotezama uz identifikaciju statistički značajnih povezanosti. Od 12 postavljenih hipoteza, njih 10 potvrđeno, a 2 su odbačene. U četvrtoj fazi testiranja hijerarhijskom regresijom testirani su potisni i privlačni čimbenici. Pokazalo se da model koji je primijenjen značajno predviđa 55 % varijance kriterija (zavisna varijabla: namjera migracija u inozemstvo). R^2 korigirani je 53,2.

Sedmi dio rada odnosi se na zaključna razmatranja i preporuke za daljnja istraživanja. Preporuke su proizašle iz pregleda domaće i strane literature te provedenog istraživanja.

ABSTRACT

Key words: migration intentions, student, push and pull factors, brain drain, Active labour market policy

The highly educated population of the Republic of Croatia forms the basis for its development in Industry 4.0. Highly skilled workers have a unique role in today's economy. Creating living and working conditions for them is a challenge for society as a whole. Therefore, the aim of this research is to obtain a set of answers related to the transition from education to the world of work, institutional support in this regard, as well as all other problems and opportunities that final year students encounter. The subject of the research is the attitudes, perceptions and migration intentions of final year students on future job variables, push and pull factors of migration, staying in the Republic of Croatia, the role of migrant networks abroad, institutional support, various obstacles students face.

The first part of the paper defines research questions, goals and hypotheses. The second part of the paper analyzes the achievements and the role of Active Employment Policy. At the time of the COVID-19 pandemic, when a new global recession is announced, the role of public employment services is becoming crucial in combating the effects of the crisis, and as in the global crisis of 2008, this crisis is expected to have the greatest consequences on youth employment.

The third part of the paper analyzes the measures of the Active Labor Policy aimed at young people and indicators related to youth in the labor market, the effects of unemployment on the young population and the focus on particularly vulnerable groups of young people in the labor market.

The fourth part deals with education and the transition from the world of education to the world of work, the importance of institutional support, lifelong learning and development (especially in light of Industry 4.0 and ubiquitous digitization), and the importance of financial independence for young people.

The fifth part of the paper deals with the characteristics of the new generation of labor force, youth migration and brain drain, and quality of life.

The sixth part refers to the results of the research. The sample involved 356 students from five different scientific fields. The survey questionnaire was distributed online, and the obtained results were processed in the SPSS software package. The results of the processing took place in four phases: in the first phase the variables were described by descriptive statistics, in the second phase the normality of the distribution was tested by the One sample Kolmogorov-Smirnov test, in the third phase the correlations of variables contained in hypotheses were tested with identification of statistically significant correlations. Of the 12 hypotheses set, 10 were confirmed and 2 were

rejected. In the fourth phase of hierarchical regression testing, push and pull factors were tested. It was shown that the applied model significantly predicts 55,3% of the variance of the criteria (dependent variable: intention to migrate abroad), R^2 adjusted 53,2.

ZAHVALE

Koristim priliku zahvaliti se svojoj matičnoj ustanovi na pruženoj prilici za znanstvenim razvojem te na potpori iskazanoj za vrijeme studiranja na Poslijediplomskom doktorskom studiju Management Ekonomskog fakulteta u Osijeku.

Posebnu zahvalnost dugujem mentoru doktorske disertacije prof.dr.sc. Jerku Glavašu na znanstvenom usmjeravanju, pomoći u rješavanju mnoštva različitih pitanja i nedoumica, sugestijama oko oblikovanja i provedbe samog istraživanja.

U ovom smislu, zahvalnost dugujem i djelatnicima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, područne službe Slavonski brod, gospođi Martini Vitić dipl. iur., rukovoditeljici Odjela za provođenje projekata i gospođi Tihani Garić dipl. oec., rukovoditeljici Odjela analitike, statistike i informatike, te djelatnici Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar dr. sc. Marini Kotrla Topić.

Zahvaljujem i predstavnicima ustanova u sustavu visokog obrazovanja koji su mi pomogli u distribuciji anketnog upitnika u vrlo zahtjevnim okolnostima pandemije COVID-19. Zahvaljujem i svim studentima koji su sudjelovali u istraživanju.

Zahvalnost dugujem mnogim divnim ljudima, prijateljima, profesorima koji su mi ostali u trajnom sjećanju iz Ekonomske škole Požega, Ekonomskog fakulteta iz Osijeka, Poslijediplomskog dokorskog studija Management, a koji su bili dio ovog puta te nesebično dijelili svoja razmišljanja, kritike, prijedloge, znanja.

Veliku zahvalnost dugujem svojoj obitelji na iskazanoj potpori, suprugu Zlatku, sestri Štefaniji, majci Mariji, posebno svom dvanaestogodišnjem sinu Antunu koji mi je svim srcem i žarom pomagao u raznim obiteljskim poslovima, te uvijek pronašao način da me razveseli lijepim gestama za vrijeme intenzivnog rada na disertaciji.

*sinu Antunu, supругu Zlatku, majci Mariji, pokojnom ocu Josipu
sestri Štefaniji i bratu Mariju,
prijateljima i studentima*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problem istraživanja i postavljene hipoteze	3
1.2. Svrha i cilj istraživanja	8
1.2.1. Uzorak	11
1.2.2. Metode prikupljanja podataka	11
1.3. Ocjena i prikaz dosadašnjih istraživanja	14
1.4. Korištene znanstvene metode	20
1.4.1. Metode analize podataka	22
1.5. Struktura rada i očekivani znanstveni doprinos	24
2. AKTIVNA POLITIKA ZAPOSŁJAVANJA	27
2.1. Ciljevi i mjere aktive politike zapošljavanja	28
2.2. Skupine korisnika	31
2.3. Institucionalna potpora i informiranje	36
2.4. Statistički pokazatelji tržišta rada	37
3. MLADI NA TRŽIŠTU RADA	40
3.1. Mjere aktivne politike zapošljavanja usmjerene mladima	40
3.2. Pokazatelji vezani uz mlade na tržištu rada u Republici Hrvatskoj i zemljama Europske unije 41	
3.2.1. Mladi na tržištu rada u Republici Hrvatskoj	42
3.2.2. Mladi na tržištu rada Europske unije	47
3.3. Efekti nezaposlenosti na mladu populaciju	50
3.4. Posebno ugrožene skupine mladih na tržištu rada	51
4. OBRAZOVANJE I PRIJELAZ IZ OBRAZOVANJA U SVIJET RADA	54
4.1. Ciljevi i uloga obrazovanja mladih ljudi	56
4.2. Pokazatelji obrazovanja mladi ljudi	56
4.3. Koncept cjeloživotnog učenja i razvoja	58
4.4. Prijelaz iz obrazovanja u svijet rada	59
4.5. Institucionalna potpora prijelazu iz obrazovanja u svijet rada	62
4.6. Financijska samostalnost	63
5. KVALITETA ŽIVOTA, MIGRACIJE I ODLJEV MOZGOVA	67
5.1. Obilježja nove generacije radne snage	67

5.2. Migracije mladih i odljev mozgova	70
5.3. Kvaliteta života	76
6. RADNA SNAGA BUDUĆNOSTI-PROBLEMI I PRILIKE STUDENTSKE POPULACIJE	81
6.1. Rezultati istraživanja	81
6.1.1. Lista varijabli uzetih u istraživanje	82
6.1.2. Deskriptivna statistika varijabli sadržanih u hipotezama.....	88
6.1.3. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test.....	90
6.1.4. Hipoteza H1	95
6.1.5. Hipoteza H2	97
6.1.6. Hipoteza H3	102
6.1.7. Hipoteza H4	105
6.1.8. Hipoteza H5	106
6.1.9. Hipoteza H6	108
6.1.10. Hipoteza H7	110
6.1.11. Hipoteza H8	112
6.1.12. Hipoteza H9	113
6.1.13. Hipoteza H10	115
6.1.14. Hipoteza H11	117
6.1.15. Hipoteza H12	120
6.1.16. Deskriptivna statistika skupina varijabli potisnih i privlačnih čimbenika za migracije	121
6.1.17. Hijerarhijska regresijska analiza potisnih i privlačnih čimbenika migracija	134
6.2. Rasprava	141
7. ZAKLJUČAK.....	144
8. LITERATURA	150
9. POPIS GRAFIKONA, TABLICA	160
10. POPIS POJMOVA	166
11. PRILOZI	167

1. UVOD

U središtu održivog razvoja nalazi se stanovništvo koje je pod utjecajem globalnih demografskih mega trendova: rast stanovništva, starenje stanovništva, migracije i urbanizacija. Sve navedeno ima za posljedicu utjecaj na ekonomski i socijalni razvoj te na održivost okoliša (United Nations, 2019). Visokoobrazovano stanovništvo Republike Hrvatske od iznimnog je značaja za njen sveukupni razvoj. U ciljevima Europske unije 2020 obrazovanje populacije je prepoznato kao jedan od ključnih ciljeva Europske unije 2020. Obrazovati mlade ljude i omogućiti im zaposlenje i razvoj karijere predstavlja imperativ za nacionalne javne politike u vremenu slobode kretanja ljudi i kapitala.

Poseban izazov je odseljavanje radno sposobnog stanovništva u druge, razvijenije zemlje Europske unije. Sklonost prema migracijama u Republici Hrvatskoj najčešće pokazuju osobe do 40 godina starosti, koje još nisu zasnovale obitelj te osobe s višom razinom obrazovanja (Božić and Burić, 2005). Potrebno je sustavno raditi na unapređenju potpore mladima u tranziciji u svijet rada, unaprjeđenju kvalitete života, cjeloživotnom obrazovanju, motiviranju mladih ljudi da ostanu i razvijaju svoje karijere u zemlji u kojoj su se obrazovali. Stoga je važno „vidjeti svijet njihovim očima“, uočiti što smatraju problemima, gdje vide prilike, kakve su im radne preferencije u pogledu budućih radnih mjesta, koliko su informirani o podršci putem aktivnih politika zapošljavanja, razmišljaju li o migracijama i odlasku, a posebice što ih motivira na ostanak. U trenutku kada se poslodavci suočavaju s nedostatkom radne snage, a pojedina geografska područja s iseljavanjem, ova pitanja traže dublje razumijevanje problema i prilika. Ovo se istraživanje bavi upravo tom društvenom temom, a uzorak čine studenti različitih znanstvenih područja. Rezultate istraživanja trebali bi analizirati i poslodavci kod oblikovanja politika ljudskih potencijala, u kontekstu stvaranja povoljnih radnih uvjeta za nadolazeće generacije.

Republika Hrvatska je pri vrhu ljestvice u Europskoj uniji prema pokazateljima stopa nezaposlenosti mladih (više u poglavlju 3 ovog rada). Prisutna je višegodišnja depopulacija ruralnih područja i odlazak domicilnog stanovništva u druge zemlje. Mladi ljudi u Republici Hrvatskoj također su pri vrhu ljestvice u Europskoj uniji po predugom ostanku u roditeljskom domu (detaljnije u poglavlju 4). Problem financijskog osamostaljivanja mladih već se duže vremena spominje u javnim raspravama političara, znanstvenika, javnosti. Posljedica odlaska stanovništva i depopulacija područja prebivanja, smanjenje ekonomskih aktivnosti posljedično dovode do smanjenja privlačnosti takvih područja za život i uzrokuju daljnja iseljavanja u privlačnija područja, u tuzemstvu i inozemstvu. Mjere aktivnih politika zapošljavanja uvažavaju

specifičnosti svake pojedine zemlje, te ih svaka pojedina zemlja kreira polazeći od svojih potreba, postojećih pokazatelja na svom području, uvažavajući okolnosti i ciljeve koje si postave.

Postojeće mjere aktivnih politika zapošljavanja još uvijek drže stope nezaposlenosti mladih (15-29 godina) dvostruko većima u usporedbi s više razvijenim zemljama Europske unije. Odlaskom stanovništva u druge zemlje nastavlja se daljnja depopulacija pojedinih regija, gubitak ekonomskih aktivnosti, a s tim posljedično i ugleda pojedinih regija koji su nekad imale. Mladi su posebno ranjiva skupina već i kod ulaska na tržište rada. Zbog navedenih argumenata potrebno je intenzivnije istraživati problematiku položaja mladih na tržištu rada ali i u širem društvenom kontekstu, u smislu zadržavanja mladih u domicilnim okvirima. Pokazatelji aktivnosti mladih na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, te stopa nezaposlenosti mladih zahtijevaju specifične mjere podrške u obliku Aktivne politike zapošljavanja. Problem pronalaženja posla za mladu populaciju posebno je tematiziran u javnim politikama Europske unije vezanima uz mlade. Poticaj je bila svakako posljednja globalna ekonomska kriza iz 2009. godine. Različitim mjerama se pitanje zaposlenosti mladih pokušava rješavati, a prema dostupnim podacima EUROSTAT-a svaka je zemlja u okviru Europske unije to pitanje rješavala manje ili više uspješno. Razlozi za međunarodne migracije radno sposobnog stanovništva, a posebno visokoobrazovanih profesionalaca već su duže vrijeme u fokusu istraživača. U posljednje vrijeme fokus se sve više okreće prema studentskoj populaciji, a osim migracijskih namjera studenata pokušavaju se identificirati i njihovi razlozi za ostanak na nekom području. Razlog zašto javne politike ne uspijevaju u dovoljnoj mjeri preokrenuti trendove iseljavanja neki istraživači pronalaze u razlogu da je još uvijek premalo istraživanja okrenuto ka prepoznavanju razloga, motiva, prilika zbog kojih bi mladi ljudi htjeli ostati u mjestima gdje su odrasli. Stoga su međunarodne migracije zbog fenomena globalizacije postale prvoklasno pitanje zadržavanja visokoobrazovanih ljudskih potencijala u domicilnim gospodarstvima. Postoji generalan konsenzus o dozvoli mobilnosti radne snage. Time je protok radne snage prema svim razvijenijim zemljama omogućen, a posebno za radnu snagu s adekvatnim (visokim) kvalifikacijama. Posljedica toga je da se radna snaga obično iseljava iz zemalja s nižim gospodarskim rezultatima u zemlje čiji su rezultati bolji (Pito, 2015). Prema dostupnim istraživanjima iz zemalja u okruženju, migracijske se namjere mogu prepoznati i kod studenata već za vrijeme studija. Oni se informiraju kroz različite dostupne izvore te već na studiju pronalaze razloge „za i protiv“ migracija u više razvijene zemlje. Taj su podatak prepoznali istraživači te se fokus sve više okreće ne toliko na potvrđivanje migracija kao društvenog fenomena i trenda već na čimbenike koje bi mlade ljude zadržali na nekom području, uz analizu čimbenika koji im otežavaju migracije. Takvi nalazi u istraživanjima mogu se koristiti kao sugestija za kreatora javnih politika kako bi se one usmjerile na kreiranje što kvalitetnijih uvjeta

života koji će zadržati mlade ljude na pojedinom području i time zaustaviti depopulaciju pojedinih regija, no potrebna su dodatna istraživanja na hrvatskom uzorku.

Dosadašnji nalazi pokazuju da takve regije sa situacijom koja je nepovoljnija u odnosu na nacionalni prosjek, niži socijalni status postaje dominantan jer odseljavanjem kompetentnijih slojeva stanovništva događa se situacija da lokalne zajednice nisu u stanju zadržati mlade i ambiciozne ljude (Bogardi (2015)). Budućnost takvih regija ovisi o perspektivama koje nude mladim ljudima koji tamo žive ili se trebaju vratiti nakon obrazovanja da započnu svoju karijeru i obiteljski život. Stoga je ključno pitanje kako mladi ljudi doživljavaju postojeću situaciju, razmišljaju li o migraciji, koji bi ih razlozi mogli navesti da ostanu u regijama u kojima su odrasli i školovali se. Stoga na nacionalnom nivou, uz dugogodišnje evidentne regionalne nejednakosti unutar Republike Hrvatske, pitanje zadržavanja mladih u pojedinim regijama postaje prvoklasno pitanje: političko, ekonomsko, socijalno, sigurnosno. Kada bi se dobili ovi odgovori, moglo bi se putem društvenog konsenzusa o prvoklasnim pitanjima, a ovo to svakako jest, raditi intenzivnije na nacionalnom i lokalnom nivou na ublažavanju regionalnih nejednakosti i podizanju kvalitete života stanovništva pojedinih regija. Potrebno je stoga identificirati probleme i prilike mladih ljudi kako bi se podizala kvaliteta života, smanjivale regionalne nejednakosti, stvarali preduvjeti za ostanak mladih, argumentirano, na znanstveno utemeljen način.

1.1. Problem istraživanja i postavljene hipoteze

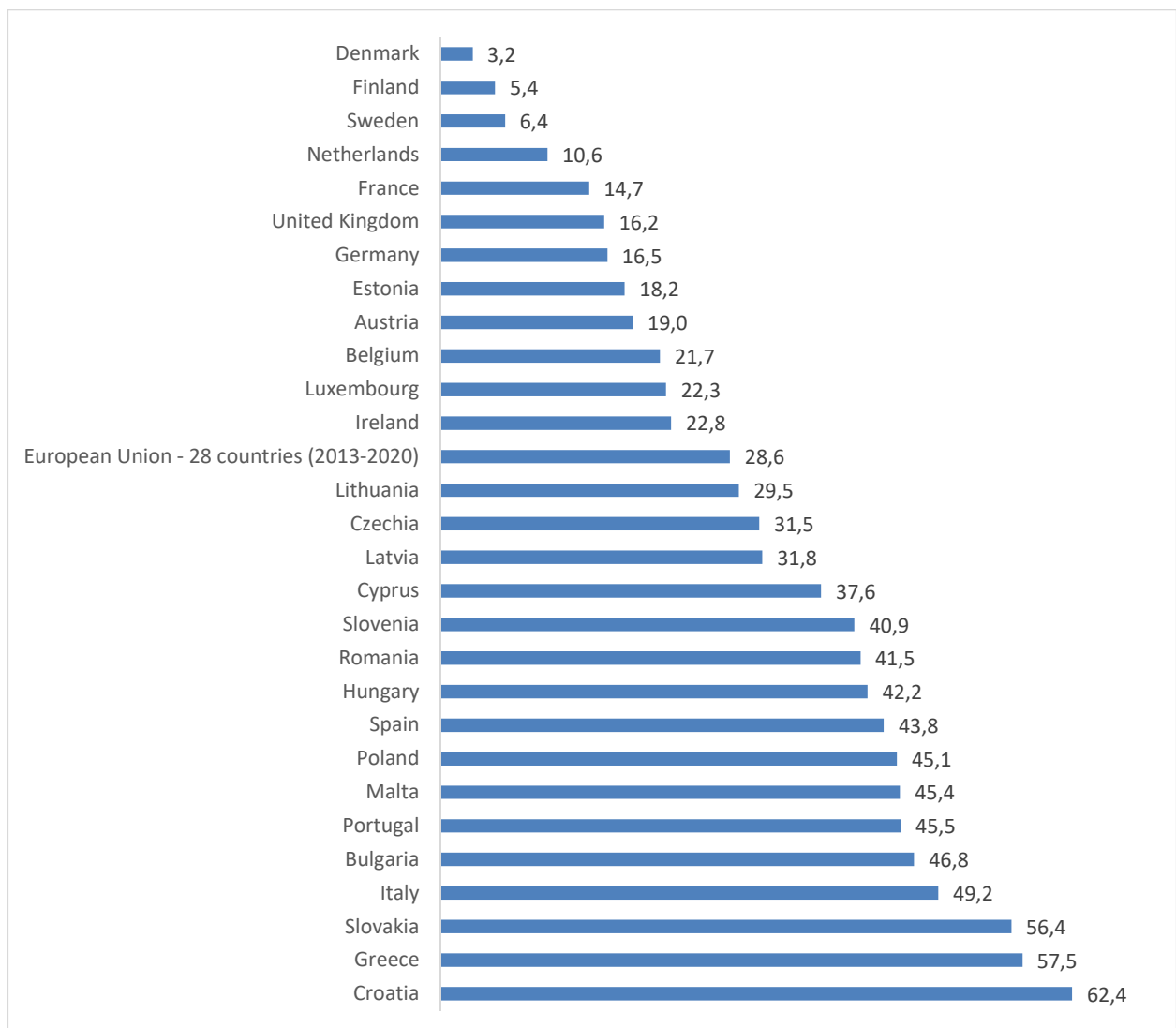
Problemom migracija bave se sociolozi (migracijski procesi), antropolozi (promjene u životnim standardima i kulturi), politolozi (politički razlozi migracija), psiholozi (osobni faktori pojedinca koji potiču napuštanje zemlje), ekonomisti (izučavaju se tzv. potisni i privlačni čimbenici migracija, u stranoj literaturi poznati u engleskoj inačici kao „pull and push factors“, te čimbenici poput mreža koji povezuju destinacije emigriranja i imigriranja (Ciarniene and Kumpikaite, 2011)). Visokokvalificirani radnici u današnjoj ekonomiji igraju jedinstvene uloge kao poduzetnici, znanstvenici, inovatori. Vrlo su pokretni i među radnim mjestima i u geografskom smislu. Stoga države s visokim prihodima ovise o međunarodnim talentima koji stvaraju i održavaju vodeće gospodarske sektore. Zemljama s nižim prihodima, koje uglavnom trpe odljev mozgova, to utječe na ekonomski rast, produktivnost, javne financije i pružanje usluga poput obrazovanja i zdravstvene zaštite. Stoga je globalna mobilnost talenata glavni problem politika, gdje se međusobno isprepliću zamke te dobici migracija i globalizacije. (World Bank, 2018)

Prema Nacionalnom izvještaju Eurobarometra za Republiku Hrvatsku iz 2018. godine najvažnije obilježje Europske unije za ispitanike iz Republike Hrvatske je sloboda putovanja, studiranje i rad bilo gdje unutar Europske unije. Samo četvrtina Hrvata vjeruje u pravosuđe (polovina Europljana),

a u padu je povjerenje u javnu upravu (obrnuto, na razini EU28 raste povjerenje u javnu upravu). (Eurobarometar, 2018)

Prema podacima EUROSTAT-a u Republici Hrvatskoj raste udio mladih koji živi s u roditeljskom domu, u dobi od 18 do 34 godine starosti. Tako je primjerice, taj udio 2013. godine iznosio 58,9 %, dok je prosjek Europske unije 28,2 %. Mladi u Republici Hrvatskoj u promatranoj starosnoj grupi (od 18. do 34. godine starosti) nalaze se pri vrhu u Europskoj uniji. Kada se uzmu u obzir podaci od 2010. godine, udio mladih koji žive s roditeljima iznosio je 56,5 %, te 2018. 62,4 % (Eurostat, 2018.)

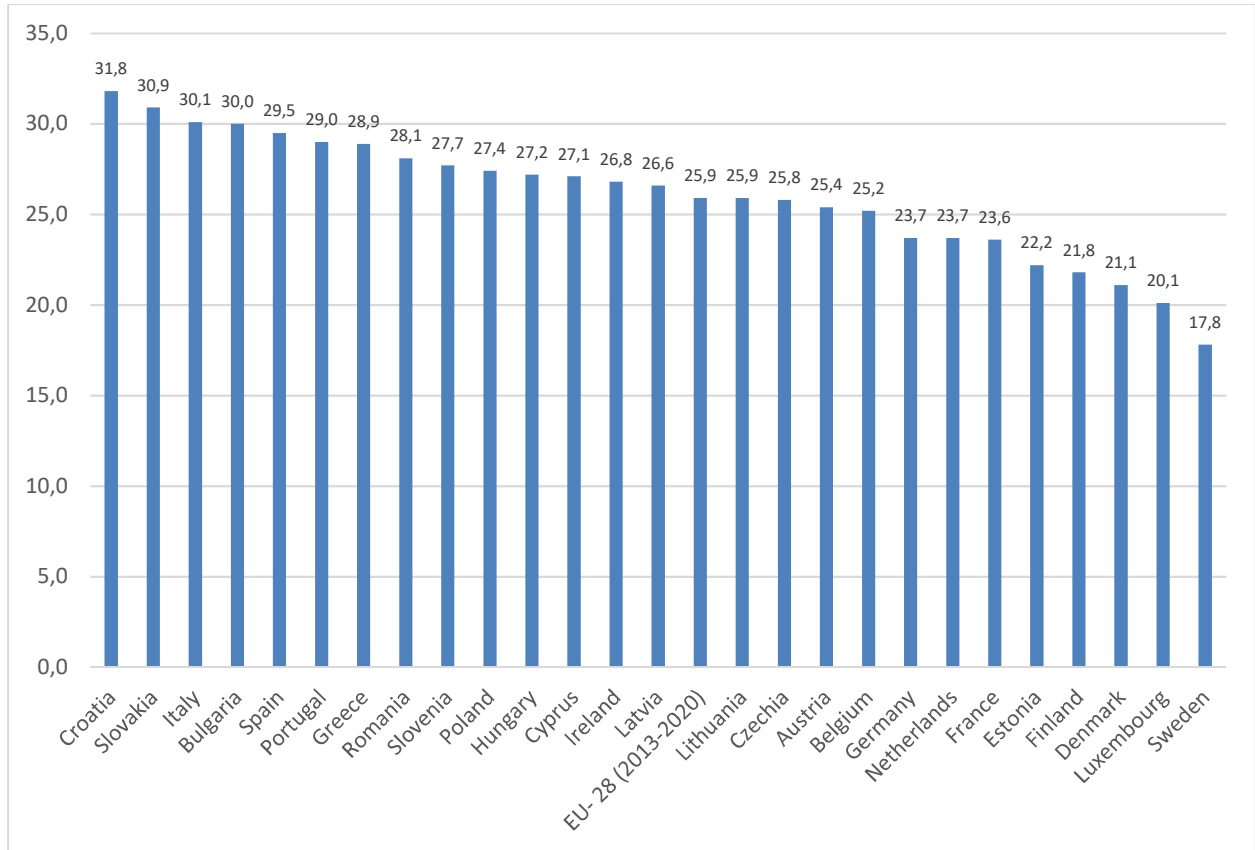
Za ilustraciju pozicije ove skupine mladih Hrvata spram vršnjaka u Europskoj uniji daje se slijedeći grafički prikaz.

Graf 1 Udio mladih od 18. do 34. godine starosti koji žive s roditeljima, podaci za 2018. godinu

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2018.), (https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/ILC_LVPS08)

Prema podacima EUROSTAT-a za 2019. godinu mladi u Republici Hrvatskoj pri vrhu su ljestvice u Europskoj uniji, prema procijenjenoj dobi u kojoj napuštaju roditeljski dom. Primjerice, prosjek dobi u kojoj mladi Europljani napuštaju obiteljski dom je 25,9 godina, dok to mladi Šveđani vrlo rano napuštaju roditeljski dom, s nepunih 18 godina.

Graf 2 Procijenjena dob u kojoj mladi ljudi napuštaju roditeljsku kuću

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_030&lang=en)

Istraživanje je usmjereno na uzorak studenata koji se nalaze na završnim godinama studija različitih znanstvenih područja. Ulazak na tržište rada na razini Europske unije potpomaže se kroz aktivne politike zapošljavanja, nastojeći da se u što kraćem roku mladima ponudi kvalitetno zaposlenje po završetku obrazovanja. Pokazatelji nezaposlenosti mladih (posebno višegodišnji) zahtijevaju specifične mjere Aktivne politike zapošljavanja. Uz evidentne regionalne nejednakosti posebno su ranjive skupine mladi koji žive na područjima čiji su indeksi razvijenosti ispod prosjeka Republike Hrvatske (posebice u ruralnim područjima).

U tu su svrhu oblikovana istraživačka pitanja, postavljeni ciljevi istraživanja te oblikovane hipoteze koje je potrebno kroz empirijsko istraživanje dokazati ili opovrgnuti.

Predmet istraživanja su stavovi, preferencije i namjere studenata završnih godina studija o varijablama budućeg radnog mjesta, migracijskim namjerama ili ostanku u Republici Hrvatskoj nakon stjecanja diplome. U tom smislu potrebno je:

- a) istražiti skupinu potisnih i privlačnih čimbenika za migracije, poznavanje stranog jezika preferiranih zemalja, postojanje migrantske mreže (rodbina, prijatelji), prepoznavanje razloga koji ih vežu za ostanak u Republici Hrvatskoj,
- b) procijeniti informiranost o aktualnim mjerama aktivne politike zapošljavanja koje su namijenjene za stjecanje prvog radnog iskustva,
- c) procijeniti perspektivnost regija u kojima mladi žive,
- d) identificirati preferencije u pogledu budućeg radnog mjesta naspram uvjeta rada i mogućnosti pronalaska posla u struci (financijska samostalnost, sigurnost posla, potreba daljnjeg profesionalnog usavršavanja i napredovanja u karijeri, ravnoteža između privatnog i poslovnog života)
- e) identificirati povjerenje u institucije, stavove o mogućnosti ostvarenja dobre kvalitete života u domaćim okvirima.

Da bi se dobili traženi odgovori postavljena su slijedeća istraživačka pitanja (skraćeno IP):

- IP1 Da li su studenti završnih godina studija informirani o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i koliko poznavanje mjera pridonosi procjeni prikladnosti mjera?
- IP2 Da li je procjena besperspektivnosti neke regije korelirana s namjerom napuštanja domicilne regije od strane mladih?
- IP3 Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji?
- IP4 Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavlju prema domovini?
- IP5 Da li je potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana s namjerama napuštanja domicilne regije u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?
- IP6 Postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?
- IP7 Da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?
- IP8 Da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

- IP9 Da li je potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?
- IP10 Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života?
- IP11 Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe?
- IP12 Da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju istraživačkih pitanja oblikovane su hipoteze.

Hipoteze

- H1: Informiranost o mjerama aktivne politike zapošljavanja usmjerene prema mladima za stjecanje prvog radnog iskustva povezana je s procjenom adekvatnosti istih mjera od strane mladih.
- H2: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju iz domicilne regije povezane su s procjenom besperspektivnosti regije.
- H3: Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji
- H4: Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavi prema domovini.
- H5: Potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.
- H6: Poznavanje stranog jezika povezano je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.
- H7: Postojanje migrantske mreže u inozemstvu povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.
- H8: Potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.
- H9: Potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.
- H10: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

H11: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.

H12: Potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Cilj istraživanja jest prikladnom statističkom metodologijom odgovoriti na postojeća istraživačka pitanja, te dokazati ili opovrgnuti postavljene hipoteze na statistički značajnom nivou.

Na temelju istraživačkih pitanja utvrđeni su ciljevi istraživanja doktorske disertacije:

Cilj 1. Utvrditi nivo informiranosti studenata o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i procjenu adekvatnosti mjera od strane ispitanika.

Cilj 2. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost migracijskih namjera nakon stjecanja diplome s procjenom besperspektivnosti neke regije.

Cilj 3. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable „prepreka za migracije“ s varijablom „odgovornost prema obitelji“

Cilj 4. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable „prepreka za migracije“ s varijablom „ljubav prema domovini“.

Cilj 5. Utvrditi postoji li statistički značajna povezanost između potrebe za financijskim osamostaljivanjem i migracijskim namjerama u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 6. Utvrditi postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 7. Identificirati da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 8. Utvrditi da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 9. Identificirati postoji li povezanost potrebe za napredovanjem u karijeri i migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 10. Identificirati da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

Cilj 11. Utvrditi da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.

Cilj 12. Identificirati da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Provedenim istraživanjima dati će se doprinos razumijevanju problema i prilika studenata u uzorku vezanih uz njihov skorašnji prijelaz na tržište rada, institucionalnu potporu (mjere aktivne politike zapošljavanja), preferencije, sklonost ka migracijama radi ostvarivanja preferiranih uvjeta rada, te potisni i privlačni čimbenicima migracija.

Tablica 1 Prikaz odnosa istraživačkih pitanja, ciljeva i hipoteza

Istraživačka pitanja	Ciljevi	Hipoteze
<i>IP 1. Da li su studenti završnih godina studija informirani o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i koliko poznavanje mjera pridonosi procjeni prikladnosti mjera?</i>	Cilj 1. Utvrditi nivo informiranosti studenata o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i procjenu adekvatnosti mjera od strane ispitanika.	H1 Informiranost o mjerama aktivne politike zapošljavanja usmjerene prema mladima za stjecanje prvog radnog iskustva povezana je s procjenom adekvatnosti istih mjera od strane mladih.
<i>IP 2. Da li je procjena bescerspektivnosti neke regije korelirana s namjerom napuštanja domicilne regije od strane mladih?</i>	Cilj 2. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost migracijskih namjera nakon stjecanja diplome s procjenom bescerspektivnosti neke regije.	H2 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju iz domicilne regije povezane su s procjenom bescerspektivnosti regije.
<i>IP 3. Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji?</i>	Cilj 3. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable „prepreka za migracije“ s varijablom „odgovornost prema obitelji“	H3 Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji
<i>IP 4. Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavlju prema domovini?</i>	Cilj 4. Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable „prepreka za migracije“ s varijablom „ljubav prema domovini“.	H4 Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavi prema domovini.
<i>IP 5. Da li je potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana s namjerama napuštanja domicilne regije u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i>	Cilj 5. Utvrditi postoji li statistički značajna povezanost između potrebe za financijskim osamostaljivanjem i migracijskim namjerama u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.	H5 Potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

<p><i>IP 6. Postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i></p>	<p>Cilj 6. Utvrditi postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>	<p>H6 Poznavanje stranog jezika povezano je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>
<p><i>IP 7. Da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i></p>	<p>Cilj 7. Identificirati da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>	<p>H7 Postojanje migrantske mreže u inozemstvu povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>
<p><i>IP 8. Da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i></p>	<p>Cilj 8. Utvrditi da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>	<p>H8 Potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>
<p><i>IP 9. Da li je potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i></p>	<p>Cilj 9. Identificirati postoji li povezanost potrebe za napredovanjem u karijeri i migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>	<p>H9 Potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>
<p><i>IP 10. Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života?</i></p>	<p>Cilj 10. Identificirati da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.</p>	<p>H10 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.</p>
<p><i>IP 11. Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe?</i></p>	<p>Cilj 11. Utvrditi da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.</p>	<p>H11 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.</p>
<p><i>IP 12. Da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?</i></p>	<p>Cilj 12. Identificirati da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>	<p>H12 Potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</p>

Izvor: autorica istraživanja

1.2.1. Uzorak

Glavni kriterij koji je korišten za formiranje uzorka ispitanika bio je načelan dogovor da u uzorak uđu studenti 2. i 3. godine preddiplomskih, te 2. godine diplomskih studija u Republici Hrvatskoj. Studenti viših godina studija, pogotovo oni kojima uskoro predstoji završetak studija i ulazak na tržište rada su procijenjeni kao ciljana populacija, te je uzorak prikupljan u okviru procijenjene populacije (Marušić and Vranešević, 2001).

1.2.2. Metode prikupljanja podataka

a) *Primarni podaci* prikupljeni su putem online ankete. Kreirana anketa distribuirana je na više od 130 adresa putem elektronske pošte ustanova visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Adrese e-pošte ustanova visokog obrazovanja prikupljene su sa stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

b) *Sekundarni podaci* prikupljeni su putem objavljenih publikacija i podataka statističkog ureda Europske unije (EUROSTAT), službenih mrežnih stranica u Republici Hrvatskoj iz nadležnosti pitanja mladih, zapošljavanja, statističkih podataka (Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Državni zavod za statistiku), znanstvenih baza poput Web of Science Core Collection (znanstvena baza i tražilica EndNote-sve dostupne baze preko aplikacije), Scopus, pretraživanje putem platforme Google Scholar.

c) ključne riječi. Za pretragu literature korištenje su ključne riječi:

a) za poglavlje 2. Aktivna politika zapošljavanja:

Aktivna politika zapošljavanja, institucionalna potpora, mladi na tržištu rada, efekti nezaposlenosti na mladu populaciju, NEET populacija,

b) za poglavlje 3. Obrazovanje i prijelaz iz obrazovanja u svijet rada:

obrazovanje mladih, cjeloživotno učenje, prijelaz iz obrazovanja u svijet rada, institucionalna potpora prijelazu obrazovanja u svijet rada, financijska samostalnost, uvjeti rada,

c) za poglavlje 4. Kvaliteta života, migracije i odljev mozgova:

nova generacija radne snage, migracije visokoobrazovanog stanovništva, odljev mozgova, kvaliteta života, potisni i privlačni čimbenici.

d) *hipoteze i varijable iz hipoteza te načini mjerenja odnosa varijabli iz hipoteza:*

1. *Hipoteza H1: Informiranost o mjerama aktivne politike zapošljavanja usmjerene prema mladima za stjecanje prvog radnog iskustva povezana je s procjenom adekvatnosti istih mjera od strane mladih.*

- a. Hipoteza je definirana varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 15. („informiranost o aktivnoj politici zapošljavanja“) i 16. anketnog upitnika („procjena adekvatnosti aktivne politike zapošljavanja“).
 - b. Način mjerenja: korelacije - identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
2. *Hipoteza H2: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju iz domicilne regije povezane su s procjenom besperspektivnosti regije.*
 - a. Hipoteza je definirana varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 17. (perspektivnost regije), 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
 3. *Hipoteza H3: Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji.*
 - a. Hipoteza je definirana varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 21. („prepreke za migracije prema inozemstvu“) i 22. anketnog upitnika („odgovornost prema obitelji“).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
 4. *Hipoteza H4: Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavi prema domovini.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 21. („prepreke za migracije prema inozemstvu“) i 23. anketnog upitnika („ljubav prema domovini“).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
 5. *Hipoteza H5: Potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 24. anketnog upitnika

- b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
- 6. *Hipoteza H6: Poznavanje stranog jezika povezano je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače). te 25. anketnog upitnika (poznavanje stranog jezika).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
- 7. *Hipoteza H7: Postojanje migrantske mreže u inozemstvu povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 26. anketnog upitnika (migrantska mreža u inozemstvu).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
- 8. *Hipoteza H8: Potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 27. anketnog upitnika (sigurnost zaposlenja).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.
- 9. *Hipoteza H9: Potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*
 - a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 28. anketnog upitnika (napredovanje u karijeri).
 - b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.

10. Hipoteza H10: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

- a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 29. anketnog upitnika (ravnoteža između poslovnog i privatnog života).
- b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.

11. Hipoteza H11: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.

- a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 30. (povjerenje u institucije i javne službe preferiranih zemalja u inozemstvu) i 31. anketnog upitnika (povjerenje u institucije i javne službe naše zemlje).
- b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.

12. Hipoteza H12: Potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

- a. Hipoteza je definirana u varijablama sadržanima u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 32. anketnog upitnika (profesionalno usavršavanje na radnom mjestu).
- b. Način mjerenja varijabli: korelacije-identifikacija smjera, intenziteta te nivoa statističke značajnosti, uz prethodno testiranje raspodjele podataka.

1.3. Ocjena i prikaz dosadašnjih istraživanja

Područje izučavanja doktorske disertacije je aktualno s obzirom na trenutak u kojem se nalazi Republika Hrvatska i okolnosti s kojima se suočava, a to su migracije stanovništva u bogatije zemlje Europske unije i svijeta. Fenomen migracija visokoobrazovanog stanovništva izučava se desetljećima, a svoj mah uzima posebice u posljednja dva desetljeća, uz prepoznatljive obrasce migracija. Iseljavanje stanovništva u svrhu osiguravanja bolje kvalitete života i pronalaska kvalitetnijih radnih mjesta postaje socijalno, ekonomsko, političko i sigurnosno pitanje. Stoga je ključno pitanje prepoznavanja tih razloga već i među mladima, studentskom populacijom.

Kao glavni uzroci migracija među ekonomistima izučavaju se tzv. potisni i privlačni čimbenici. Među ključne tzv. potisne čimbenike spominju se prema Kainth (2010):

Nedostatak prilika za zaposlenje, niske plaće, nerazvijenost krajeva, nedostatak prilika za napredovanje, slabo ekonomsko stanje obitelji, nedostatak radnih mjesta za koje su mladi zainteresirani. S druge strane, kao privlačni čimbenici za migracije u inozemstvo navode se prilike za radna mjesta koja ih zanimaju, veće plaće i mogućnost za financijsko osamostaljivanje (isto pronađeno i u izvješćima Svjetske banke (World Bank, 2018), bolji uvjeti rada, privlačnost industrijski razvijenijih područja, bolji standard življenja, mogućnost da se radi posao u struci.

Ono što olakšava migracije osoba s niskim kvalifikacijama i malim budžetima jest udaljenost (fizička ili kulturna blizina), postojeće socijalne mreže sunarodnjaka u nekoj zemlji (prema istraživanjima Svjetske Banke, ovo je najkorisniji alat (World Bank, 2018), te zajednički ili sličan jezik.

Visoko kvalificirane migrante privlače bogatije zemlje koje imaju liberalnu i selektivnu imigracijsku politiku, a visokoobrazovani ljudi lakše savladavaju jezične i političke prepreke, socijalne mreže su im manje važne u prevladavanju troškova mobilnosti (World Bank, 2018, p. 86). Glavne pogodnosti ovih migranata su bolje prilike za zaposlenje i veće plaće.

Prema Kainth (2010) potisni čimbenici važniji su od privlačni čimbenika, npr. ruralni problemi veći su od privlačnosti urbanih središta i igraju dominantnu ulogu u migracijama populacije. Drugi autori tvrde da su potisni i privlačni čimbenici povezani na način da ono što nekoga tjera iz nekog kraja, istovremeno ga to privlači u nekom drugom kraju da pronađe nešto bolje za sebe (Kainth, 2010).

Potencijalni migranti pripadaju mlađoj populaciji kojoj tek predstoji značajan dio radne karijere, osobama koje ne iskazuju visoki osjećaj obveza prema obitelji mlađim, neoženjenim muškarcima (Božić i Burić, 2005, p. 31).

Stoga su međunarodne migracije zbog fenomena globalizacije postale prvoklasno pitanje zadržavanja visokoobrazovanih ljudskih potencijala. Protok radne snage je omogućen, posebno za radnu snagu s adekvatnim kvalifikacijama. Obično se radna snaga iseljava iz zemalja s nižim gospodarskim rezultatima u zemlje čiji su rezultati bolji Klara (2015.)

Ciljana skupina ovog istraživanja jesu studenti različitih područja u Republici Hrvatskoj koja je teško pogođena socijalnom i ekonomskom krizom 2009. godine. Dosadašnji nalazi pokazuju da takve regije sa situacijom koja je nepovoljnija u odnosu na nacionalni prosjek, niži socijalni status postaje dominantan (Bogardi, 2015). Odseljavanjem kompetentnijih slojeva stanovništva događa se situacija da lokalne zajednice nisu u stanju zadržati mlade i ambiciozne ljude. Budućnost takvih regija ovisi o perspektivama koje nude mladima ljudima koji tamo žive ili se trebaju vratiti nakon

obrazovanja da započnu svoju karijeru i obiteljski život. Stoga je ključno pitanje kako mladi doživljavaju ovu situaciju, razmišljaju li o migraciji već dok studiraju, koji bi ih razlozi mogli navesti da ostanu u Republici Hrvatskoj. Kada bi se dobili ovi odgovori, moglo bi se ciljano raditi na smanjivanju regionalnih razlika, te bi se moglo raditi i na smanjivanju jaza između razvijenijih i manje razvijenijih regija. Potrebno je stoga identificirati njihove prilike, motive kako bi se sustavno rješavalo njihova pitanja, probleme, smanjile regionalne nejednakosti.

Autori Cairns i Smyth (Cairns and Smyth, 2011) u istraživanju migracija mladih u Sjevernoj Irskoj pronalaze da preko 55 % mladih vide sebe kako žive izvan Sjeverne Irske u nekoj budućnosti. Na istraživanju od 247 studenata pronalazi da mladi ljudi s namjerama mobilnosti žive u obiteljima koje podupiru migracijske namjere (imaju vršnjake, braću ili sestre s prethodnim iskustvom mobilnosti), uz registriranju smanjenu povezanost s lokalnim zajednicama/identitetom. Istraživanje je provedeno među mladim ljudima koji studiraju u četiri različite akademske discipline (umjetničke i humanističke znanosti, društvene znanosti, strojarstvo). Prema rezultatima spomenutog istraživanja (binarna logistička regresija, H_i kvadrat $< .05$ za varijable u nastavku), mladi koji imaju migracijske namjere (zavisna varijabla), imaju i rođake koji su napustili dom da bi živjeli u drugim zemljama, imaju prijatelje koji žive u drugim zemljama, osjećaju se više Europljani nego Sjeverni Irci, ne idu u crkvu obično, nisu vezani uz druženje ili življenje u vlastitom kraju, manje se osjećaju „doma“ u Sjevernoj Irskoj (Cairns and Smyth, 2011). Santric-Milicevic i dr. (2011.) u istraživanju 1. i 5. godine studenata medicine ($N=938$) obzirom na postojanje migracijskih namjera i razloge migriranja. Utvrđeno je da 81 % ispitanika razmišlja o radu u inozemstvu. Kao glavne razloge za rad u inozemstvu navode: bolji uvjeti rada, kvaliteta života, veće plaće, više prilika za profesionalni napredak, nedostatak radnih mjesta u Srbiji, dodatni treninzi i bolje pozicioniranje, rad i život negdje drugdje. Za one koji razmišljaju o radu u inozemstvu (zavisna varijabla), identificirana je statistički značajna povezanost ($p<.05$) sa slijedećim varijablama: financijska situacija (loša), financijska situacija (dobra), rođaci ili prijatelji u inozemstvu, poznavanje dva strana jezika, motivacija za postizanjem viših ocjena na medicinskom studiju, spol (muški), već su bili u inozemstvu ranije (Santric-Milicevic et al., 2014). Plopeanu et al. (2020) u istraživanju migracijskih namjera studenata ekonomije u Rumunjskoj ($N=1.155$) uočavaju obrazac namjera migriranja studenata u uzorku. Pojedinačne karakteristike ispitanika uključuju (osobine ličnosti, stavove, ponašanja i vrijednosti imenovane su kao osobne vrijednosti). Studenti koji daju veći naglasak svojim vrijednostima, imaju veće sklonosti migriranju. Nadalje, iskustvo migracija u inozemstvo roditelja ili očeva, barem na jednu godinu, te tercijarno obrazovanje majki pozitivni su prediktori odluka o migriranju studenata. Nadalje, viša

razina obiteljskog dohotka i viša dob negativno utječu na migracijske namjere. Nedostatak studije, unatoč veličini uzorka, jest istraživanje studenata samo jedne grane, jednog sveučilišta.

Gherheș et al. (2020) sistematiziraju literaturu, te istražuju migracijske namjere Rumunjskih studenata strojarstva. U svom istraživanju (N=1.782, uzorak sastavljen od pet najvećih rumunjskih tehničkih sveučilišta) identificirani su ekonomski čimbenici kao glavni pokretači migracije u usporedbi s ostalim razlozima (društveni, obitelj, kultura), preferiraju privremene nasuprot trajnim migracijama, oko 50 % studenata u uzorku planira migriranje. Ono što su istraživači identificirali na statistički značajnim nivoima, a vezano je uz varijablu „odluke za migriranje“ su pozitivno korelirane slijedeće varijable: postojanje članova obitelji koji su i sami već migrirali, pronalazak posla koji korespondira s postignutim vještinama i diplomama, plaće, prilike u karijeri, zdravstveni sustav, političko okruženje, obiteljski razlozi, ekonomski rast u zemljama destinacije, želja za stjecanjem radnog iskustva i napredovanjem u profesionalnoj karijeri, tehnološka infrastruktura/oprema, korupcija, želja za novim iskustvima i avanturama. Kao negativno korelirano (na statistički značajnom nivou) navodi se procjena postojeće osobne situacije sa materijalnog i financijskog gledišta: ispitanici koji svoju situaciju procjenjuju lošijom imaju višu migracijsku namjeru za životom i radom u inozemstvu (Gherheș et al., 2020).

Hemming et al. (2018) istražuju mobilnost mladih kao alat kojim se žele umanjiti nejednakosti među članicama unutar Europske unije i kojim se želi homogenizirati obrazovanje i tržište rada unutar Europske unije, ipak nemaju sve zemlje članice koristi od mobilnosti u jednakoj mjeri: jedne profitiraju, druge gube ljudski kapital, osobito u slučaju migracija mladih visokoobrazovanih ljudi na dugotrajnoj osnovi. U tom smislu Hemming i dr. istražuju povezanost između karakteristika makro razine i različitih oblika mobilnosti (mobilnost radi zaposlenja, studentska mobilnost, mobilnost unutar konteksta strukovnog obrazovanja) s motivacijom za mobilnost. Rezultati istraživanja identificirali su asimetrične obrasce kretanja ljudskog kapitala, uz sustavne nejednakosti na razini država članica, između zemalja koje primaju mladi i perifernih zemalja koje šalju mlade. Ovo kretanje najbolje se opisuje kao odljev mozgova. Mladi ljudi iz zemalja s nepovoljnim ekonomskim okruženjem migriraju da bi izbjegli te nepovoljne društveno ekonomske okolnosti u svojim zemljama. Mobilnost se u tom smislu shvaća kao *strategija mladih ljudi* za povećanjem njihovog ljudskog kapitala i kao instrument za poboljšanje njihove osobne životne situacije, te korištenje kapaciteta europskog tržišta rada u korist njihovih obrazovnih i strukovnih tranzicija (Hemming et al., 2018).

Dohlman et al. (2019) sistematiziraju pregled objavljenih studija u periodu od 2000. do 2016. godine, vezanih uz migracije liječnika (odljev mozgova) iz zemalja s niskim resursima u zemlje s visokim resursima, uz evidentne štete koje taj odljev liječnika čini zemljama iz kojih oni migriraju.

Kao okvir koriste Maslowljevu hijerarhiju potreba (definiranu na šest nivoa, u rezultatima istraživanja predstavljeni su prvih pet nivoa motivatora) koji potiču ljude na migracije. Ukupno 19 studija odabrano je prema njihovim kriterijima pretraga, te su dobiveni slijedeći odgovori sukladno Maslowljevoj hijerarhiji potreba (pojedini nivoi spominju se u pojedinim studijama istovremeno): u dvije studije spomenuto je zadovoljenje osnovnih potreba (ova se razina potreba spominje najčešće u ratnim zonama ili zonama nepogoda, npr. Demokratska Republika Kongo, Kenija, Nigerija, Tanzanija i Uganda). Potrebe za fizičkom i financijskom sigurnošću spomenute su u 12 studija (uglavnom se referiraju na razloge povezane s političkom nestabilnošću ili u društveno netolerantnim zemljama, domaći terorizam, religijska netolerancija, rasne tenzije, prijetnje raznim zaraznim bolestima poput epidemije AIDS-a). Potrebe za društvenim pripadanjem spominju se u dvije studije (muški liječnici i mladi liječnici izražavaju višu razinu želja za migracijama, za razliku od žena liječnica, a koje su češće vezane uz obitelj). Želja za poboljšanjem obrazovnih i profesionalnih prilika spominje se u trinaest studija (jedna se studija odnosi na Republiku Hrvatsku kao zemlju srednje razine dohotka, te ostale na zemlje niskog dohotka, kao što su Tanzanija, Gana, Malawi). Samoaktualizacija se spominje u 15 studija. Maslowljeva peta razina potreba, samoaktualizacija, jest najčešće spominjanja razina u studijama kao razlog za migracije liječnika. Na ovoj se razini kao varijable spominju mogućnosti istraživanja, prilike za karijeru i profesionalna izvrsnost. Dohlman et al. (2019) pronalaze i istraživanje na uzorku hrvatskih studenata završne godine studija (više na Bojanic et al., 2015). Pokazalo je da su ispitanici skloniji migracijama zbog mogućnosti profesionalnog usavršavanja u inozemstvu, te stjecanja novih iskustava, više nego zbog financijskog prosperiteta. Motivacijski faktori razlikuju se među zemljama. U prosperitetnijim zemljama, financijski motivatori za migriranje imaju manji efekt, za razliku od drugih motivatora, npr. profesionalni razvoj (Dohlman et al., 2019).

Autorice Ciarniene i Kumpikaite (2011) provode istraživanje na uzorku 220 Litvanskih studenata identificirajući tzv. push i pull faktore migracija, istražujući studentske stavove prema migracijama. Deskriptivnom statistikom identificiraju ekonomske razloge kao glavne razloge migracija kod 85 % studenata u uzorku. Ostali razlozi odnose se na: političke (32 %), socio-demografske (24 %), kulturalne (23 %) te demografske (15 %) (Ciarniene and Kumpikaite, 2011).

Wazir et al. (2017) istražuju studente strojarstva u Maleziji (N=227) obzirom na namjere migriranja (njih 65 % iskazuje namjeru migriranja u nekom vremenu nakon diplomiranja). Deskriptivnom statistikom utvrđuju listu kriterija za migracije: privlačne plaće (93,2 %), prilike za zaposlenje (95,1 %), napredak u karijeri (93,8 %), benefiti za zaposlenike (92,4 %), sigurnost odredišta i manja stopa kriminaliteta (90,6 %), besplatno obrazovanje (81,2 %), mreža prijatelja koji žive/rade u inozemstvu (66,5 %).

Iacob (2018) istražuje razloge odljeva mozgova iz Rumunjske na uzorku 370 kvalificiranih radnika i registrira slijedeće rezultate: korupcija (A=4.53), ekonomska nestabilnost (A=4.37), nezadovoljavajuća razina plaća (A=4.35), zdravstveni sustav (A=4.28), ograničenja u profesionalnim prilikama (A=4.17), te ostali razlozi (zakonodavna i politička nestabilnost, obrazovni sustav, infrastruktura, kvaliteta života, vodstvo, manjak kvalificiranih poslova, umreženost na radnom mjestu, društveni pritisak, spajanje s obitelji u inozemstvu, klima).

Suciu et al. (2017) istražuju migracijske namjere i planove među studentima medicine u Rumunjskoj (N=927). Samo 15,3 % njih ne želi migrirati, ostali ili razmišljaju ili već imaju razvijen plan (38 %) ili imaju definiran plan (14,5 %). Njih 23,4 % planira ostati stalno u inozemstvu. Kao neke od glavnih aktivnosti koje su poduzeli u sklopu priprema za migracije su: sudjelovanje u Erasmus mobilnosti, učenje stranog jezika putem tečaja, potraga za poslom putem interneta, sajmovi posla u zdravstvu, informiranje putem rumunjskih liječnika koji već rade u inozemstvu. Identificirane su statistički značajne razlike u razlozima za migriranje između studenata koji ne žele migrirati i onih koji to žele u slijedećim varijablama (Man-Whitney U test, $p=.000$): veće plaće u inozemstvu, bolji radni i životni uvjeti u inozemstvu, razočaranost sa zdravstvenim sustavom u Rumunjskoj, stjecanje životnog i radnog iskustva, osobni status (veze), više profesionalnih prilika, manjak mjesta za odabranu specijalizaciju i manjak radnih mjesta u izabranoj specijalizaciji.

Herz et al. (2019) istražuju ulogu društvenih mreža kod mladih od 18-29 godina starosti obzirom na migracijske namjere (N=5.499). Odabrane su zemlje Luksemburg, Njemačka, Norveška, Španjolska, Mađarska i Rumunjska.. Istraživanje je obavljeno u sklopu projekta MOVE (Horizon 2020). U prvom koraku ispitane su namjere mladih za migriranje u budućnosti na makro razini. U prvom koraku Njemačka je postavljena kao referentna zemlja (jer su mladi u njoj pokazali najnižu namjeru migracija). Identificirane su statistički značajne razlike u promatranim zemljama, jedino ne među Njemačkom i Luksemburgom. U drugom koraku analizirani su socio-demografska i odnosima uvjetovana mobilnost. Što su ispitanici stariji, više razmišljaju o mobilnosti, što su obrazovaniji također više razmišljaju o mobilnosti, ako su bili na prijašnjoj mobilnosti također su skloniji mobilnosti i u budućnosti, ispitanici koji studiraju također izražavaju višu razinu sklonosti za mobilnost u budućnosti. Također, mobilnost roditelja ima značajan pozitivan efekt na mobilnost mladih, kao i prijatelji, rođaci i radne kolege u inozemstvu.

Van Mol (2016) istražuje migracijske aspiracije mladih (mikro razina-individualne karakteristike), te njihov odnos obzirom na kontekstualne pokazatelje na makro razini (BDP per capita, stopa nezaposlenosti, stopa nezaposlenosti mladih, omjer nezaposlenosti mladih, migracijske namjere (N=13.437, podaci uzeti iz istraživanja Eurobarometra 395). Identificirao je negativnu

povezanost razine blagostanja s migracijskim namjerama. Mladi koji su imali prethodno iskustvo kretanja kroz Europsku uniju vjerojatnije će se i u budućnosti odlučivati za migracije. Osobe muškog spola vjerojatnije će se kretati unutar Europske unije u odnosu na osobe ženskog spola. Migracijske namjere opadaju s rastom životne dobi (kod Herza i dr. (2019) je obrnuti slučaj). Skloniji migracijama su više obrazovani pojedinci, pogotovo ukoliko su stope nezaposlenosti veće. Studentska populacija ima više migracijske namjere nego zaposleni ljudi. Mladi koji žive u urbanim područjima vjerojatniji su za preseljenje u neke inozemne sredine nego mladi iz ruralnih područja. Ispitanici koji su nezadovoljni određenim aspektima života u vlastitoj domovini iskazuju više migracijske namjere (Van Mol, 2016).

Nalazi dosadašnjih istraživanja upućuju na potrebu testiranja dosadašnjih empirijskih rezultata na hrvatskom uzorku, studenata više znanstvenih grana, što šireg geografskog obuhvata.

1.4. Korištene znanstvene metode

Ovaj rad bavi se istraživanjem migracijskih namjera mladih ljudi, kojima predstoji ulazak na tržište rada, studenata završnih godina studija, pripadnika različitih znanstvenih područja. Istražiti će se čimbenici koji utječu na migracijski potencijal razvrstani u tri kategorije prema Klara (2015.): Sociodemografski, kulturni kapital (znanje stranog jezika), socijalni kapital (migrantska mreža) i stavovi. Potrebno je ispitati u tom kontekstu postojanje migrantskih mreža (prijatelji, obitelj), vlastite procjene perspektivnosti regija iz kojih dolaze ispitanici. Osim ovog, potrebno je ispitati i razloge koji stvaraju prepreke za migracije (obiteljske odgovornosti, ljubav prema zemlji osnovni su dva razloga, prema spomenutom autoru, za nemigriranje).

Prema istraživanjima Klara (2015.) na uzorku studenata medicine i farmakologije, stomatologije i sestriinstva, njih oko 2/3 studenata planira migrirati i već su poduzeli korake još na studiju kako bi proveli svoje migracijske planove (ovo uključuje uglavnom prikupljanje informacija od poznanika i/ili putem interneta te pregledavanje oglasa za posao). Istraživanjem se treba doprinijeti boljem poznavanju njihovih motivacija za migracije, koji su vezani uz buduće zaposlenje, uvjete rada, kvalitetu života i druge varijable ranije definirane u poglavlju 1.2.2.

Upotrebom znanstvenih metoda želi se doći pouzdanih spoznaja o temi koja se istražuje. Za prikupljanje podataka koristiti će se online anketa. Varijable koje su uvrštene u anketu preuzete su iz prethodnih znanstvenih istraživanja, uz određena proširenja, uvažavajući uočene nacionalne specifičnosti te postavljene hipoteze. Namjera je na hrvatskom uzorku izvršiti testiranje postavljenih hipoteza, da bi se dobili uvidi o postojećim okolnostima koje su ugrađene putem odabranih varijabli u hipoteze. Testiranjem hipoteza doći će se do jasnije situacije u hrvatskim okvirima.

Stoga je ovo istraživanje usmjereno na razumijevanje stavova, preferencija, problema i prilika studenata završnih godina studija vezanih uz završetak obrazovanja, olakšavanje tranzicije na tržište rada, financijsko osamostaljivanje te na namjere mobilnosti i s time povezanih okolnosti. U fokusu su studenti završnih godina studija različitih znanstvenih područja. Online anketa strukturirana je na način da se istražuju čimbenici koji utječu na migracijski potencijal u tri kategorije: Sociodemografski, kulturni kapital (znanje stranog jezika), socijalni kapital (migrantska mreža) i stavovi studenata. Potrebno je identificirati sociodemografski status studenata u uzorku, socioekonomske faktore obitelji studenata, te skupine privlačnih i potisnih čimbenika za migracije mladih ljudi, studenata završnih godina studija, uloge obrazovanja u stjecanju bolje kvalitete života u budućnosti te postojeće institucionalne potpore radi stjecanja prvih pozitivnih iskustava na tržištu rada.

Kroz istraživanje stavova treba utvrditi stavove studenata prema financijskoj i nefinancijskoj kompenzaciji i drugim okolnostima vezanim uz svoj budući položaj na tržištu rada.

Također je potrebno istražiti postojeće mjere aktivne politike zapošljavanja, dakle postojeću institucionalnu potporu zapošljavanju mladih, pokazatelje vezane uz mlade na tržištu rada na nacionalnoj razini i na razini Europske unije, kako bi se važnost ovog pitanja zapošljavanja i zadržavanja mladih visokoobrazovanih ljudi, buduće radne snage promatralo i u širem kontekstu.

Prilikom izrade doktorske disertacije koriste se znanstvene metode:

- metoda analize i sinteze,
- induktivna i deduktivna metoda,
- metoda apstrakcije i konkretizacije,
- metoda generalizacije i specijalizacije,
- statistička metoda,
- deskriptivna metoda,
- komparativna metoda,
- metoda dokazivanja i opovrgavanja,
- ostale metode.

Za dokazivanje/opovrgavanje postavljenih hipoteza koristit će se **statističke metode**. U prvom redu ispitati će se normalitet distribucija, potom će se odabrati prikladni testovi. Za testiranje statističke značajnosti te dokazivanje odnosno opovrgavanje hipoteza koristiti će se koeficijenti korelacije uz identifikaciju nivoa statističke značajnosti odnosa, a za opis karakteristika ispitanika koristiti će se deskriptivna statistika. Koristiti će se i ostale prikladne metode statističke analize koje trebaju doprinijeti jasnoći dokazivanja ili opovrgavanja pojedinih hipoteza. Podaci o ispitanicima su prikupljeni online anketom.

1.4.1. Metode analize podataka

Prikupljeni odgovori putem online ankete kodirati će se za potrebe obrade u programskom paketu SPSS. Analiza i obrada varijabli predviđa se u tri faze:

1. faza: deskriptivnom statistikom opisati će se varijable, prikazati će se frekvencije svih varijabli anketnog upitnika,
2. faza: za varijable sadržane u hipotezama ispitati će se normalitet distribucije (One sample Kolmogorov-Smirnovljev test),
3. faza: odabir prikladne metodologije (parametrijske ili neparametrijske statističke metode (u ovisnosti od rezultata faze 2), koristiti će se za identifikaciju povezanosti varijabli sadržanih u hipotezama, na statistički značajnom nivou ($p < .05$), na temelju čega će se hipoteze moći prihvatiti ili odbaciti, uz zadani nivo pouzdanosti.
4. faza: za skupine varijabli potisnih i privlačnih čimbenika identificirati će se hijerarhijskom regresijom značajnost prediktora (zavisna varijabla: „namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače“, br. 20 iz anketnog upitnika, raspon odgovora Likertova skala, od 1 do 5).

Tablica 2 Opis procesa statističke analize podataka za testiranje postavljenih hipoteza

Hipoteze	Metode analize podataka
<i>H1 Informiranost o mjerama aktivne politike zapošljavanja usmjerene prema mladima za stjecanje prvog radnog iskustva povezana je s procjenom adekvatnosti istih mjera od strane mladih.</i>	1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statistički značajnom nivou ($p < .05$)
<i>H2 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju iz domicilne regije povezane su s procjenom besperspektivnosti regije.</i>	1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statistički značajnom nivou ($p < .05$)
<i>H3 Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji</i>	1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statistički značajnom nivou ($p < .05$)
<i>H4 Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavi prema domovini.</i>	1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije

	<p>3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H5 Potreba za finansijskim osamostaljivanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H6 Poznavanje stranog jezika povezano je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H7 Postojanje migrantske mreže u inozemstvu povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H8 Potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H9 Potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>
<p><i>H10 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.</i></p>	<p>1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)</p>

<p><i>H11 Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)
<p><i>H12 Potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$)
<p><i>Socio-demografski te Potisni i privlačni čimbenici (zavisna varijabla: namjera migracije (nakon stjecanja diplome u druge zemlje)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. deskriptivna statistika za opis varijabli 2. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test za normalitet distribucije 3. testiranje povezanosti varijabli (korelacije) na statističkih značajnom nivou ($p < .05$) 5. Hijerarhijska regresijska analiza u 3 koraka: <ol style="list-style-type: none"> 1. korak: socio-demografski čimbenici 2. korak: potisni čimbenici 3. korak: privlačni čimbenici

Izvor: autorica istraživanja

1.5. Struktura rada i očekivani znanstveni doprinos

Obzirom da je ovo istraživanje usmjereno na razumijevanje stavova, preferencija, problema i prilika studenata završnih godina studija vezanih uz olakšavanje tranzicije na tržište rada, financijsko osamostaljivanje te na namjere mobilnosti i s time povezanih okolnosti, u fokusu su studenti završnih godina studija različitih znanstvenih područja. Online istraživanjem putem ankete istražuju se čimbenici koji utječu na migracijski potencijal u tri kategorije: sociodemografski, kulturni kapital (znanje stranog jezika), socijalni kapital (migrantska mreža) te stavovi studenata. Potrebno je identificirati sociodemografski status studenata u uzorku, sociioekonomske čimbenike u obitelji studenata, te skupine privlačnih i potisnih čimbenika za migracije mladih ljudi, studenata završnih godina studija, te postojeće institucionalne potpore radi stjecanja prvih pozitivnih iskustava na predstojećem tržištu rada.

Potrebno je ispitati u kontekstu istraživanja i postojanje migrantskih mreža (prijatelji, obitelj), procjenu perspektivnosti regija iz kojih dolaze. Osim ovog, potrebno je ispitati i razloge koji stvaraju kako poticaj migracijama (potreba financijske samostalnosti, odabranih varijabli uvjeta rada, privlačnosti razvijenih regija) tako i prepreke za migracije (obveze prema obitelji, ljubav prema domovini, dvije varijable preuzete iz sličnih istraživanja).

Također je potrebno istražiti postojeću institucionalnu potporu zapošljavanju mladih, pokazatelje vezane uz mladu populaciju na tržištu rada; na nacionalnoj razini te na razini Europske unije, kako bi se važnost ovog pitanja zapošljavanja i zadržavanja mladih visokoobrazovanih ljudi, buduće radne snage promatralo i u širem kontekstu.

Stoga je planirani sadržaj doktorske disertacije predviđen u šest poglavlja.

U prvom se poglavlju predstavlja problem istraživanja, hipoteze. Predstavlja se svrha istraživanja, istraživačka pitanja koja su postavljena, ciljevi istraživanja. Daje se prikaz i ocjena dosadašnjih istraživanja, prijedlog znanstvenih metoda koje će se koristiti u svrhu dokazivanja ili opovrgavanja postavljenih hipoteza, struktura rada i očekivani znanstveni doprinos doktorske disertacije.

U drugom dijelu doktorske disertacije analizira se Aktivna politika zapošljavanja, ciljevi, mjere, skupine korisnika, načini institucionalne potpore i informiranje korisnika te se daje pregled statističkih pokazatelja tržišta rada.

U trećem dijelu doktorske disertacije analiziraju se mjere Aktivne politike rada usmjerene prema mladima i pokazatelji vezani uz mlade na tržištu rada na području Republike Hrvatske te zemljama Europske unije. U tom se poglavlju analiziraju dosadašnja istraživanja o efektima nezaposlenosti na mladu populaciju te se daje njihov sistematizirani pregled. Poglavlje završava temom posebno ugroženih skupina mladih na tržištu rada, uz analizu pokazatelja i karakteristike ove skupine mladih.

U četvrtom poglavlju analizira se obrazovanje mladih kroz dostupna prikladna istraživanja, statističke pokazatelje, cjeloživotno učenje te prijelaza iz svijeta obrazovanja u svijet rada, a u tom smislu i važnosti institucionalne potpore te važnosti financijskog osamostaljivanja mladih.

Peto poglavlje odnosi se na kvalitetu života, migracije i odljev mozgova. Obilježja nove generacije mlade snage jest mobilnost mladih, posebice visokoobrazovanih. U ovom se podatku daje pregled dosadašnjih istraživanja, obrasci migracija, posebice visokoobrazovane radne snage, te značaj migracija kroz osiguravanje kvalitete života, boljeg životnog standarda.

Šesto poglavlje predstavlja rezultate istraživanja; obilježja ispitanika u uzorku, te rezultati obrade podataka u smislu dokazivanja ili opovrgavanja početnih hipoteza u doktorskoj disertaciji, na statistički značajnim nivoima. U raspravi će se predstaviti glavni nalazi, implikacije za donositelje javnih politika, poslodavce, ograničenja u istraživanju, ukoliko se identificiraju te preporuke za daljnja istraživanja.

Nakon šestog poglavlja slijedi zaključak, pregled korištene literature, popis grafikona, tablica i shema te prilozi (anketni upitnik-obrazac i rezultati obrade podataka u programu SPSS).

Očekivani doprinos ekonomskoj znanosti u *teorijskom smislu* proizlazi iz razvijanja znanstvenih spoznaja o potrebi aktivnog upravljanja pokazateljima zaposlenosti mladih na tržištu rada,

institucionalnoj potpori i olakšavanju prijelaza iz obrazovanja u tržište rada, te kreiranju prikladnijih uvjeta rada od strane poslodavaca kako bi mogli zadržavati mlade ljude na tržištu rada u nacionalnim okvirima. Rezultati istraživanja trebali bi dodatno motivirati nacionalnu i lokalnu razinu na osiguravanju uvjeta koji su povezani s kvalitetom života lokalnog podneblja.

Teorijski očekivani znanstveni doprinos specifično se ogleda u:

- prikazu sistematiziranog pregleda dosadašnjih relevantnih znanstvenih spoznaja koje su povezane s predmetom istraživanja i ciljevima te hipotezama,
- prikazu rezultata dosadašnjih mjera aktivne politike zapošljavanja na razini Republike Hrvatske,
- Pregledu pokazatelja ukupnog tržišta rada na razini Republike Hrvatske i Europske unije,
- Pregledu pokazatelja obrazovanja mladih ljudi na razini Europske unije,
- Sistematiziranom prikazu dosadašnjih empirijskih nalaza prijelaza iz obrazovanja u svijet rada za mladu populaciju na razini Europske unije,
- Sistematiziranom prikazu dosadašnjih empirijskih nalaza o migracijskim namjerama mladih ljudi.

Očekivani doprinos ekonomskoj znanosti u *aplikativnom smislu* temelji se na prepoznavanju suodnosa varijabli u istraživanju, prilika i problema studentske populacije, buduće radne snage spram tržišta rada, namjerama migracija. Aplikativan znanstveni doprinos ogleda se u prikazu rezultata provedenog empirijskog istraživanja na uzorku studenata završnih godina.

- Empirijsko istraživanje oblikuje se na temelju prethodnih znanstvenih spoznaja, uz određena proširenja, prvenstveno uvažavajući nacionalne specifičnosti,
- Rezultati istraživanja ponuditi će platformu za preporuke u formuliranju aktivnih politika zapošljavanja mladih sukladno uočenim rezultatima istraživanja te oblikovanju institucionalne potpore tranziciji mladih ljudi iz obrazovanja na tržište rada,
- Rezultati istraživanja pomoći mogu i poslodavcima u razumijevanju potreba nove generacije radne snage obzirom na preferirane uvjete rada, radi oblikovanja privlačnih uvjeta rada te privlačenja i zadržavanja mladih visokoobrazovanih ljudskih potencijala na tržištu rada unutar Republike Hrvatske.

2. AKTIVNA POLITIKA ZAPOSŁJAVANJA

VaŹnost aktivne politike zapošljavanja ogleđa se prvenstveno u pogodnostima koje nastoji ostvariti na trŹištu rada, potičući institucionalnu potporu i informiranje sudionika. Njena uloga u vremenu koje dolazi biti će sve značajnija, a razlog je prilagodba radne snage Industriji 4.0.

(Caliendo et al., 2019.) u studiji jasno ocrtavaju i navode sadašnje i buduće uloge Aktivne politike zapošljavanja. Postojeće usluge odnose se na pruŹanje informacija o trŹištu rada, savjetovanje u karijeri i pomoć u potrazi za zaposlenjem. Međutim, u vremenu Industrije 4.0 Aktivna politika zapošljavanja dobiva još značajniju ulogu koja se odnosi na umreŹavanje s obrazovnim sustavom, socijalnim politikama:

- a) regulaciju trŹišta rada (poboljšanje kvalitete rada, identifikacija promjena u sustavu socijalne sigurnosti i regulaciji trŹišta rada, promjene u poslovanju i karakteristikama zapošljavanja, provođenje regulacije na trŹištu rada i socijalne zaštite, obzirom na najavu manje stabilnih oblika zaposlenja u budućnosti te češće tranzicije pojedinaca s jednog posla na drugi),
- b) osiguranje informacija o trŹištu rada, savjetovanjima u karijeri, asistenciji u pronalaženju posla, obzirom na najavu porasta prekarnih oblika rada,
- c) olakšavanje procesa cjeloŹivotnog učenja, u odnosu na nekognitivne vještine i vještine upravljanja karijerom, posebno u svjetlu promjene vaŹnosti pojedinih vještina i pojave novih vještina koje još uvijek nisu do kraja poznate,
- d) Identifikacija svih izazova s kojima se susreće sustav socijalne sigurnosti obzirom na promjene u poslovanju i zapošljavanju.

Autori studije (Caliendo et al.) smatraju da većina ovih izazova adresira i obrazovne politike kao instancu za odgovor na disruptivne tehnologije koje se javljaju. U umreŹavanju rješavanja problema u kojem sudjeluju dionici kao što su službe za zapošljavanje, obrazovne institucije, međunarodne institucije, razni koordinacijski mehanizmi, identificirana je zajednička odgovornost u budućem periodu za provođenje sustavnih politika u slijedećim područjima (Caliendo et al., 2019.):

PruŹanje kvalitetnog karijernog savjetovanja za mlade ljude, jaćanje suradnje između pruŹatelja usluga obrazovanja, zapošljavanja i socijalnih usluga, povećanje mogućnosti za praktično učenje, prevencija ranog napušćanja škole, povećanje cjeloŹivotnog učenja, fokusiranje na digitalne i ICT vještine, širenje mreŹe socijalne sigurnosti uključivanjem nestandardnih oblika zapošljavanja, olakšanje pristupa obrazovnim programima kao „drugu šansu“ za one kojima je to potrebno, poboljšati vrednovanje neformalnog učenja, povećati ulaganja u tehničko usavršavanje za mlade ljude, povećati kapacitete službi za zapošljavanje i osuvremeniti Aktivne politike trŹišta rada.

Babić (Babić, 2012) u istraživanju mjera aktivne politike tržišta rada dolazi do zaključka da u godinama krize Hrvatska smanjuje izdatke za aktivne mjere, u usporedbi sa drugim zemljama Europske unije (temeljem %-tnog učešća izdataka aktivne mjere zapošljavanja u BDP-u), naglašavajući da je potrebno sustavno evaluiranje mjera aktivne politike zapošljavanja.

Matić (2014) u istraživanju polaznika stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, metodom polustrukturiranog intervjua (N=13, ispitanici pripadaju području humanističkih znanosti) dolazi do zaključaka da su polaznici zadovoljni sa novim iskustvima, znanjima, vještinama, proceduralnim znanjima te drugim okolnostima vezanim uz institucije osposobljavanja, radne kolektive, uz evidentan osjećaj iskorištenosti, obzirom na naknadu za stručno osposobljavanje (ispitanici procjenjuju visinu naknade kao neadekvatnu).

Bejaković (2016) analizira aktivnu politiku zapošljavanja u 25 godišnjem razdoblju. U razdoblju od 2009. do 2014. godine uočava se porast korisnika uključenih u programe Aktivne politike zapošljavanja, posebno u mjeri „Potpore za zapošljavanje“, gdje je 2009. godine bilo uključeno 213 korisnika, a 2014. godine 10.847 korisnika. U mjeri stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa 2010. godine bilo je 448 uključenih osoba, dok je 2014. godine bilo uključeno 28.039 korisnika. Autor smatra da je Aktivna politika zapošljavanja bila učinkovita, no nedovoljno usmjerena na teže zapošljive skupine, te da bi se bilo potrebno više fokusirati na povećanje stručnosti i znanja nezaposlenih i zaposlenih osoba.

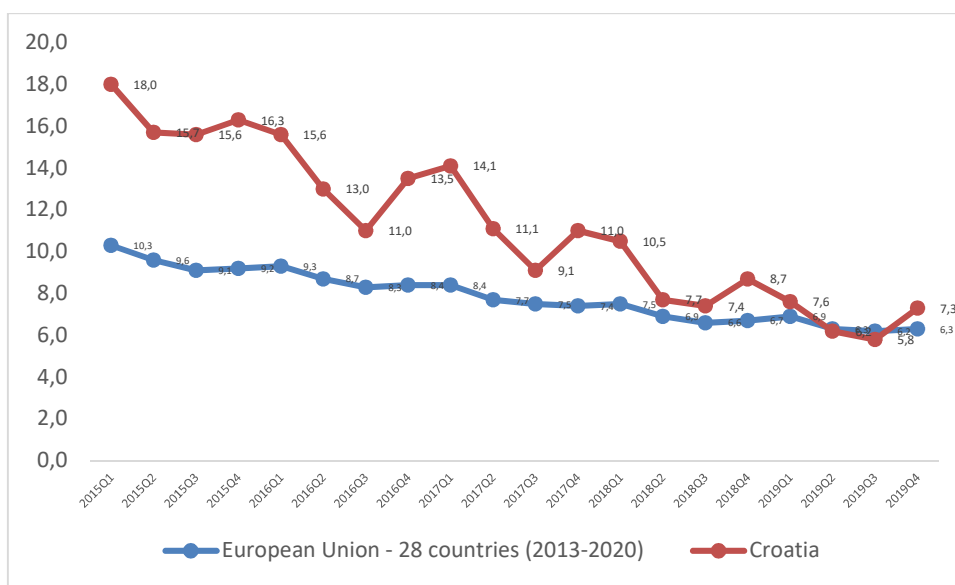
2.1. Ciljevi i mjere aktive politike zapošljavanja

Pignatti and Van Belle (2018) u studiji Međunarodne organizacije rada ispituju učinkovitost Aktivne politike zapošljavanja, suodnos sa Pasivnom politikom na tržištu rada te pronalaze učinak Aktivne politike zapošljavanja na smanjenje stope nezaposlenosti, dok s druge strane Pasivne politike na tržištu rada dodatno mogu povećati nezaposlenost. Ovaj nalaz ima svoje opravdanje u činjenici da je cilj Aktivne politike zapošljavanja usmjeren na aktiviranje nezaposlenih ljudi, putem raznih načina, da dobiju zaposlenje. S druge strane, ukoliko su obje politike usklađene u određenim omjerima, pomno integrirane, mogu znatno smanjiti stope nezaposlenosti. Efekti zajedničkog djelovanja obje politike bolji su u više razvijenim zemljama nego u zemljama u razvoju, a razlogom se smatra bolje osmišljavanje i provođenje mjera u razvijenijim zemljama.

Ciljevi aktivne politike zapošljavanja integrirani su u ciljeve Strategije Europa 2020 kao ključni prioriteti u svim zemljama članicama EU vezani uz tržište rada. Cilj je postići uređenije i učinkovitije tržište rada. Kao neki od ciljeva postavljeni su povećanje stope zaposlenosti, povećanje informiranja osoba na tržištu rada te usklađivanje ponude i potražnje za radnicima na tržištu rada. Upravo je aktivna politika planirani instrument kojim se treba postići ostvarenje tih

ciljeva. Neke od glavnih aktivnosti koje se poduzimaju su ulaganja u obrazovanje, stjecanje radnog iskustva, potpore za nezaposlene, potpore za samozapošljavanje i druge potpore koje povećavaju mogućnosti zaposlenja. Mjere aktivne politike zapošljavanja imaju za cilj povećati stopu aktivnosti radno sposobnog stanovništva. Cilj mjere aktivne politike zapošljavanja za 2020. godinu za prvo zapošljavanje na poslovima u stečenoj razini obrazovanja mogu se koristiti u realnom i javnom sektoru. U realnom sektoru tako se potiče zapošljavanje osoba na način da se sufinancira 50 % iznosa troška bruto II plaće radnika, odnosno 75 % troška bruto II plaće za zaposlenog radnika s invaliditetom (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020.)

Donji graf 3 opisuje kretanje stope nezaposlenosti radno aktivnog stanovništva Republike Hrvatske, prema svima ISCED razinama, u odnosu na prosjek EU 28. Iako se uočava pad stope nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva kroz promatrane godine 2015. do 2019. Republika Hrvatska još uvijek ima stope nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva iznad prosjeka zemalja EU28.

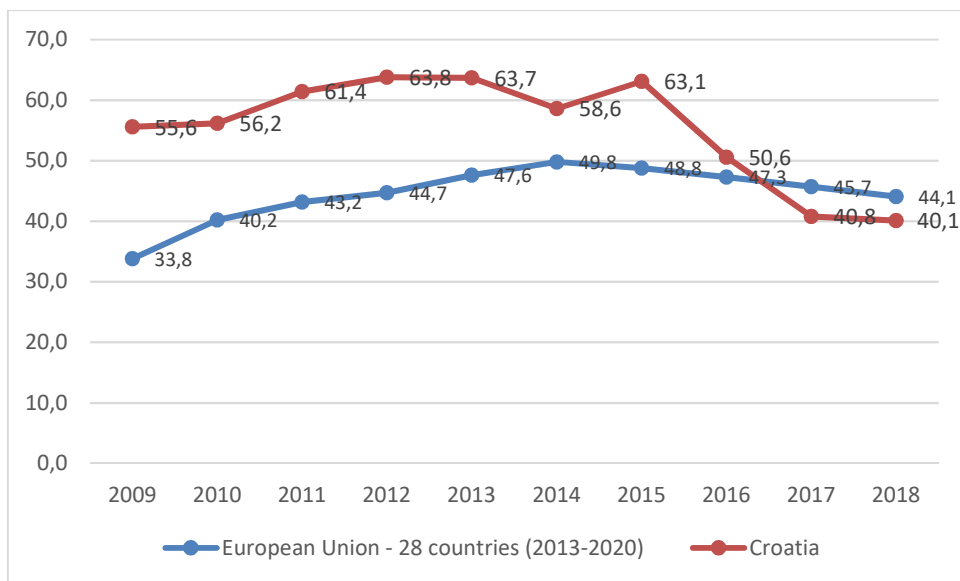

Graf 3 Kretanje stope nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva (15-64), sve ISCED razine, u periodu od 2015. do 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(https://ec.europa.eu/eurostat/product?code=lfsa_urgaed&mode=view&language=EN)

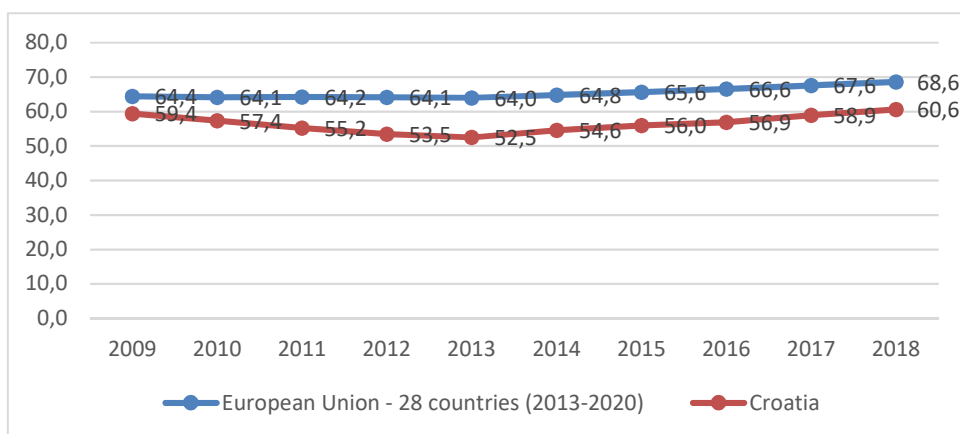
Osim kretanja stope nezaposlenosti potrebno je još analizirati dvije varijable, a to je kretanje pokazatelja dugotrajno nezaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj u odnosu na prosjek EU28 te pokazatelj kretanja stope zaposlenosti u promatranoj populaciji, također u odnosu na prosjek EU28. Prikazati će se grafički kretanje pokazatelja dugotrajno nezaposlenih osoba kroz populaciju stanovništva od 15 do 64 godine starosti kroz ove varijable, u slijedeća dva grafička prikaza.

Graf 4 Kretanje stope dugotrajno nezaposlenih osoba (12 mjeseci i više), starosti od 15 do 64 godine, u razdoblju 2009. do 2018. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_ltu_a

Iz grafa 4 može se uočiti da je stopa dugotrajno nezaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj ispod prosjeka EU28 u godini 2017. Obzirom na visinu same stope i njeno značenje, bilo bi nužno da taj pokazatelj nastavi trend opadanja, obzirom da se radi o kategoriji osoba koje su nezaposlene više od 12 mjeseci. Raznim aktivnostima u okviru politike zapošljavanja bilo bi potrebno dohvatiti ovu kategoriju stanovništva te kroz razne programe cjeloživotnog učenja raditi na unapređenju vještina, znanja, kompetencija kako bi se ovoj kategoriji stanovništva omogućila lakša zapošljivost i sudjelovanje na tržištu rada.

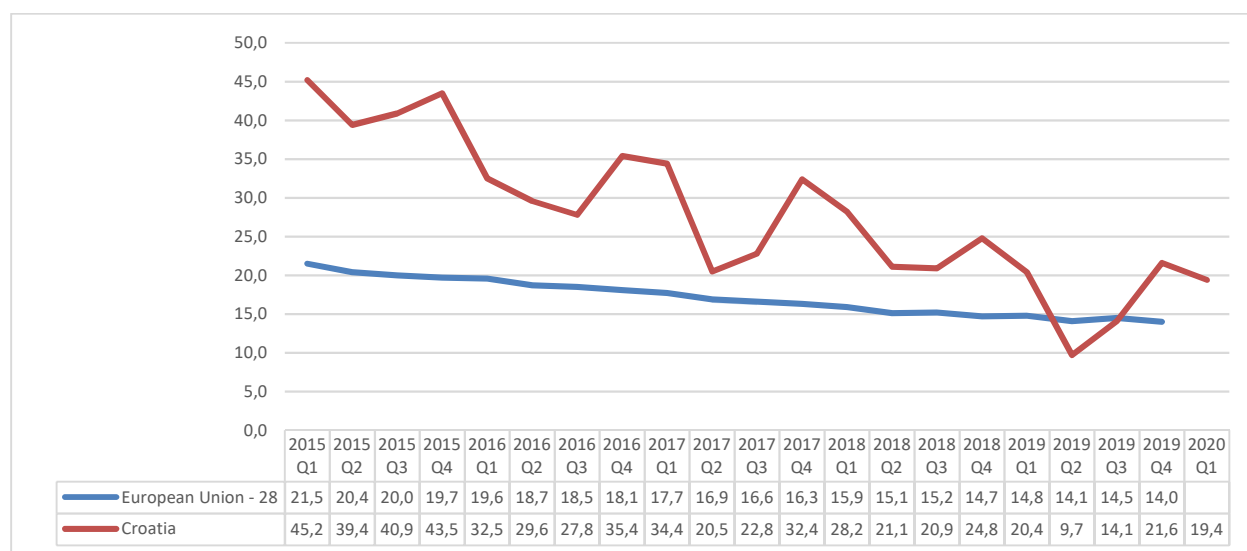
Graf 5 Kretanje stope zaposlenosti populacije starosti od 15 do 65 godina, u razdoblju od 2009. do 2018. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_emp_a&lang=eng

Uočava se iz prethodnog 5. grafičkog prikaza da je stopa zaposlenosti u Republici Hrvatskoj u 2018. godini na razini 2009., dok je ta ista stopa u 2018. godini u prosjeku EU 28 bolja za više oko 4%.

Početak još uvijek aktualne pandemije COVID-19 Hrvatski zavod za zapošljavanje ukinuo je potpore u svojoj nadležnosti koje se odnose na zapošljavanje i samozapošljavanje, usavršavanje, obrazovanje i osposobljavanje te javne radove. Pri tome je financiranje usmjereno ka potporama za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenim COVID-19. Visina subvencije iznosila je 3.250 Kn u ožujku te 4.000 Kn u travnju i svibnju (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020.)

U idućim grafičkim prikazima opisati će se varijable nezaposlenosti mladih (15-24 godina starosti, oba spola, sve obrazovne razine).

Graf 6 Stopa nezaposlenosti mladih (15-24 godina starosti), sve obrazovne razine prema ISCED 2011

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/LFSQ_URGAED

2.2. Skupine korisnika

Javne intervencije na tržištu rada imaju cilj uspostaviti učinkovit sustav funkcioniranja tržišta rada, posebno ispraviti neravnotežu na tržištu rada, u onim segmentima gdje se ona registrira u nacionalnim službama za zapošljavanje koje su nositelji ovih aktivnosti. Ciljane skupine korisnika, u smislu terminologije EUROSTAT-a na razini Europske unije su (Publication Office of the EU, 2018):

a) nezaposlene osobe – osobe koje su spremne za rad i aktivno traže zaposlenje,

b) osobe u riziku gubitka radnog mjesta- zaposlene osobe koje su u riziku gubitka zaposlenja zbog ekonomskih okolnosti poslodavca (npr. restrukturiranje i sl.),

c) neaktivne osobe-u određenom smislu ne smatraju se zaposlenima niti nezaposlenima, već žele ulaz na tržište rada i u nekom su smislu u nedostatku prednosti/zaostatku spram drugih.

U fokusu analize u okviru ovog poglavlja su intervencije na tržištu rada, a izvor podataka su nacionalne administracije pojedinih zemalja. Podaci su usklađeni sa strategijom Europe 2020.

Idući grafički prikaz daje pregled intervencija po skupinama intervencija u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2012. do 2018. godine (European Commission-Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020).

Tablica 3 Pregled intervencija na tržištu rada u Republici Hrvatskoj u periodu od 2012. do 2018. godine, u milionima Eura

TIME_PERIOD		2012		2013		2014		2015	
LMP_TYPE (Codes)	LMP_TYPE (Labels)								
1	Labour market services	24,774	e	23,026	e	24,205	e	26,062	e
2	Training	21,231	e	39,563	e	32,778	e	97,393	e
4	Employment incentives	15,771		10,985		18,854		22,968	
5	Supported employment and rehabilitation	3,461		3,215		3,425		5,253	
6	Direct job creation	23,301		23,254		9,073		26,062	e
7	Start-up incentives	4,635		12,037		9,345		11,498	
8	Out-of-work income maintenance and support	189,012		195,904		168,097		146,508	
9	Early retirement	:	z	:	z	:	z	:	z
TOT1_9	Total LMP (categories 1-9)	282,184	e	307,984	e	265,777	e	335,743	e
TOT2_7	Total LMP measures (categories 2-7)	68,398	e	89,054	e	73,474	e	163,173	e
TOT2_9	Total LMP measures and supports (categories 2-9)	257,41		284,958	e	241,572	e	309,681	e
TOT8_9	Total LMP supports (categories 8-9)	189,012		195,904		168,097		146,508	

..nastavak

TIME_PERIOD		2016		2017		2018	
LMP_TYPE (Codes)	LMP_TYPE (Labels)						
1	Labour market services	28,429	e	28,975	e	30,603	e
2	Training	100,297	e	78,099		57,385	
4	Employment incentives	16,995	e	17,366		42,028	

5	Supported employment and rehabilitation	6,936		10,443		13,697	
6	Direct job creation	22,486	e	32,044		61,716	
7	Start-up incentives	9,77		19,251		50,604	
8	Out-of-work income maintenance and support	129,5		118,478		118,357	
9	Early retirement	:	z	:	z	:	z
TOT1_9	Total LMP (categories 1-9)	314,411	e	304,655	e	374,391	
TOT2_7	Total LMP measures (categories 2-7)	156,483	e	157,202		225,43	
TOT2_9	Total LMP measures and supports (categories 2-9)	285,983	e	275,68		343,787	
TOT8_9	Total LMP supports (categories 8-9)	129,5		118,478		118,357	

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (European Commission-Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020)

[https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_EXPME\\$HR/default/table?lang=en&category=imp_expend.lmp_expend_me](https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_EXPME$HR/default/table?lang=en&category=imp_expend.lmp_expend_me)

U idućoj tablici 4 prikazane su intervencije na tržištu rada u Republici Hrvatskoj prema broju korisnika koji su u njima sudjelovali. U tablici se daje pregled svih vrsta intervencija koje je Hrvatski zavod za zapošljavanje provodio. Zadnji podaci dostupni su za 2018. godinu.

Tablica 4 Pregled intervencija na tržištu rada u Republici Hrvatskoj u periodu 2012.-2018. godine

TIME PERIOD	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
LMP_TYPE (Labels)							
Training	5.092	11.015	12.039	16.636	17.086	13.496	9.804
Employment incentives	2.735	5.006	4.425	6.088	5.548	e 5.768	e 6.964
Supported employment and rehabilitation	1.118	1.226	1.270	1.365	1.063	e 1.037	1.162
Direct job creation	3.859	4.147	1.838	3.907	3.694	2.773	6.508
Start-up incentives	834	3.404	2.861	2.704	2.459	2.731	5.145
Out-of-work income maintenance and support	74.285	70.853	58.656	48.806	40.505	34.647	30.845
Training of the unemployed Roma	5	3	0	0	0	:	:
Training of the unemployed organized by local partnerships	6	4	8	0	0	0	0
Training of the newly employed	34	24	37	7	94	:	:
Training of the newly employed Roma	0	0	0	0	0	0	0

Training for self-employment of the unemployed Roma	0		2		4		8		0		0		0
Training of the unemployed financed by the European funds	4		17		1		3		22		:		:
Training of the unemployed	689		256		440		189		505		:		:
Training of the unemployed war veterans	3		7		4		4		3	e	2	e	1
Training of the employed	124		77		15		66		0		:		:
Training of the unemployed in entrepreneurial skills	0		0		0		0		0		:		:
Literacy programs	0		0		0		0		0		:		:
Training of the unemployed youth for EU funds and future jobs	0		0		0		0		0		0		0
Training within professional rehabilitation	0		10		29		3		22	e	:		:
Training of the unemployed	:		:		:		:		:		521		1.099
Training of the employed	:		:		:		:		:		43		81
Training to acquire relevant work experience	0		0		0		0		0		0		45
Workplace training without commencing employment	4.227		10.614		11.501		16.356		16.396		:		:
Workplace training without commencing employment of the Roma	:	n	1		0		0		1		0		0
Workplace training	0		0		0		0		22		:		:
Workplace training for a specific employer	0		0		0		0		21		:		:
Workplace training	0		0		0		:		:		78		210
Occupational traineeship without commencing employment	:		:		:		:		:		12.852		8.368
Employment aid for first-time work experience/traineeship	0		0		0		0		0		0		379
Co-financing the first employment of young persons without work experience	1.115		1.572		1.166		1.779		1.503		:		:
Co-financing the employment of the long-term unemployed	1.067		2.177		1.665		1.935		1.753		:		:
Co-financing the employment of persons over 50	274		518		484		716		700		:		:
Co-financing the employment of special groups of unemployed	87		144		102		124		79		:		:
Co-financing the employment of Roma	12		13		11		9		5		:		:
Co-financing the employment of people with disabilities	68		79		47		123		129		:		:
Co-financing employment on a shared workplace	0		6		2		0		0		0		0
Business expansion subsidy when hiring unemployed war veterans	64		68		64		35		16	e	28	e	56
Travel expenses compensation	0		0		0		0		0		0		0
Reduction of contributions when hiring first-time jobseekers	39		207		180		304		386	e	386	e	386
Relocation financial assistance	0		0		0		0		0		0		0

Support for the employment of the children of killed, imprisoned or missing Croatian war veterans without working experience	:	n	2		0	0	0	0	0			
Reduction of contributions when hiring long-term unemployed persons	9		127		145	301	245	e	245	e	245	e
Co-financing the employment in tourism	0		64		170	1	0		:		:	
Co-financing the employment of a cooperative manager	0		0		0	1	0		:		:	
Co-financing the employment of former workplace training participants	0		29		387	760	732		:		:	
Co-financing the employment of youth in social enterprises	0		0		2	0	0		0		0	
Co-financing the employment of unemployed persons	0		:		:	:	:		5.109		5.898	
Support for the employment of people with disabilities	1.118		1.226		1.270	1.365	1.063	e	1.037		1.162	
Public Works	:		:		:	:	:		2.773		4.104	
Make a Wish - Women's employment programme	0		0		0	0	0		:		2.404	e
Public works	3.703		3.577		1.024	2.916	1.392		:		:	
Public works for the Roma	156		210		126	212	131		:		:	
Public works – individual projects	0		223		210	161	114		:		:	
Public works – communal works	0		31		4	35	57		:		:	
Public works – young people working for young people	0		84		321	462	166		:		:	
Public works – young people working on EU projects	0		0		0	0	72		:		:	
Public works – young people working for the community	0		21		147	104	3		:		:	
Public works - individual projects - Roma	0		1		5	14	10		:		:	
Young people working for the community (Roma)	0		0		1	1	1		0		0	
Activate the community	0		0		0	0	24		:		:	
Assisting transformation and deinstitutionalization of social welfare institutions	0		0		0	0	70		:		:	
Employment of community service coordinators	0		0		0	0	80		:		:	
Assisting community	0		0		0	0	1.562		:		:	
Employment in social enterprises	0		0		0	0	11		:		:	
Assisting social inclusion	0		0		0	0	0		0		0	
Young people working for young people (Roma)	0		0		0	2	1		0		0	
Co-financing the self-employment of the unemployed	699		3.178		2.694	2.521	2.252		2.512		4.911	
Capitalisation of unemployment benefits	51		126		96	108	137	e	149	e	164	e
Self-employment for war veterans	84		100		71	75	70	e	70	e	70	e

Co-financing the self-employment of the unemployed – seasonal business	0	0	0	0	0	0	0	0	
Unemployment benefit	74.170	70.479	58.347	48.442	39.907	33.977	29.795		
Compensation for shorter workweek	115	354	74	73	20	7	0		
Support for permanent seasonal workers	0	20	235	291	578	663	1.050		
Total LMP measures (categories 2-7)	13.638	24.798	22.433	30.700	29.850	25.805	29.583		e
Total LMP supports (categories 8-9)	74.285	70.853	58.656	48.806	40.505	34.647	30.845		

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Employment, Social Affairs & Inclusion, 2020.)

[https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_PARTME\\$HR/default/table?lang=en&category=lmp_particip.lmp_particip_me](https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_PARTME$HR/default/table?lang=en&category=lmp_particip.lmp_particip_me)

2.3. Institucionalna potpora i informiranje

Caliendo i dr. (Caliendo et al., 2019.) opisuju probleme koji pogađaju mlade ljude tražitelje posla i poslodavce s druge strane te naglašavaju važnost prikladnog dizajna ponude i potražnje poslova stavljajući naglasak na greške informacijske naravi koje iz toga mogu proizaći kako na strani tražitelja posla tako i na strani ponuditelja posla. Greške u informiranosti mladih ljudi mogu se javiti upravo u nedostatku informacija o vrijednosti obrazovanja, o vještinama koje se traže ili će se tražiti, o mjestima gdje i kako mogu steći pojedine vještine te mjestima gdje je moguće naći zaposlenje. Greške u informiranosti poslodavaca nalaze se u nemogućnosti da analiziraju adekvatno obrazovne certifikate i što oni zapravo predstavljaju u svijetu rada, što se konkretno iza njih nalazi.

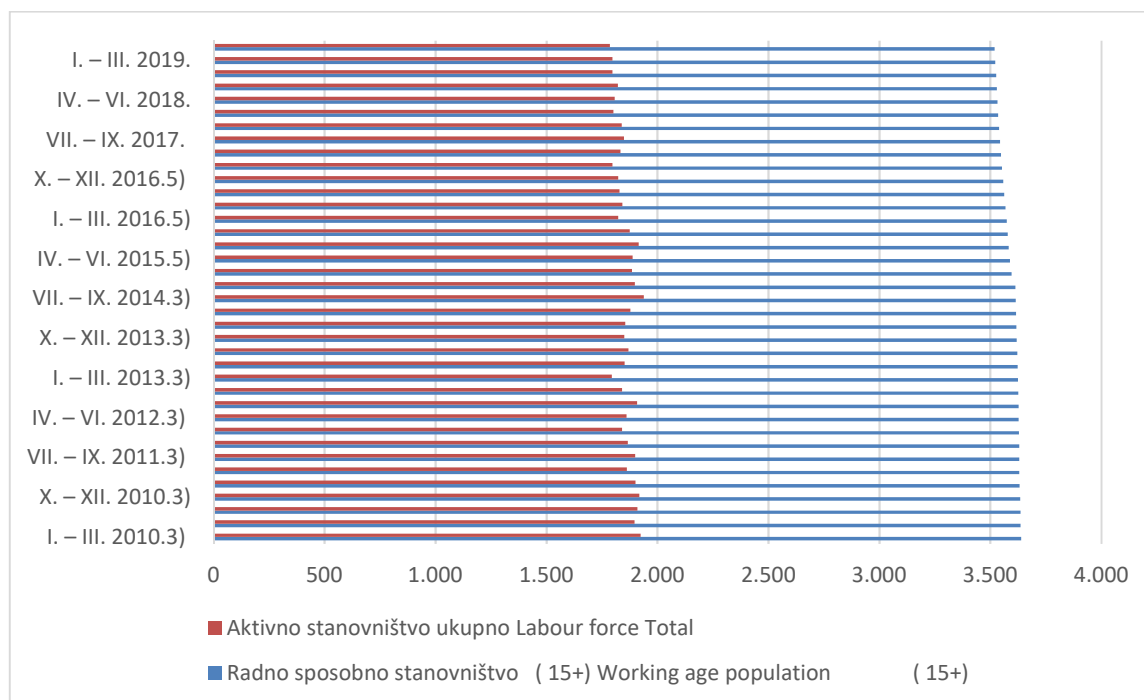
Ovi problemi otežavaju prijelaz iz obrazovanja u svijet rada, a mogu utjecati i na kvalitetu pronađenog posla. Stoga su od iznimne važnosti upravo institucionalna potpora te informiranje sudionika s obje strane tržišne utakmice. Autori u spomenutoj studiji (Caliendo et al., 2019.) naglašavaju važnost kako obrazovnih tako i post-obrazovnih usluga u obrazovnom sustavu, zavodima za zapošljavanje i drugim mjestima. Ono što je prepoznato kao moguće rješenje u smislu efikasnijeg i bržeg prijelaza iz obrazovanja u svijet rada jest upravo institucionalna potpora i informiranje kao važan mehanizam koordinacije između obrazovnog sustava i usluga na tržištu rada te programa zavoda za zapošljavanje. Ovi nalazi studije iz 2019. godine koreliraju s hipotezom H1 u ovom radu.

Odlukom Europskog parlamenta i Vijeća (EUR-Lex, 2014) o suradnji javnih službi za zapošljavanje na razini Europske unije uspostavljen je okvir za umrežavanje javnih službi za zapošljavanje na razini Europske unije. Javne službe su prepoznate kao središnje institucije koje

imaju cilj podići stopu zaposlenosti za populaciju od 20-64 godine starosti na cilj od 75 %. Vijeće Europe je 22. travnja 2013. godine dalo preporuku za uspostavu programa Jamstva za mlade kroz razne inicijative vezane uz poboljšanje vještina, mobilnost radnika, dostojan rad, olakšavanje tranzicije iz obrazovanja u svijet rada, usmjerenost na ranjive društvene skupine i socijalno isključene. Neki od ciljeva u području suradnje država članica u području zapošljavanja odnose se također i na uočavanje vještina i usklađenju vještina prema potrebama poslodavaca, zadovoljenje potreba tržišta rada kroz poticanje dobrovoljne geografske i profesionalne mobilnosti radne snage.

2.4. Statistički pokazatelji tržišta rada

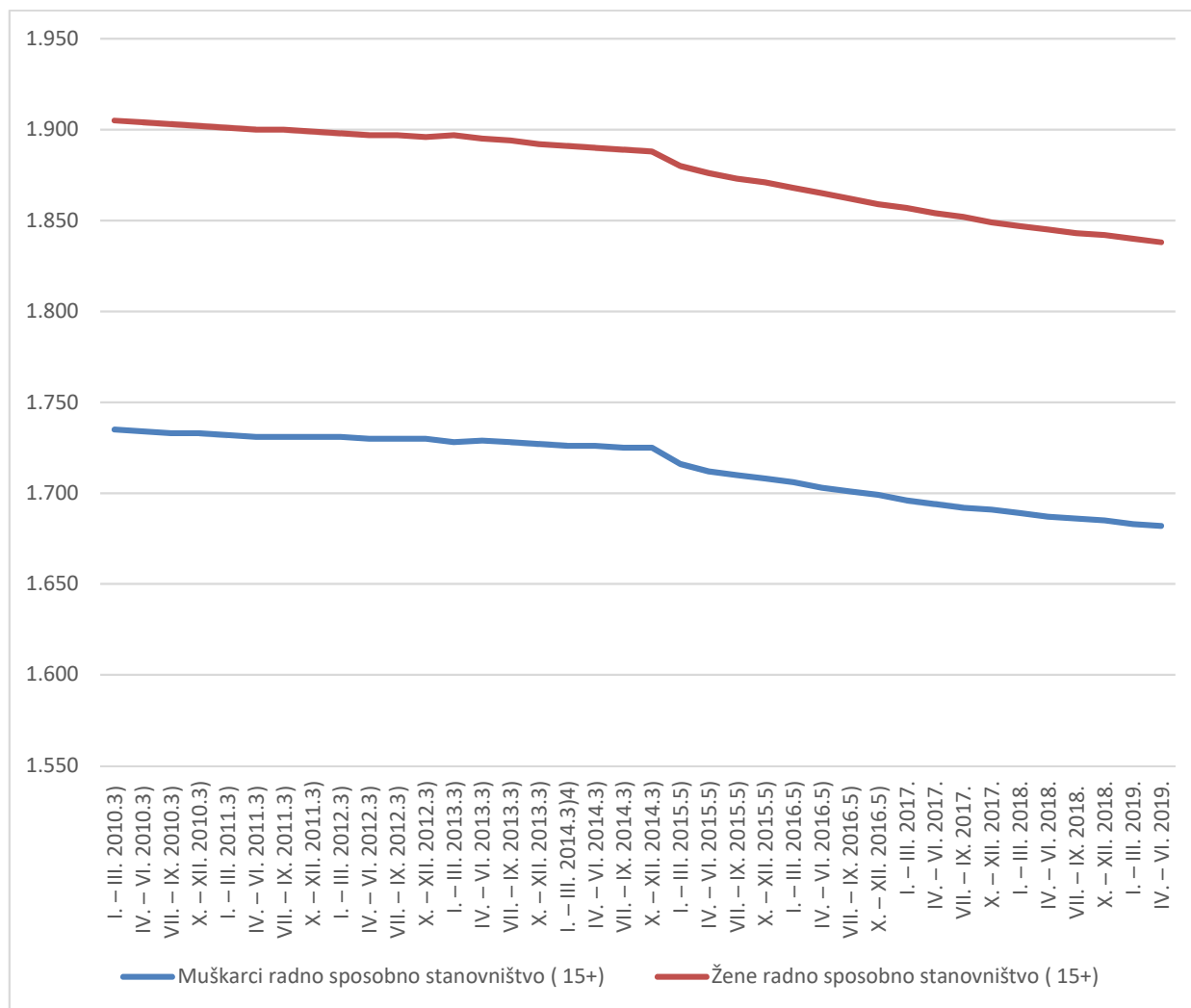
Podaci Državnog zavoda za statistiku (2019) o radnom sposobnom stanovništvu u Republici Hrvatskoj u promatranom periodu od 1. kvartala 2013. godine do 1. kvartala 2019. godine ukazuju na nerazmjer aktivnog stanovništva u ukupnoj populaciji radno sposobnog stanovništva. Ovaj nerazmjer može se rješavati jedino kroz intenzivnu suradnju između Zavoda za zapošljavanje, udruge poslodavaca i obrazovnog sustava. Dolje prikazani nerazmjer ujedno predstavlja i dimenziju problema s kojim se susreću sve tri strane. Jedino kroz jaku međusobnu potporu moguće je rješavati ovaj problem.

Graf 7. Radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj, (15+), 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2019) (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsx) mladi na tržištu rada)

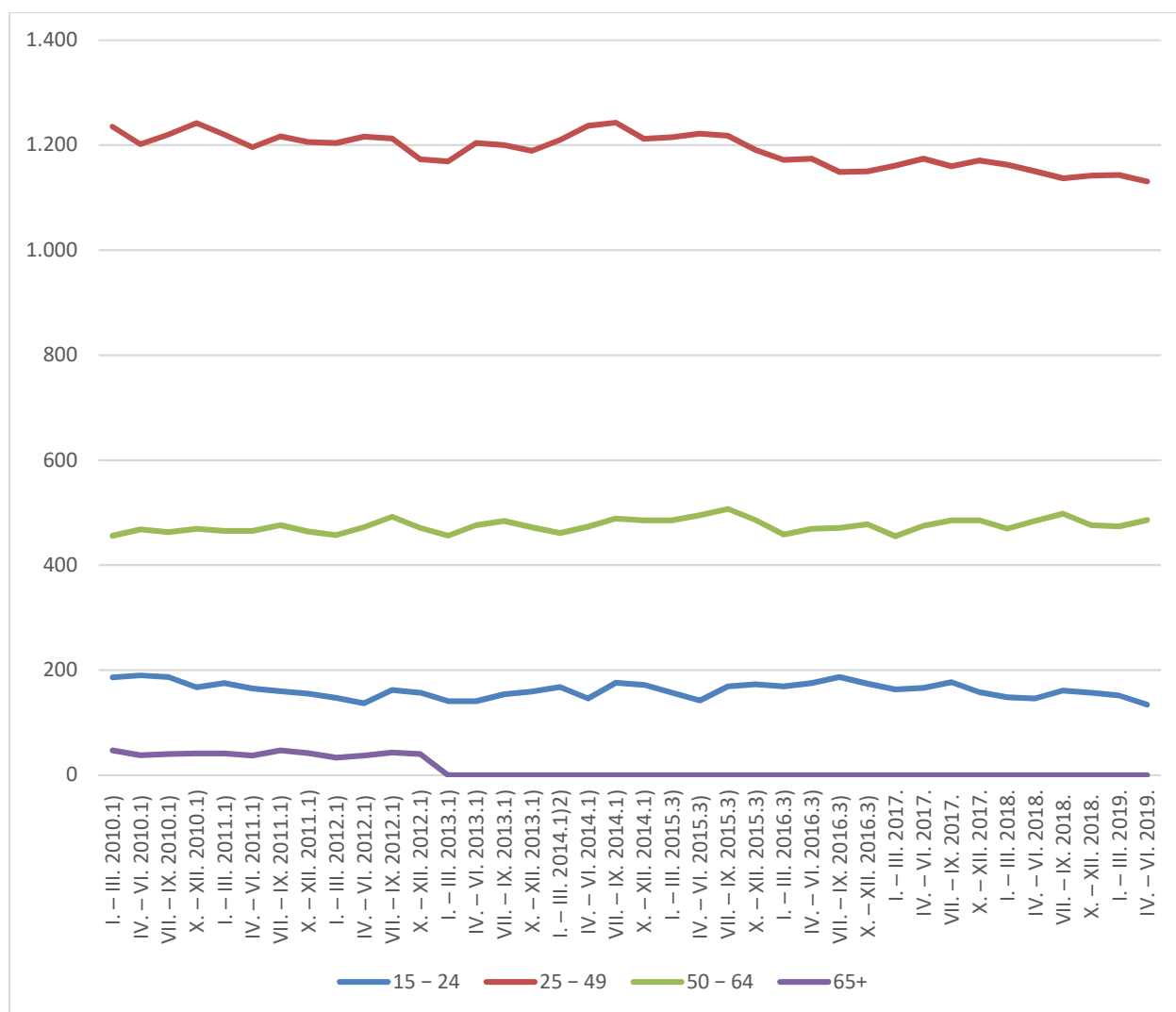
Na donjem grafu opisano je vremensko kretanje varijable radno sposobnog stanovništva u Republici Hrvatskoj, u populaciji i muškaraca i žena, u promatranom prošlom šestogodišnjem razdoblju.

Graf 8. Radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj, (15+), prema spolu, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2019)
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

Uz evidentno visoki i nepovoljni nerazmjer između aktivnog stanovništva i radno sposobnog stanovništva što je opisano grafički (Graf 7), uočava se ujedno i pad radno sposobnog stanovništva u Republici Hrvatskoj u promatranom šestogodišnjem razdoblju (Graf 8). Oba opisana problema imaju svoje refleksije na tržište rada u Republici Hrvatskoj i prerastaju okvire Aktivne politike tržišta rada. Stoga je potreban društveni konsenzus, šira društvena potpora i umrežavanje ključnih dionika u rješavanju ovih pokazatelja.

Graf 9 Aktivno stanovništvo prema dobnim skupinama, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2020)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsx)mladi na tržištu rada)

Na temelju gornjeg prikaza može se uočiti kretanje radno aktivnog stanovništva prema dobnim skupinama u promatranom razdoblju. Najaktivnija je najbrojnija skupina aktivnog stanovništva ona u dobi od 25-49 godina starosti, potom skupina od 50-64 godine starosti. Povećanje stope aktivnosti pojedinih skupina moguće je uz koordiniranu suradnju Zavoda za zapošljavanje i svih drugih adresata, kroz cjeloživotno učenje, pružanjem tzv. „druge obrazovne šanse“ za prekvalifikacije ili dokvalifikacije. Za to je potrebna suradnja svih zainteresiranih strana, koordinacija s ponuditeljima radnih mjesta, registriranje nezadovoljene potražnje za radnicima na tržištu rada, fleksibilnost obrazovnog sustava i organizacija koje nude neformalno obrazovanje. Ključan naglasak nalazi se u uspostavi mreže suradnje svih dionika, fleksibilnosti i brzini rješavanja tzv. uskih grla koji se mogu pojaviti na bilo kojoj strani.

3. MLADI NA TRŽIŠTU RADA

U slijedećim grafičkim prikazima prikazati će se pokazatelji na tržištu rada vezani uz populaciju mladih ljudi na tržištu rada u Republici Hrvatskoj te promatranim zemljama Europske unije. Cilj je opisati kretanje populacije mladih kroz ključne pokazatelje kao što su slijedeće varijable: kretanja aktivnosti i neaktivnosti, spolna struktura aktivnog stanovništva, zaposlenost, nezaposlenost, neaktivnost.

Ovi pokazatelji referiraju s Aktivnom politikom zapošljavanja u Republici Hrvatskoj te promatranim zemljama Europske unije. Kroz Aktivnu politiku zapošljavanja raznim mjerama nastoji se podići nivo aktivnosti, zaposlenosti mlade populacije. Prema dostupnim podacima na razini Europske unije, postoje razlike među zemljama unutar Europske unije. Zemlje poput Austrije, Njemačke s tradicijom jakog umrežavanja dionika u rješavanju pitanja od javnog interesa imaju niže stope nezaposlenosti mladih, udjela NEET skupina u mladoj populaciji što se pripisuje pozitivnim iskustvima raznih zemalja u rješavanju pitanja koja se tiču problematike mladih.

Uspostava Garancije za mlade na razini Europske unije ima za cilj upravljati pokazateljima zaposlenosti, aktivnosti mladih.

Mladi ljudi kao skupina na tržištu rada posebno su osjetljivi na pojavu kriza kao što je posljednja svjetska gospodarska kriza koja je počela 2008/2009. godinu. Republika Hrvatska dugi je niz godina izlazila iz spomenute krize, što se je odrazilo i na tržište rada.

3.1. Mjere aktivne politike zapošljavanja usmjerene mladima

Prema podacima Europske komisije (2020) više od 3.3 milijuna mladih ljudi (od 15 do 24 godine starosti) bilo je nezaposleno u 2019. godini. Godinu ranije, više od 5.5 miliona mladih ljudi nije bilo niti u obrazovanju niti u treningu, tzv. NEET populacija. Aktualni cilj u EU je podići postotak radno aktivnog stanovništva u dobi između 20-64 godine starosti na 75 %. EU stoga potiče zemlje članice da raznim inicijativama, posebno prema mladoj populaciji nastoje pružiti što lakši i brži ulazak na tržište rada. Da su mladi su posebno ranjiva skupina na tržištu rada, to je do sada prepoznato od kreatora javnih politika na razini cijele EU, a posljedice mogu biti višestruke: od neadekvatnih ugovora o radu koji se nude najčešće mladima do slabih primanja, strukturalnih izazova jer se od službi za zapošljavanje kao javnih servisa očekuju zadovoljavajući ishodi u pribavljanju educirane i trenirane radne snage, iako su kapaciteti javnih službi ponekad i niski, u odnosu na dimenziju problema (European Commission, 2020).

Kao ključna zadaća službe za zapošljavanje jest ponuditi mladima dobre prilike u periodu od četiri mjeseca nakon završetka obrazovanja u vidu zapošljavanja, edukacije, strukovnog usavršavanja

ili raznih treninga. U tome smislu uspostavljena je garancija za mlade u svim zemljama članicama, a nositelji su javne službe koje imaju zadaću informiranja o mogućnostima, praćenjima izvršenja raznih inicijativa vezanih uz mlade te izvještavanja o učincima navedenih programa. Godine 2016. Europska komisija predlaže (European Commission, 2016.) novi set potpora za mlade vezanih uz pristup zapošljavanju (Garancija za mlade i Inicijativa za zapošljavanje mladih), obrazovanju i treningu, mobilnosti radi učenja i sudjelovanja (Erasmus+ program), solidarnosti (volontiranje ili rad u projektima koji su vezani uz benefite u zajednici, tzv. Europski korpus solidarnosti).

Dosadašnji rezultati Garancije za mlade ukazuju na podatak da svake godine više od 3.5 milijuna mladih ljudi sudjeluje u projektu Garancija za mlade kroz zaposlenje, nastavak edukacije ili treninga te strukovno naukovanje, manje je nezaposlenih oko 2.3 milijuna mladih u EU i 1.8 milijuna mladih koji pripadaju skupini NEET, stopa nezaposlenosti mladih smanjila se u periodu 2013. do 2019. za 10 %. U programu Garancije za mlade od početka (travanj 2013.) sudjelovalo je 14 milijuna mladih. U okviru institucionalne potpore nekoliko je pravaca potpori Garancije za mlade (European Commission, 2020.):

a) financijska potpora: u periodu od 2014. do 2020. godine Europski socijalni fond (European Commission-Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020) i Inicijativa za zapošljavanje mladih (European Commission-Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020) i integraciju na tržište rada uložili su preko 15.1 milijardi Eura.

b) potpora politici: odvija se kroz izgradnju infrastrukture te oblikovanje mjera za provedbu jamstva za mlade te međusobno informiranje i razmjena iskustava među zemljama članicama. Naglasak je na razmjeni iskustava, informiranju javnosti.

c) monitoring procesa: odvija se kroz Europski semestar, istraživanje Employment Committee (skr. EMCO), sakupljanje godišnjih podataka o implementaciji Garancije za mlade na razini pojedine zemlje članice.

Europska komisija je 2019. godine objavila studiju Garancija za mlade u svijetlu promjena u svijetu rada. Prema podacima spomenute studije Europske komisije (Caliendo et al., 2019.) iako je Garancija za mlade kreirana u svrhu ublažavanja posljedica gospodarske krize na kretanje nezaposlenosti mladih, prisutne su značajne razlike među zemljama članicama u pogledu visine ovog pokazatelja.

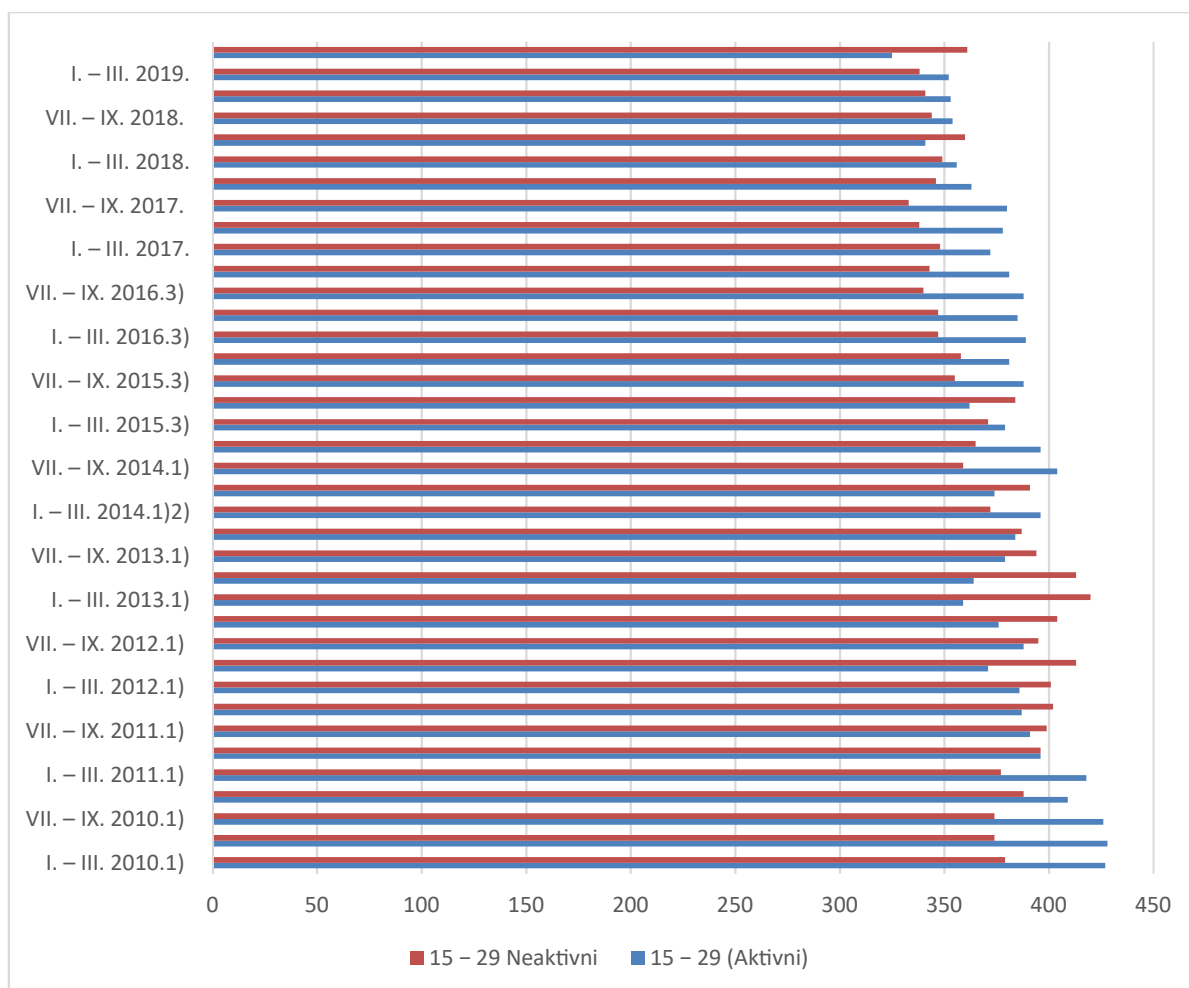
3.2. Pokazatelji vezani uz mlade na tržištu rada u Republici Hrvatskoj i zemljama Europske unije

U slijedećim poglavljima prikazati će se odabrani pokazatelji vezani uz mlade (zaposlenost, nezaposlenost, NEET skupine, kretanje zaposlenosti obzirom na postignute obrazovne razine. Set

indikatora temelji se na podacima EUROSTAT-a, a pokazatelji su definirani od strane Europske komisije, u dokumentu *On EU indicators in the field of youth* (poglavlje 4.2 Employment & Entrepreneurship) (European Commission, 2011).

3.2.1. Mladi na tržištu rada u Republici Hrvatskoj

U slijedećim grafičkim prikazima opisati će se kretanja aktivnosti mladih na tržištu rada u Republici Hrvatskoj: aktivna i neaktivna populacija u starosnoj dobi od 15 do 29 godina u Republici Hrvatskoj, aktivna populacija prema spolu, zaposleni, nezaposleni i neaktivni na razini ukupne populacije mladih ljudi, te spolna struktura zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih mladih ljudi. Cilj je kroz grafičko predstavljanje doći do uvida u kretanje pokazatelja u proteklom vremenu.

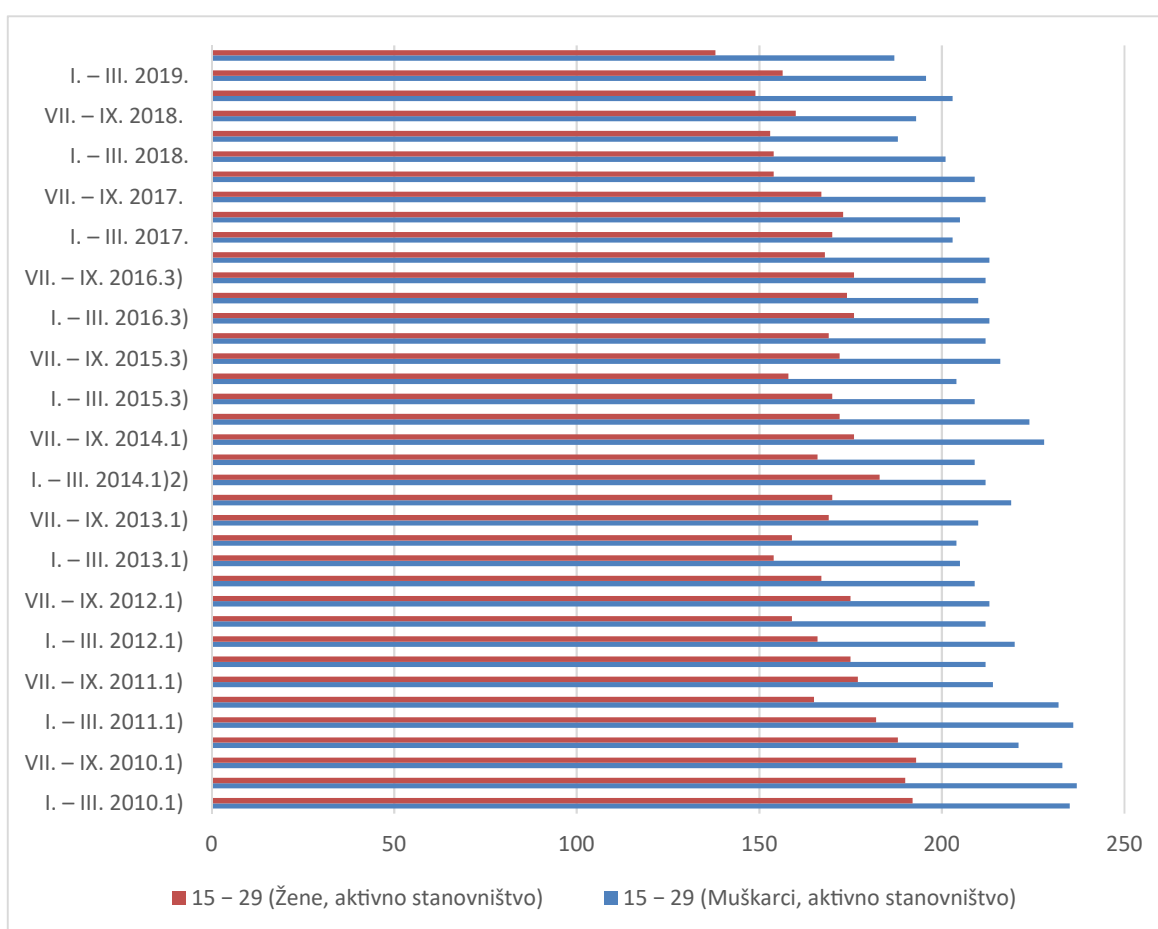

Graf 10. Aktivna i neaktivna populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

U grafu 10 kojim se opisuje kretanje aktivne i neaktivne populacije mladih u starosti od 15 do 29 godina starosti mogu se uočiti izrazito visoke stope neaktivnosti mladih, koje su još uvijek prisutne na tržištu rada u Republici Hrvatskoj. Ova skupina neaktivnih predstavlja izazov za donositelje javnih politika i zahtijeva dodatan angažman u kreiranju mjera kako bi se ovaj podatak u budućnosti svodio na najmanju moguću mjeru, slijedeći primjere uspješnih europskih zemalja poput primjerice, nama geografski bliske Austrije. U vremenu koje prethodi zacijelo će se pokazati koliko će kumulirano znanje i iskustvo vezano uz upravljanje ovim pokazateljima putem aktivnih politika zapošljavanja pomoći u suzbijanju posljedica pandemije COVID-19, koja će se poglavito odraziti na one koji tek ulaze na tržište rada ili su ušli, a to je mlađa populacija.

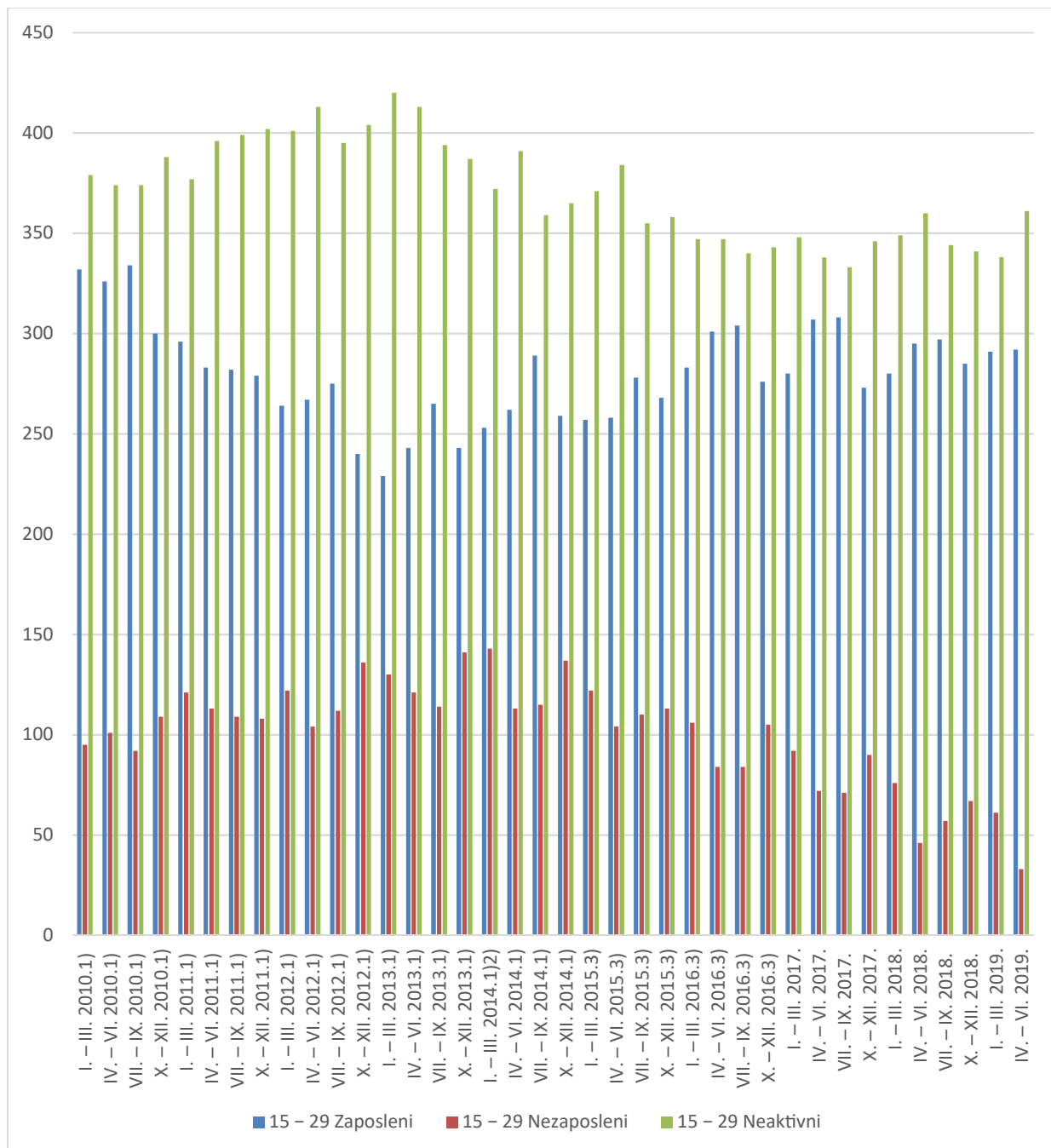
Graf 11. Spolna struktura Aktivnog stanovništva, od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku. Anкета o radnoj snazi., 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

U gornjem grafu 11. uočavaju se razlike u spolnoj strukturi aktivnog stanovništva od 15 do 29 godina starosti. Primjećuje se višegodišnje razlike pokazatelja aktivnosti žena spram muškaraca.

Razlozi mogu biti različiti, no iz ovih ih pokazatelja nije moguće identificirati, potrebno bi bilo poduzeti istraživanje koje bi moglo identificirati statističku (ne)značajnost u spolnim razlikama, kao i eventualne uzroke.

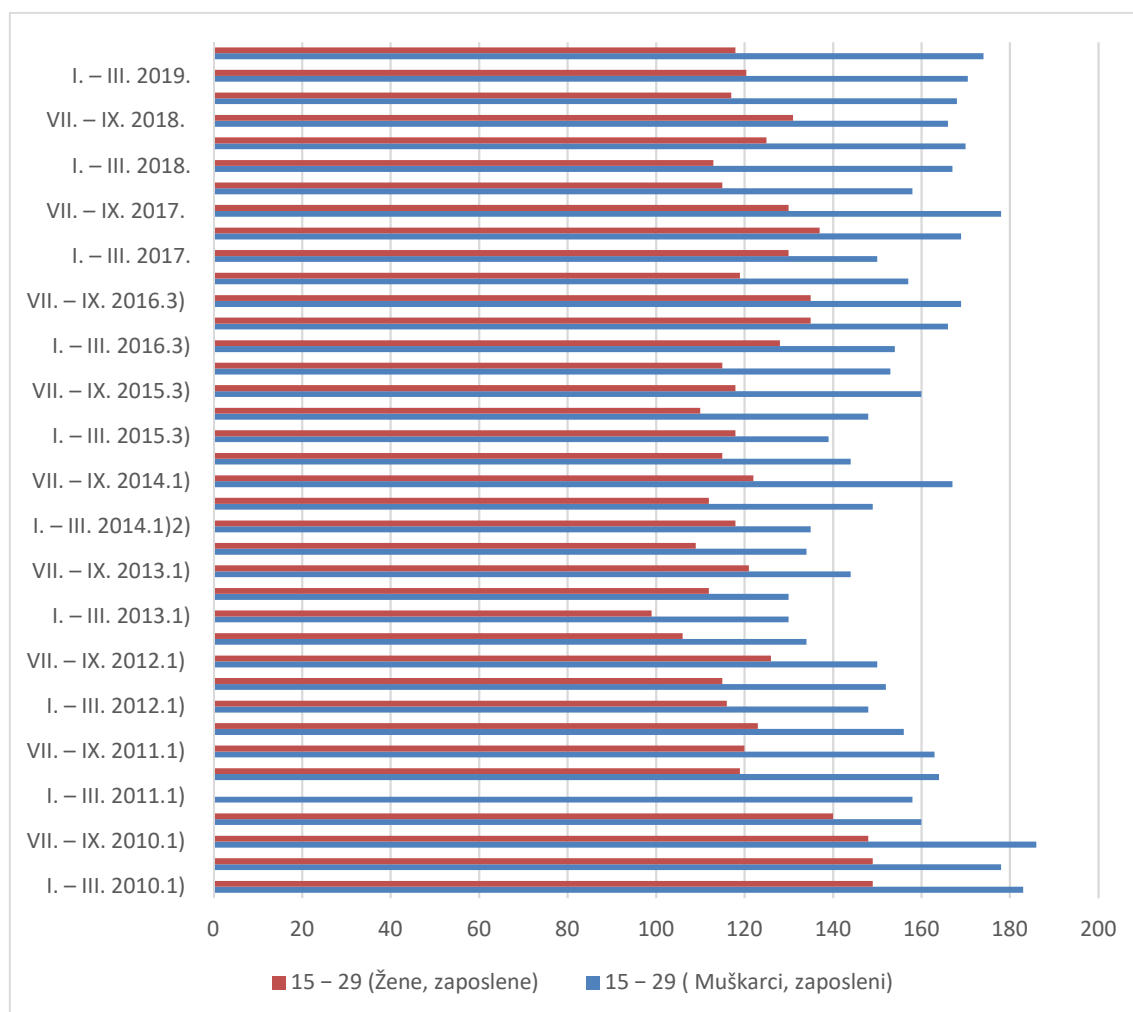

Graf 12. Zaposleni, nezaposleni i neaktivni, populacija od 15-29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

U promatranom periodu od prvog kvartala 2011. godine do 2. kvartala 2019. godine podaci ukazuju na nepovoljne omjere zaposlenih i nezaposlenih te neaktivnih mladih ljudi. Pokazatelji neaktivnosti dosegli su svoj vrhunac u 2. kvartalu 2013. godine, nakon kojeg je Republika Hrvatska ušla u punopravno članstvo Europske unije. Još neko vrijeme nakon ulaska u punopravno članstvo ovaj nepopularni pokazatelj bilježi visoke vrijednosti, uz primjetno opadanje kako se je Republika Hrvatska oporavljala od svjetske gospodarske krize započete 2008/2009.

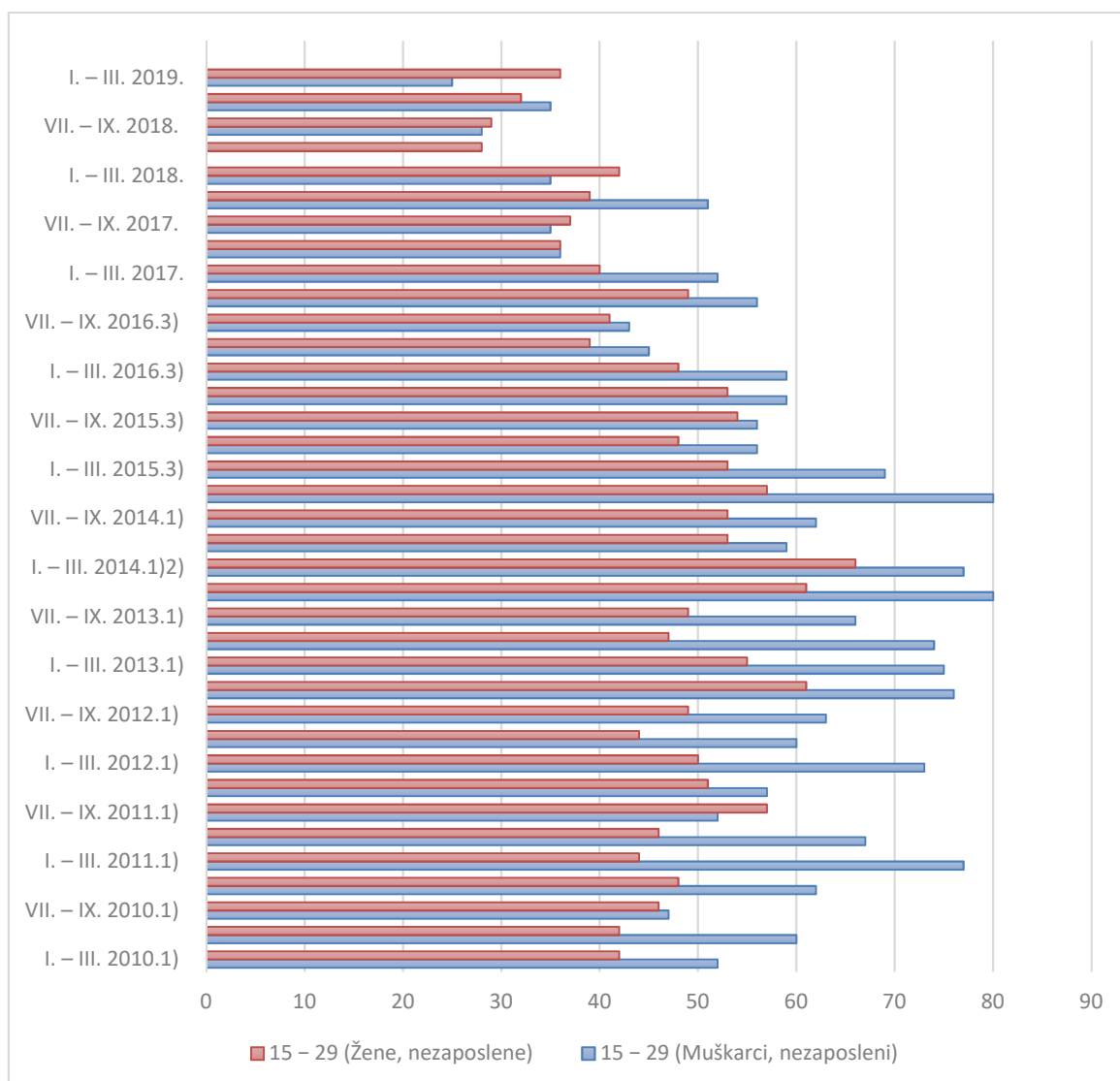
Graf 13. Zaposleni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

Temeljem grafa 13. uočava se spolna razlika između zaposlenih žena i zaposlenih muškaraca (15 do 29 godina starosti). Da bi se dobili odgovori o razlozima razlika koje su prisutne u promatranom razdoblju od 1. kvartala 2010. godine do 1. kvartala 2019. godine, bilo bi potrebno provesti ciljano

istraživanje koje bi trebalo utvrditi stvarne razloge te identificirati eventualno (ne)postojanje spolne diskriminacije u spomenutoj skupini mladih na tržištu rada ili eventualno registrirati prisutnost nekih drugih čimbenika koji utječu na kretanje pokazatelja.

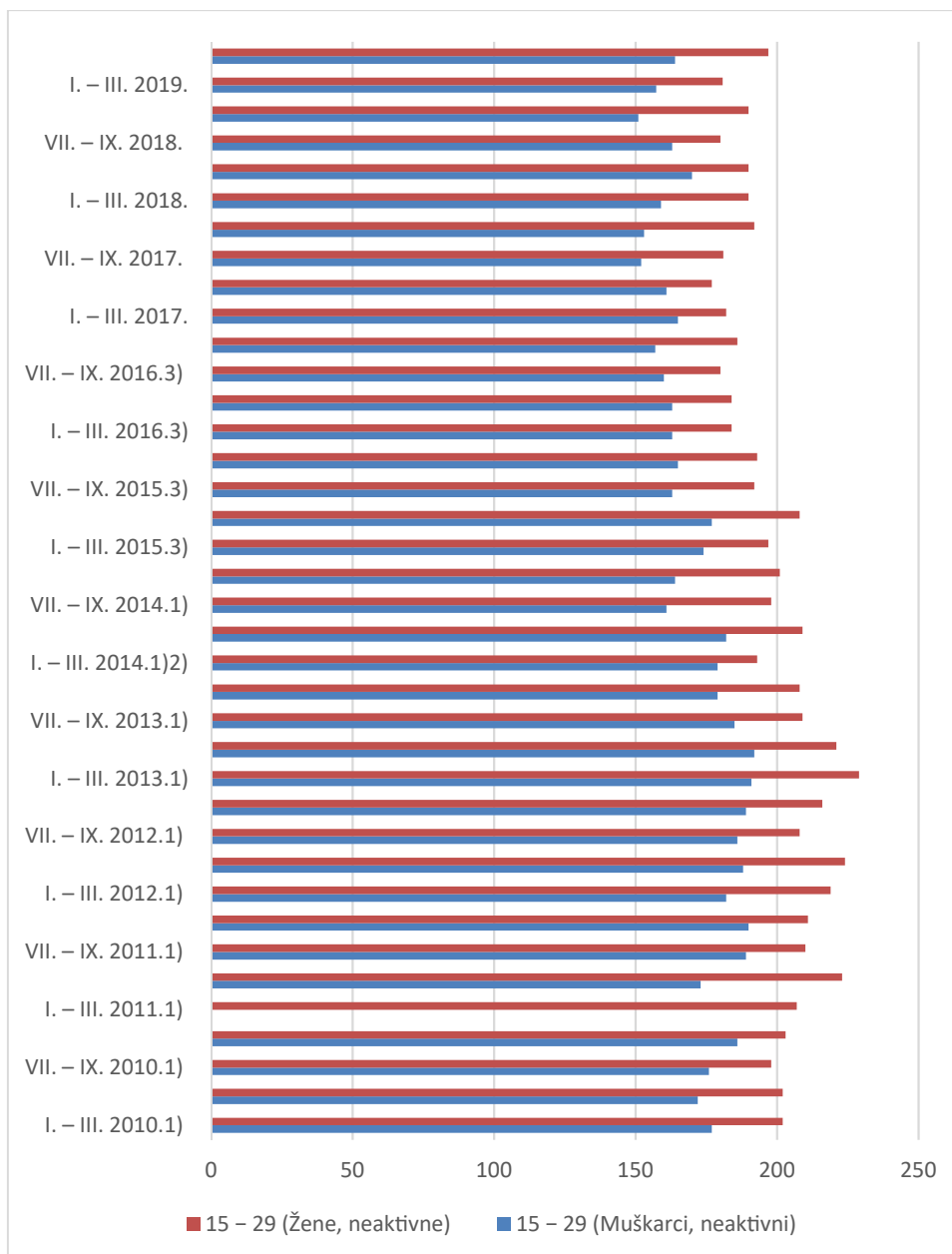

Graf 14. Nezaposleni, spolna struktura, populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

Na temelju grafičkog prikaza 14. u spomenutoj dobnoj skupini uočava se kretanje pokazatelja nezaposlenosti prema spolu u promatranom razdoblju. U slijedećem grafičkom prikazu 15. daju se podaci o pokazatelju neaktivnosti, obzirom na spol. Uočava se u promatranom periodu viša vrijednost pokazatelja neaktivnosti među osobama ženskog spola. Kako dohvatiti raznim mjerama Aktivne politike zapošljavanja neaktivnu populaciju jest izazov za kreatore spomenute politike.

Graf 15. Neaktivni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi., 2019)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi na tržištu rada)

3.2.2. Mladi na tržištu rada Europske unije

Cilj ovoga potpoglavlja jest prikazati populaciju mladih ljudi od 15 do 29 godina starosti na području Europske unije, prema kriteriju nezaposlenosti kroz varijable spol, dob te edukacijska postignuća. Razine obrazovnih postignuća definirane su prema Međunarodnoj standardnoj

klasifikaciji obrazovanja, a pravni je temelj 36. sjednica Opće skupštine UNESCO-a iz studenog 2011. godine (kratica ISCED) (Državni zavod za statistiku).

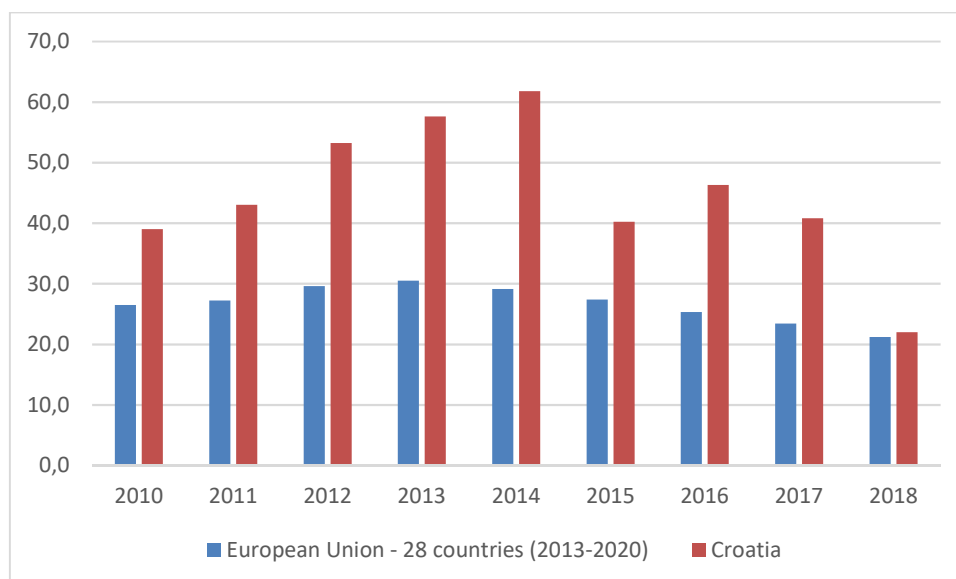
Tablica 5 Nacionalni standardi klasifikacije obrazovanja i Međunarodni standardi klasifikacije obrazovanja

NSKO	ISCED
NSKO 0-predškolsko obrazovanje	ISCED 0
NSKO 1-niže osnovno obrazovanje (prve četiri godine osnovnog obrazovanja)	ISCED 1
NSKO 2-više osnovo obrazovanje (završene četiri godine osnovnog obrazovanja)	ISCED 2
NSKO 3-srednje obrazovanje	ISCED 3
NSKO 5-tercijarno obrazovanje, više, visoko i poslijediplomsko obrazovanje (magisterij)	ISCED 5
NSKO 6-doktorat znanosti	ISCED 6

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2003)

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2003/metodologije/27_436_met.pdf)

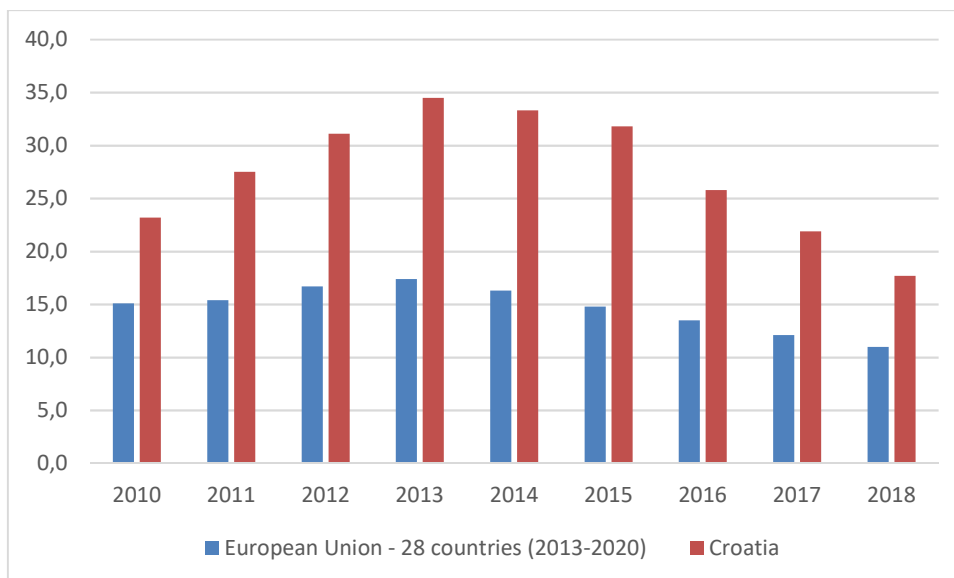
U idućim prikazima opisati će se grafički kretanje nezaposlenosti mladih od 15 do 29 godina starosti prema ISCED razinama obrazovanja na način da se prikaže kretanje pokazatelja na razini Europske unije (EU-28) te Republike Hrvatske radi usporedbe vrijednosti pokazatelja.

Graf 16. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 0-2

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020), ažurirano 15.01.2020.

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en

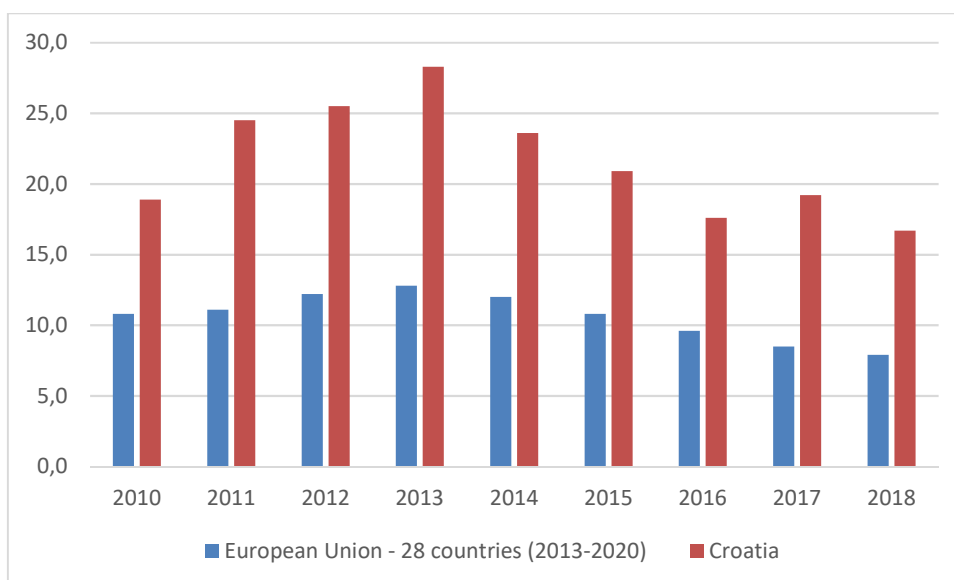

Graf 17. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 3-4

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en

Evidentno je da se kroz promatrane godine smanjuje udio nezaposlenih mladih 3-4 razine obrazovanja, no još uvijek smo prema vrijednosti ovog pokazatelja (17,7 %) iznad pokazatelja Europske unije (11 %). Najviša vrijednost pokazatelja za Republiku Hrvatsku zabilježena je 2013. godine i iznosila je 34,5 %, dvostruko više nego za prosjek Europske unije (17,4 %).

Graf 18. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 5-8

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en

Kretanje stopa nezaposlenosti mladih gotovo su dvostruko veće u Republici Hrvatskoj nego u zemljama EU-28, unatoč aktivnim politikama tržišta rada. Potrebno je uložiti dodatne napore upravo kroz Aktivnu politiku zapošljavanja, kako bi se ove stope približile prosjeku EU-28.

3.3. Efekti nezaposlenosti na mladu populaciju

Helbling et al. (2016) navode razloge tzv. efekta ožiljka na mladu populaciju. Izloženost nepovoljnim poslovima u ranoj karijeri rezultira, prema istraživačima, dugoročnim nepovoljnim posljedicama na napredovanje u daljnjoj karijeri. Autori to nazivaju „dugoročnim ožiljcima“, jer se radi o iskustvu nezaposlenosti, nestabilnosti u zapošljavanju. Čimbenici koji tome pridonose su različiti: nisko radno iskustvo, različiti oblici diskriminacije poslodavaca, izabiranje niže kvalitetnih poslova od strane mladih.

Eurofound (Eurofound, 2017) u objavljenj studiji ističe posljedice dugotrajne nezaposlenosti mladih koje se očituju na njihovo fizičko i mentalno zdravlje te na isključenost iz društvenog života. Osim spomenutih negativnih efekata, rizik od buduće nezaposlenosti najčešće se nalazi u prošlom iskustvu nezaposlenosti. Dugotrajna nezaposlenost utječe negativno i na radno iskustvo i smanjuje vještine, što opet posljedično utječe na buduće zaposlenje i niže zarade u budućnosti. Osim toga, dugotrajna nezaposlenosti smanjuje ukupno životno zadovoljstvo te ima dugoročne negativne posljedice. Ljudi koji su iskusili dugotrajnu nezaposlenost, imaju višu tendenciju zapošljavanja u poslovima koji nisu njihove obrazovne razine.

Bejaković and Mrnjavac (2018) ukazuju na problem dugotrajne nezaposlenosti i posljedice, u smislu da dugotrajna nezaposlenost smanjuje zapošljivost radnika uslijed nedostataka vještina. Osobito su pogođeni mladi ljudi zbog negativnih efekata u pogledu budućih zapošljavanja i prihoda, što može dovesti do smanjenja sudjelovanja u radnoj snazi i povlačenju s tržišta rada.

Spermann (2015) navodi da je visoko rizičan faktor za dugotrajnu nezaposlenost upravo manjak profesionalnih kvalifikacija. Zdravstveni problemi i obiteljski status također imaju veliki značaj u riziku od dugotrajne nezaposlenosti. Kao ključ uspjeha u implementaciji politika tržišta rada navodi potrebu postojanja dovoljnog broja kvalificiranog osoblja zaposlenog u agencijama za zapošljavanje.

Nichols et al. (2013) naglašavaju multidimenzionalnost posljedica dugotrajne nezaposlenosti na dohodak, potrošnju, plaće, gubitak ljudskog i društvenog kapitala, negativne posljedice na ishode na tržištu rada u budućnosti, posljedice na fizičko i mentalno zdravlje, na djecu i obitelji, zajednice. Žiković (2020) navodi posljedice nezaposlenosti mladih koje se odražavaju na članove obitelji koje ih uzdržavaju, zbog niskih plaća ili velike nezaposlenosti mladih u Republici Hrvatskoj. Posljedice se očituju u financijskim poteškoćama zbog navedenih razloga.

Fondazione et al. (2020) u studiji evaluacije potpore Europskog socijalnog fonda na zapošljavanje mladih navode da je utjecaj krize iz 2008. godine ostvario dugotrajne posljedice na mladu populaciju. Otežavajuća okolnost u smanjenju veličine NEET populacije nalazi se u obrazovnim razinama. Stope nezaposlenosti mladih u ovoj skupini više su za mlade sa nižim razinama

obrazovanja. Prema spomenutoj studiji, u 2014. godini 30.2 % mladih Europljana koji su imali niže obrazovne ishode bilo je nezaposleno (razina *lower secondary*), 19.9 % sa srednjom razinom obrazovanja te 16.6 % sa tercijskom razinom obrazovanja. Nisko obrazovani mladi posebno su bili u nepovoljnom položaju u zemljama poput Republike Hrvatske, Mađarske, Malte, Bugarske, Slovačke, Finske, Švedske. Jedino je u Rumunjskoj registrirano da je porast nezaposlenosti bio u skladu s porasti nivoa obrazovanja. Glede spolnih razlika, u studiji je uočeno da su mlade žene ekonomski neaktivnije u odnosu na osobe muškog spola, što ih čini teže „dohvatljivima“ nego osobe muškog spola. Države članice su, obzirom na učinke Garancije za mlade i Inicijative za mlade svrstane u klaster sličnih karakteristika temeljem stope zaposlenosti mladih 15-24, NEET stope 15-24, udjela populacije 30-34 sa tercijskim obrazovanjem, napuštanjem obrazovanja 18-24, GDP po stanovniku. Republika Hrvatska svrstana je u klaster C, u skupinu manje razvijenih, koji karakterizira slabo vidljiv progres (EU-28/2014 u odnosu na EU-28/2018).

Bekker et al. (2020) predviđaju da će se gospodarska kriza izazvana pandemijom najprije odraziti na tržištu rada na osobe nižih obrazovnih ishoda, kao što je to posljedično bilo i 2008. godine, te identificiraju ključne lekcije koje bi trebalo poduzeti kako bi se prevenirala i smanjila nezaposlenost mladih. Fokus stavlja na rane intervencije na tržištu rada kako bi se mlade zadržalo u školi ili na radu, osiguralo radno iskustvo, osigurao individualni pristup, uključili svi dionici, osobito lokalna razina, kako bi se kreirale bolje prilike za zaposlenje, financijske potpore za slučaj potrebe te fleksibilni oblici rada kao stepenica za bolje poslove.

3.4. Posebno ugrožene skupine mladih na tržištu rada

Posebno ugrožene skupine mladih na tržištu rada obuhvaćaju tzv. NEET populaciju (mladi ljudi koji nisu zaposleni, niti su uključeni u edukaciji ili trening u prethodna četiri tjedna prije istraživanja).

U slijedećoj tablici nalazi se prikaz kretanja populacije mladih ljudi o 15. do 29. godina starosti, prema svim ISCED 2011 obrazovnim razinama postignuća, koji nisu niti u treningu niti u edukaciji. Vrijednosti pokazatelja prikazani su u postocima, obuhvaćaju oba spola, sortirani su padajućim nizom za 2019. godinu. Prosjek se prikazuje za Europsku uniju 28 zemalja. Da bi mladi ušli u ovaj pokazatelj potrebno je ispuniti dva kriterija prema EUROSTAT-ovoj metodologiji:

- a) da imaju status nezaposlene osobe u trenutku istraživanja,
- b) da u zadnja četiri tjedna prije istraživanja nisu sudjelovale niti u formalnoj niti u neformalnoj edukaciji.

Tablica 6 Mladi ljudi (15. do 29. godina), nezaposleni, koji nisu uključeni u edukaciju ili trening, prema svim ISCED 11 razinama obrazovanja, razdoblje od 2013.-20219. godine

GEO/TIME	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Italy	26,0	26,2	25,7	24,3	24,1	23,4	22,2
Greece	28,5	26,7	24,1	22,2	21,3	19,5	17,7
Romania	19,6	19,9	20,9	20,2	17,8	17,0	16,8
Bulgaria	25,7	24,0	22,2	22,4	18,9	18,1	16,7
Spain	22,5	20,7	19,4	18,1	16,4	15,3	14,9
Slovakia	19,0	18,2	17,2	15,9	16,0	14,6	14,5
Croatia	22,3	21,8	19,9	19,5	17,9	15,6	14,2
Cyprus	20,4	19,5	18,5	18,0	17,6	14,9	14,1
Hungary	18,4	16,4	15,1	14,1	13,3	12,9	13,2
France	13,8	14,1	14,7	14,3	13,8	13,6	13,0
EU - 28 (2013-2020)	15,9	15,4	14,8	14,2	13,4	12,9	12,5
Poland	16,2	15,5	14,6	13,8	12,9	12,1	12,0
Belgium	14,9	14,1	14,4	13,0	12,6	12,0	11,8
Ireland	18,8	17,8	16,5	14,5	12,8	11,6	11,4
United Kingdom	14,6	13,4	12,7	12,3	11,4	11,7	11,4
Lithuania	13,7	12,9	11,8	10,7	10,2	9,3	10,9
Latvia	15,6	15,2	13,8	13,3	12,3	11,6	10,3
Czechia	12,8	12,1	11,8	11,1	10,0	9,5	9,8
Estonia	14,3	13,8	12,5	13,8	11,0	11,7	9,8
Denmark	8,2	8,0	8,5	8,4	9,8	9,6	9,6
Finland	10,9	11,8	12,4	11,7	10,9	10,1	9,5
Portugal	16,4	14,6	13,2	12,8	10,6	9,6	9,2
Slovenia	12,9	12,9	12,3	10,9	9,3	8,8	8,8
Austria	8,6	9,3	8,7	8,9	8,4	8,4	8,3
Germany	8,7	8,7	8,5	8,9	8,5	7,9	7,6
Malta	10,9	11,6	11,8	9,4	8,8	7,3	7,5
Luxembourg	7,2	6,5	7,6	6,8	6,6	7,5	6,5
Sweden	7,9	7,8	7,4	7,1	6,8	6,9	6,3
Netherlands	7,5	7,6	6,7	6,3	5,9	5,7	5,7

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020.)

(http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_150&lang=en)

Iz tablice 6 koja opisuje populaciju mladih nezaposlenih ljudi (od 15. do 29 godina) i koja uzima u obzir sve ISCED 11 razine može se uočiti (u promatranom razdoblju od 2013. do 2019. godine) blagi pad pokazatelja. Primjerice, Italija je u sedam promatranih godina sa 26 % smanjila pokazatelj na 22.2 %. U istom razdoblju Grčka je sa 28.5 % smanjila pokazatelj na 17.7 %. Značajnije smanjenje pokazatelja evidentirano je i u Bugarskoj, Hrvatskoj. Dio objašnjenja zasigurno se veže uz provođenje mjera Aktivne politike zapošljavanja, moguće dio u oporavak

BDP-a u promatranim zemljama, dio moguće u migracijama. Da bi se dobili pouzdaniji odgovori, potrebno bi bilo učiniti dodatne analize pokazatelja, uzimajući u obzir jedan širi set pokazatelja. Ono što se uočava iz tablice jest činjenica da zemlje poput Austrije, koje tradicionalno dobro upravljaju ovim pokazateljem bilježe već tradicionalno niske stope u odnosu na prosjek EU-28. Osim Austrije, dobar primjer su također Njemačka, Malta, Luxemburg i Švedska. Austrija je zemlja u kojoj je tradicionalno, poput Njemačke, dobro umreženo obrazovanje, naukovanje, infrastrukturna potpora mladima za ulazak na tržište rada.

Cvecic and Sokolic (2018) istražuju utjecaj skupine makroekonomskih, institucionalnih, demografskih i obrazovnih pokazatelja na nezaposlenost mladih u Europi. Dokazuju utjecaj makroekonomskih varijabli na ukupnu stopu nezaposlenosti, stope nezaposlenosti mladih te udio mladih ljudi u dobi od 15 do 24 godine koje nisu niti zaposlene niti u edukaciji ili treningu. Kao nalaz studije navode da javni troškovi u vidu Aktivnih politika na tržištu rada pozitivno utječu na stope nezaposlenosti. S druge strane, identificirali su da Aktivne politike na tržištu rada općenito bolje utječu na nezaposlenu populaciju nego na ranjive skupine mladih na tržištu rada i na nezaposlene mlade.

(Zhang et al., 2020) istražuju razloge koji dovode do rasta nezaposlenosti mladih u zemljama u razvoju. U studiju uzimaju tri dimenzije i dvanaest kriterija. Sve dimenzije i kriteriji su potvrđeni u njihovom istraživanju. U nastavku se daje prikaz kriterija i dimenzija iz spomenutog istraživanja.

Tablica 7 Pregled dimenzija i kriterija koji utječu na nezaposlenost mladih u zemljama u razvoju

Dimenzije	Kriteriji
Obitelj	Roditelji bez obrazovanja Nizak dohodak Niska podrška obitelji
Osobna dimenzija	Manjak edukacije Ovisnost o drogama Mentalni poremećaji Fizička invalidnost
Okolina	Ekonomska kriza Ekonomske i društvene nejednakosti Manjak uvjeta za obrazovanje Neadekvatna infrastruktura za investicije

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima Zhang et. Al (2020)

(<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8978909>)

4. OBRAZOVANJE I PRIJELAZ IZ OBRAZOVANJA U SVIJET RADA

Jedan od glavnih ciljeva Europe 2020 jest povećati udio visokoobrazovanih mladih ljudi na 40 %. (Europski parlament, 2013.) U Republici Hrvatskoj, prema dostupnim podacima, 2018. godine diplomiralo je ili završilo studij 33.241 osoba, a preko 68 % njih diplomiralo je na sveučilišnim studijima, 15,47 % na Veleučilištima, te 2,22 % na umjetničkim akademijama (Državni zavod za statistiku, 2019).

Tablica 8 Studenti koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij u periodu 2014. do 2018. godine

Visoka učilišta:	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Visoke škole	1.980	2.037	1.884	1.799	1.487
Veleučilišta	5.437	5.457	5.030	4.941	5.141
Fakulteti:	25.786	26.688	25.384	25.399	25.874
Stručni studiji	3.247	3.899	3.390	3.470	3.244
Sveučilišni studiji	22.539	22.789	21.994	21.929	22.630
Umjetničke akademije	538	563	597	589	739
<i>Ukupno</i>	<i>33.741</i>	<i>34.745</i>	<i>32.895</i>	<i>32.728</i>	<i>33.241</i>

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Državni zavod za statistiku, 2019), ažurirano: 15.01.2020.

(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/SI-1644.pdf)

U nastavku se prikazuju podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za varijablu registrirana nezaposlenost, promatrano razdoblje je od 2014. do 2019. godine. Podaci koji su prikazani u pojedinoj godini dobiveni su aritmetičkom sredinom svih dvanaest mjeseci, s tim da se podatak o registriranoj nezaposlenosti odnosi na stanje nezaposlenosti s posljednjim danom u mjesecu (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020). Prema tablici 9 može se uočiti da je u periodu od 2014. do 2019. godine pokazatelji nezaposlenosti gotovo prepolovljeni u svim promatranim kategorijama i potkategorijama.

Tablica 9 Registrirana nezaposlenost prema razini obrazovanja u periodu 2014. do 2019. godine

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Razina						
Podrazina						
(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	17.695	15.931	14.509	12.415	10.145	8.559
(3.1) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	8.438	7.022	5.838	4.680	3.674	2.938
(3.2) preddiplomski sveučilišni studij	2.335	2.242	2.247	1.957	1.694	1.530
(3.3) stručni studij	6.176	5.818	5.491	4.819	3.916	3.307
(3.4) specijalistički diplomski stručni studij	746	849	933	959	860	784
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	22.797	20.641	18.980	16.562	13.650	11.835
(4.1) Fakultet, akademija	13.446	11.454	9.729	8.066	6.363	5.238
(4.2) Magisterij	333	278	233	193	155	144
(4.3) Doktorat	18	13	8	10	8	6
(4.4) Integrirani preddiplomski i diplomski studij	1.585	1.584	1.717	1.649	1.434	1.314
(4.5) diplomski sveučilišni studij	7.288	7.177	7.155	6.516	5.575	5.020
(4.6) poslijediplomski sveučilišni studij	128	134	138	129	113	112
(4.7) poslijediplomski specijalistički studij				0	2	2
Ukupno	40.492	36.572	33.488	28.977	23.795	20.393

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020), ažurirano: 15.01.2020.

(<https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>)

Iz gornjeg prikaza uočava se spomenuto smanjenje broja registrirane nezaposlenosti u promatranom periodu, što je svakako nalaz koji ohrabruje, no potrebni su daljnji pomaci, pogotovo ako se ovi podaci uvrste u kontekst s ranije prikazanim podacima.

4.1. Ciljevi i uloga obrazovanja mladih ljudi

Europska unija različitim inicijativama nastoji potaći učenje u odrasloj dobi iz različitih razloga kao što je poboljšavanje izgleda za zaposlenje, razvoj osobnih i profesionalnih vještina, socijalna kohezija. Učenje shvaćeno kroz ciljeve na ovaj način može osigurati europskom prostoru savladavanje različitih izazova u budućnosti, posebno one s kojima je već sada Europska unija suočena, a to je stalan pritisak na rast produktivnosti i digitalnu transformaciju svjetskog gospodarstva. Ove inicijative usmjerene su na pružanje podrške institucijama i pojedincima u razmjeni znanja i iskustva među zemljama. Ključni su naglasci pri tome stavljeni na poboljšanje pismenosti, matematičke i digitalne vještine (European Commission, 2020).

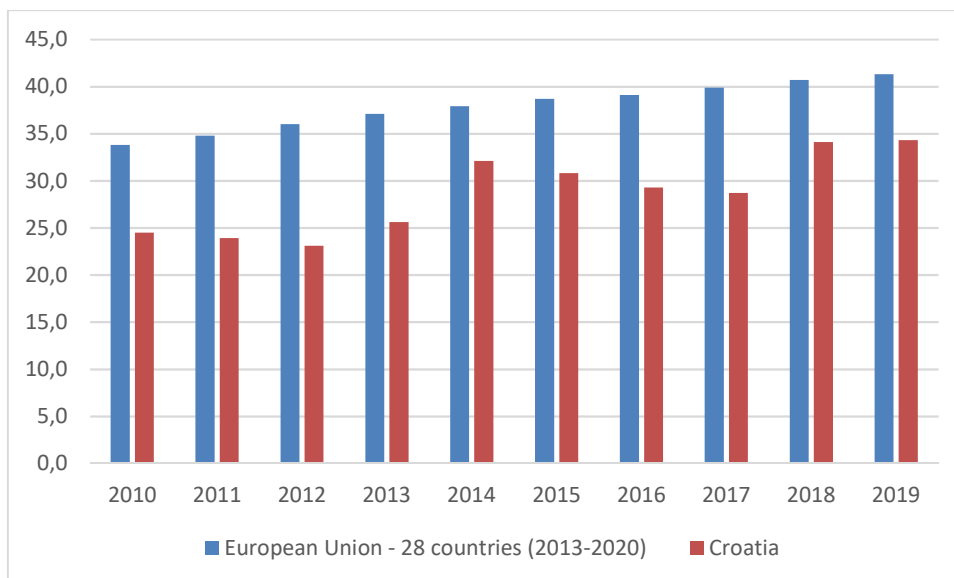
Obrazovanje je shvaćeno kao jamac održivog razvoja, s naglaskom na važnost umrežavanja obrazovanja i osposobljavanja, u svjetlu što boljeg međusobnog povezivanja. Mladi kao najranjiviji dio društva pozvani su na mobilnost, sudjelovanje u javnom životu. Kao ključne kompetencije za mlade prepoznate su slijedeće: rješavanje problema, kritičko mišljenje, inicijativnost, sposobnost obrade informacija, rad u timu, komunikativnost, samopouzdanje te poduzetništvo i rukovođenje. Naglašava se važnost STEM i ICT područja, uz potrebnu ravnotežu teorije i praktičnih vještina (Europski parlament, 2013).

Obrazovanje budućih generacija kao važna karika u politikama usmjerenim prema mladima ima glavnu ulogu u (Caliendo et al., 2019.) osiguravanju osnovnih i ICT vještina, identificiranje vještina koje se traže u budućnosti i osiguravanje potpore kroz fleksibilne sustave obrazovanja i osposobljavanja na radnom mjestu, kroz suradnju javnih i privatnih dionika, informiranje o tržištu rada, karijerno savjetovanje, prilagođavanje rada javnih službi za zapošljavanje s aktivnim programima tržišta rada.

4.2. Pokazatelji obrazovanja mladi ljudi

Donji graf 19 opisuje populaciju mladih ljudi starosti od 30 do 34 godine obzirom na postignute razine u terciarnom obrazovanju, ukupno za oba spola.

Uočava se napredak Republike Hrvatske prema ovom pokazatelju, no treba poduzimati aktivnosti da taj pokazatelj u slučaju Republike Hrvatske značajnije raste u idućem razdoblju.

Graf 19. Populacija starosti od 30. do 34. godine s tercijskim obrazovnim nivoom

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_educ_020

Slijedeća tablica 10 prikazuje kretanje stope nezaposlenosti mladih (15 do 29 godina) prema dostupnim podacima koje uključuje razdoblje od 2010 do 2018 godine. Podaci u tablici sugeriraju da Republika Hrvatska ima značajno više stope nezaposlenosti mladih u promatranom periodu, osobito kada se ti postoci usporede sa podacima EU 28, što ukazuje da, iako je primjetan postotni pad promatranog pokazatelja, još uvijek ima značajnog prostora za daljnja poboljšanja.

Tablica 10 Stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 29 godina starosti, prema razini obrazovanja ISCED 5-8

GEO/TIME	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
European Union - 28 countries (2013-2020)	10,8	11,1	12,2	12,8	12,0	10,8	9,6	8,5	7,9
Belgium	8,0	7,2	7,4	10,3	8,6	8,6	8,1	8,3	6,2
Bulgaria	8,1	10,8	11,7	13,5	10,4	8,4	7,5	5,9	4,8
Czechia	6,9	6,4	7,2	6,5	7,1	5,6	4,5	2,5	2,4
Denmark	11,0	10,5	11,2	9,5	10,8	9,3	10,2	10,3	9,8
Germany	4,4	3,1	3,4	3,5	4,0	3,8	3,4	3,4	3,5
Estonia	7,3	9,8	6,8	9,2	7,6	3,8	5,3	3,4	:
Ireland	12,7	13,1	11,8	11,4	11,4	9,2	7,9	6,3	6,0
Greece	24,9	35,1	40,3	43,5	40,6	38,6	35,5	35,2	30,1
Spain	20,4	23,4	27,6	30,3	28,1	24,5	22,8	19,0	16,8
France	9,2	8,7	9,5	10,4	11,0	11,5	10,2	8,7	9,3
Croatia	18,9	24,5	25,5	28,3	23,6	20,9	17,6	19,2	16,7
Italy	18,8	17,1	20,6	24,4	26,8	24,4	22,4	20,2	18,3

Cyprus	12,1	15,2	19,3	26,1	24,7	21,7	19,8	18,1	13,7
Latvia	17,7	10,7	9,4	8,5	9,0	8,7	7,7	8,6	6,4
Lithuania	13,8	12,3	11,4	10,0	7,5	7,9	5,2	4,9	4,5
Luxembourg	5,7	6,0	7,0	8,0	8,0	7,3	5,1	6,3	7,7
Hungary	10,9	9,3	9,9	8,2	7,3	5,5	4,1	4,1	2,8
Malta	:	3,9	3,9	4,0	3,7	3,0	3,1	2,6	1,6
Netherlands	4,3	4,1	4,8	5,6	5,3	4,5	4,3	3,6	3,1
Austria	5,4	4,9	4,0	7,1	6,2	5,7	5,1	4,2	4,9
Poland	10,8	11,4	12,4	12,5	10,6	9,0	7,3	5,5	4,7
Portugal	14,4	18,1	24,3	24,7	20,8	19,5	17,6	13,4	11,5
Romania	12,6	12,1	13,2	14,6	15,7	11,3	8,8	6,7	5,5
Slovenia	13,5	13,8	17,1	16,4	18,6	14,5	15,4	9,5	8,4
Slovakia	13,1	14,2	15,6	15,8	13,9	12,7	11,0	10,1	8,4
Finland	7,6	6,1	4,9	6,7	7,6	9,4	8,3	6,7	5,8
Sweden	8,8	7,5	8,5	8,6	8,2	7,2	6,5	6,4	6,1
United Kingdom	7,5	7,7	7,7	7,3	6,0	5,4	5,0	4,6	4,4

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en)

4.3. Koncept cjeloživotnog učenja i razvoja

Europski parlament je postavio ciljanu vrijednost o cjeloživotnom učenju te navodi da bi minimalno 15 % odraslih (u dobi od 25 do 64 godina) trebalo sudjelovati u programima cjeloživotnog učenja. Polazi od rastućih potreba na tržištu rada kojemu se moraju prilagođavati nastavni programi, nastavnici, posebno u dijelu korištenja novih tehnologija, socijalnih mreža. Cilj je postići sudjelovanje raznih dionika na zajedničkom odlučivanju oko strategija cjeloživotnog učenja (mladi, civilno društvo, ustanove pružatelji formalnog i informalnog obrazovanja). Pri tome se ne smiju zaboraviti nastavnici kroz cjeloživotno usavršavanje. U području cjeloživotnog učenja potrebno je stvarati partnerstva radi raspodjele troškova, ljudskih resursa, s naglaskom da se zadrži razina ulaganja i u vremenima krize (Europski parlament, 2013).

Caliendo i dr. (Caliendo et al., 2019.) kao alat koji će koristiti u budućem društvu navode cjeloživotno učenje i vještine upravljanja karijerom. Olakšavanje cjeloživotnog učenja važno je i za zaposlene i za nezaposlene, posebno mlade ljude, a stečene vještine kroz cjeloživotno učenje treba moći i službeno certificirati.

U vremenu započete Industrije 4.0 i promjene u radnim zadacima digitalnog društva u kojem je prema nekim procjenama u zemljama OECD-a prema autoru Arntz et al. (2016) na uzorku od 21 promatrane zemlje, oko 9 % radnih zadataka već automatizirano, sve važnije postaju fleksibilnost u usvajanju novih vještina i ponovno usavršavanje.

Europski parlament navodi nekoliko osobitosti koje utječu na perspektivu cjeloživotnog učenja (Europski parlament, 2013): prisutna je borba za ljudski kapital, a učenje je nužno radi zahtjeva

svjetske ekonomije, raste važnost uvođenja digitalnog učenja radi dostupnosti obrazovanja svima kao ljudskog prava, potrebno je poticanje sinergije u provođenju cjeloživotnog učenja, uravnoteženija raspodjela ICT resursa i infrastrukture, mobilnost nastavnog osoblja radi učenja, razvoj novih metoda podučavanja („učiti ljude učiti“), poticanje država članica na ulaganje u cjeloživotno učenje i nagrađivanje nastavnika, pomoć skupinama sa nižim socio-ekonomskim statusom da ostvare najviše razine obrazovanja, stipendiranje studenata, učenika, uključivanje djece s posebnim potrebama u strukovno osposobljavanje. Osim spomenutog, potrebno je fokusirati se posebno na nekvalificirane odrasle osobe kojima obrazovanje može pomoći u svakom pogledu (Europski parlament, 2013).

4.4. Prijelaz iz obrazovanja u svijet rada

Caliendo i dr. (Caliendo et al., 2019.) navode da su mladi ljudi posebno osjetljivi u prijelazu iz obrazovanja u svijet rada iz dva osnova razloga: u vrijeme pojave krize smanjuju se nova zapošljavanja, što se posebno odnosi na mlade ljude, a s druge strane u slučajevima krize i otpuštanja radnika uglavnom se prvo otpuštaju radnici s najmanje radnog iskustva, a to su najčešće mladi zaposlenici. Zapošljavanje u vrijeme krize obično navodi mlade da promijene i nekoliko poslova dok ne pronađu radno mjesto sukladno njihovim razinama obrazovanja. U tom vremenu traženja, posebice ukoliko je financijska kriza teška, rade i na poslovima koji su ispod njihove razine obrazovanja, s tim da postojeći dokazi ukazuju da ti negativni učinci ulaska na tržište rada nisu samo kratkotrajni već dovode do dugoročnih neželjenih posljedica na mlade u smislu zaposlenja i integracije na tržište rada. Ove se dugotrajne štetne posljedice spominju u studiji spomenutih autora kao „efekti ožiljka“. Osim toga, poslodavci su skloni diskriminirati dugotrajno nezaposlene osobe zbog negativnog signalnog učinka ili stereotipa. Psihološke posljedice na mlade zbog negativnih iskustava u ranoj karijeri vezano uz posao mogu se pojaviti u vidu obeshrabrenja, niskog samopoštovanja.

Drugi problem koji navode autori Helbling i dr. odnosi se na činjenicu da mladi u vremenu provedenom kao dugotrajno nezaposleni imaju nedostatak sakupljenog ljudskog kapitala, jer nisu imali prilike sakupiti toliko vještina koje su važne za neki posao, za razliku od njihovih kolega koji su iskusili nesmetan ulazak na tržište rada (Helbling et al., 2016).

Hernanz and Jimeno (2017) objašnjavaju zašto su stope nezaposlenosti mladih značajno više u odnosu na ostalu radno sposobnu populaciju. Razlog tome leži u činjenici da mladi radnici, na početku radnog života, tražeći posao, tranzitiraju između različitih opcija, koje mogu biti nestabilne, stopa promjene posla im je viša, a vrijeme u kojem tranzitiraju može biti također više. Otežavajuća okolnost može biti nepotpunost informacija o radnim mjestima koje nudi tržište rada

(autori to nazivaju „trenjem“ tržišta rada) kao i troškovi potrage za zaposlenjem. Nezaposlenost mladih, posebno u ranim fazama karijere ima dugoročne negativne posljedice na buduće ishode radne karijere. Mijenjanje privremenih poslova i nemogućnost prikupljanja značajnog radnog iskustva može ostaviti dugoročno negativne posljedice kao i u slučaju dugotrajne nezaposlenosti. Jedan od razloga leži u tome da se deprecijacija ljudskog kapitala odvija po višim stopama na početku karijere, za obje skupine: i dugotrajno nezaposlene i za one koji često mijenjaju poslove na početku radne karijere. Stoga je preporuka da se olakša potraga za zaposlenjem na način da se smanji „trenje“ na tržištu rada zbog kojeg je potraga za prvim poslom otežana. S druge strane, potrebne su promjene u obrazovnom i strukovnom sustavu u smjeru boljeg podudaranja ishoda obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada.

Izazovi s kojima se susreću mladi prilikom ulaska u svijet rada (prijelaza iz obrazovanja u rad) (Caliendo et al., 2019.) su identificirani putem međusobnih konzultacija slijedećih ključnih dionika (brainstorming): koordinatori Garancije za mlade, javne službe za zapošljavanje, socijalni partneri, organizacije mladih, organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, poslovne organizacije, predstavnici akademske zajednice i kreatori politika, sveukupno sudionici iz 27 zemalja Europske unije. Kao glavni razlog otežanog prijelaza mladih s nedostacima u svijet rada skupina je navela manjak koordinacije i integracije između servisa za zapošljavanje, usluge i obrazovanje (79 %), manjak ili neadekvatnost usluga za mlade s nedostacima (51 %), manjak prilika za obrazovanje kao druge šanse (42 %), diskriminacija i manjak politika koji su protiv diskriminacije (31 %), nedovoljni poticaji poslodavcima za zapošljavanje (30 %), ovisnost o skrbi i drugim naknadama (25 %), nedostatak pristupa uslugama zapošljavanja (21 %), nedostatak znanja o naknadama vezanih uz socijalnu sigurnost. Kao rezultati konzultacija spominju nedostatak radnog iskustva mladih i njihova neadekvatna očekivanja spram tržišta rada, sve nesigurniji i dugotrajniji prijelaz iz obrazovanja na tržište rada, mladi odgađaju ulazak na tržište rada sve kasnije i time postaju neovisni kasnije, nedostatak potpore mladima, posebno starijoj populaciji NEET skupine, sve veće regionalne razlike među državama članicama EU i unutar pojedine države (istaknuli su potrebu za politikama koje se bave lokalnim programima-međuregionalna i unutar-regionalna mobilnost te politike lokalnog gospodarskog razvoja). Osim navedenog, skupina je evidentirala da je nedostatno znanje i informiranje o uslugama i nedostajuća koordinacija raznih službi koje bi trebale podupirati mlade u nepovoljnom položaju, što je glavni izazov u prijelazu iz obrazovanja u svijet rada.

U istoj studiji (Caliendo et al., 2019.) sudionici su razmatrali problem mladih u prijelazu iz obrazovanja u svijet rada, obzirom na postojeće izazove, te rezultati međusobnih konzultacija ukazuju na slijedeće zaključke: manjak specifičnih vještina povezanih s poslom (73 %),

neusklađenost između ponude i potražnje u vještinama, za poslove koji su u ponudi (64 %), neadekvatna očekivanja mladih od tržišta rada (45 %), ograničene prilike za kvalitetan posao i trening (37 %), manjak raspoloživih poslova (37 %), nedovoljne inicijative spram poslodavaca za zapošljavanjem mladih ljudi (25 %), utjecaj automatizacije 21 % (umjetna inteligencija, roboti, digitalizacija), nedostatak općeg obrazovanja (20 %), manjak informacija o radnim mjestima na tržištu rada (18 %). Strukturalne promjene koje se događaju unutar Europske unije također se reflektiraju na zapošljavanje mladih, a posebice se to odnosi na priključivanje dodatnih zemalja u EU i migracije njihovog stanovništva u nacionalna tržišta rada. Caliendo i dr. (Caliendo et al., 2019.) ističu nekoliko glavnih izazova za mlade ljude u prijelazu iz obrazovanja na tržište rada: manjak osnovnih vještina (matematika, čitanje, pisanje), rano napuštanje obrazovanja, nedostatak „druge obrazovne šanse“, nezadovoljena potražnja za visokoobrazovanim mladim ljudima, posebno u STEM te ICT području (većina nepopunjenih radnih mjesta odnosi se upravo na ova područja), manjak stručnih vještina povezanih sa zahtjevima posla (posebno za mlade sa obrazovnim ishodima na srednjoj razini), stoga je potrebno poboljšati ponudu za strukovno obrazovanje i osposobljavanje.

Tablica 11 Dugotrajno nezaposleni mladi od 15 do 29 godina, od 2010. do 2018. godine

GEO/TIME	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Greece	9,7	16,4	24,7	29,1	29,4	26,6	23,5	22,1	19,6
Italy	9,0	9,8	12,6	15,9	18,5	16,4	14,8	14,2	12,7
Spain	9,5	11,9	15,1	17,8	16,7	14,4	11,0	8,6	6,9
Slovakia	13,4	13,3	14,3	15,6	12,8	10,2	7,7	6,5	5,7
France	5,2	5,1	5,1	5,6	6,1	5,9	5,8	5,4	4,7
Croatia	11,2	14,7	18,1	18,4	16,6	15,3	10,1	6,6	4,7
Bulgaria	6,9	9,6	10,9	10,8	9,3	7,5	6,2	4,2	4,3
Romania	4,9	6,1	6,5	6,7	6,0	6,1	6,1	4,7	4,3
European Union - 28 countries (2013-2020)	5,2	5,7	6,5	7,1	6,9	5,9	4,9	4,2	3,6
Belgium	5,9	4,8	4,7	5,5	6,6	6,4	5,4	4,6	3,6
Portugal	6,3	6,9	9,7	12,2	10,6	8,1	7,1	4,9	3,0
Cyprus	2,1	2,9	5,5	9,9	9,7	7,5	6,0	5,3	2,9
Latvia	10,1	9,3	7,5	5,7	4,0	4,3	4,1	2,9	2,9
Ireland	9,9	12,5	12,5	9,7	8,2	6,8	5,2	3,6	2,5
Hungary	8,2	7,0	7,1	6,7	5,0	4,0	2,9	1,9	2,0
Slovenia	4,9	5,4	6,6	8,2	8,0	6,1	6,1	3,8	1,8
Poland	4,0	5,1	6,2	6,8	5,8	4,6	3,3	2,2	1,5
Germany	2,8	2,3	2,0	1,9	1,8	1,7	1,5	1,5	1,4
United Kingdom	3,7	4,2	4,6	4,5	3,6	2,5	1,8	1,5	1,4
Austria	1,3	1,1	1,3	1,3	1,5	1,6	1,9	1,4	1,2
Lithuania	9,1	8,9	6,2	4,3	4,1	2,7	2,0	1,8	1,1

Luxembourg	1,8	2,1	1,9	1,8	1,6	1,6	1,6	1,8	1,1
Denmark	1,3	1,6	1,7	1,6	1,4	1,5	1,2	1,1	1,0
Malta	3,5	3,3	3,5	3,0	3,4	2,6	1,9	2,4	1,0
Finland	1,6	1,1	1,1	1,1	1,2	1,9	1,7	1,3	1,0
Sweden	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,0	1,0	1,0
Czechia	4,4	3,7	4,4	4,0	3,4	3,0	2,1	1,4	0,9
Estonia	9,7	8,0	5,8	5,0	4,1	2,1	1,8	1,4	0,8
Netherlands	1,1	1,2	1,4	2,1	2,3	2,0	1,6	1,1	0,7

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_120&lang=en)

4.5. Institucionalna potpora prijelazu iz obrazovanja u svijet rada

U dokumentu Europskog parlamenta (2013) navodi se da je potrebno uspostavljanje suradnje između sektora obrazovanja, partnera iz socijalne i poslovne sfere kako bi se studentima olakšao prijelaz iz sektora obrazovanja na tržište rada. Pri tome je naglašena uloga svih sudionika u području cjeloživotnog učenja od strane sektora obrazovanja, javne vlasti, poslovnog sektora te pojedinaca koji također moraju preuzeti odgovornost za vlastite sudbine (Europski parlament, 2013).

Europska unija kroz Garanciju za mlade nastoji pružiti institucionalnu potporu prijelazu iz obrazovanja u svijet rada. U nedavnoj studiji (Caliendo et al., 2019.) adresirani su izazovi koji se nalaze pred mladima i njihovim ulaskom u svijet rada: nedostatak mladih obrazovanih ljudi (radne snage) u STEM i ICT području, manjak praktičnih vještina koje su povezane s radnim zahtjevima (posebno se to odnosi na mlade na srednjim razinama kvalifikacije).

Utjecaj posljednje velike svjetske krize iz 2008. godine ostavio je značajne rezultate na razumijevanja fenomena dugotrajne nezaposlenosti, na mogućnost da se identificiraju već sada one skupine koje će biti najviše pogođene novom velikom svjetskom recesijom izazvanom pandemijom COVID-19, kao i načine kako bi trebalo profilirati korisnike mjera i usmjeravati potporu ugroženim skupinama na tržištu rada i ugroženim sektorima. Znanje i iskustvo sakupljeni u vremenima krize iz 2008. godine zacijelo može olakšati rad javnih službi za zapošljavanje u vrijeme pandemije i post-pandemije.

Avila and Mattozzi (2020) navode da empirijski dokazi upućuju da su javne službe za zapošljavanje kao institucije potpore tržištu rada jedna od najisplativijih intervencija na tržištu rada te da su postale važna instanca za implementaciju ključnih politika na tržištu rada od strane vlada. Najnovija kriza izazvana posljedicama pandemije po svome se obilježju znatno razlikuje od prethodne svjetske krize iz 2008. godine, kada se je dogodio globalnih gospodarski pad. Obilježja današnje krize jesu ograničenja potaknuta mjerama fizičke distance, vremenima karantene čiji je

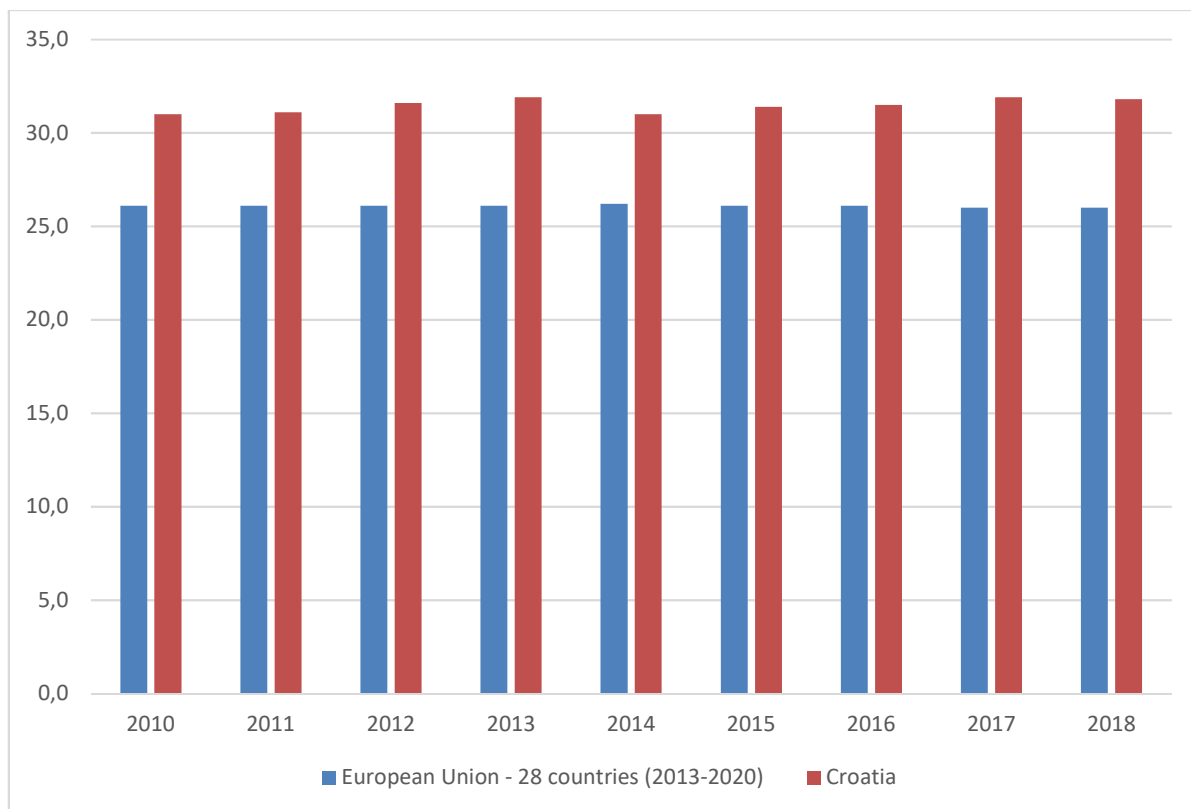
cilj bio spriječiti širenje virusa. Stoga je ova kriza daleko složenija od one iz 2008. godine, jer uz evidentan pad razine gospodarske aktivnosti, ima i druge restrikcije vezane uz pandemijske okolnosti. U tom će smislu javne službe za zapošljavanje biti od presudnog značaja u rješavanju posljedica ove krize na tržište rada.

McGuinness and Kelly (2020) predlažu razvoj brzih strategija kako bi se moglo pomoći korisnicima u Irskoj putem javnih službi za zapošljavanje radi ublažavanja posljedica postojeće krize te smanjenja rizika od prijeteće dugoročne nezaposlenosti. Klasificirali su gospodarske sektore u tri kategorije, prema kriteriju vjerojatnosti ponovnog zapošljavanja na visoko-rizične, srednje-rizične i nisko-rizične. Prema podacima koje su registrirali u Irskoj, skupina mladih do 25 godina starosti bilježi najviše stope gubitka posla (46,7 %) te istovremeno najniži udio u ukupnoj populaciji zaposlenih osoba na razini cijelog gospodarstva (11 %). U geografskoj analizi, osobe koje žive u pograničnim područjima imaju najvišu stopu gubitka posla. Autori studije sugeriraju da se kao rizici za dugotrajnu nezaposlenost uzimaju čimbenici kao što su: dob, prethodna povijest nezaposlenosti i zemljopisni položaj. Ovaj pristup može omogućiti javnoj službi za zapošljavanje identifikaciju cilja, prilagodbu resursa te individualan pristup korisnicima, u cilju smanjenja rizika dugotrajne nezaposlenosti koje ova pandemija nosi sa sobom kao posljedicu na tržište rada.

Duell (2020) navodi kako su sve zemlje kroz svoje javne službe za zapošljavanje uvele određene kratkoročne programe u vrijeme pandemije kako bi pomogle dionicima na tržištu rada. Neke od tih shema uključuju smanjenje radnih sati, uspostavu programa privremenog otpuštanja za radnike koji će biti vraćeni na posao. Dizajn mjera i shema razlikuje se među zemljama, kao i učešća poslodavaca u teretima troškova i iznosima određenih davanja za radnike. Osim financiranja programa skraćenog radnog vremena neke zemlje, poput Njemačke, uvele su i dodatna financijska sredstva iz proračuna i posebnih fondova.

4.6. Financijska samostalnost

Poznato je da mladi u Republici Hrvatskoj napuštaju obiteljski dom u starosti iznad 30 godina. Graf 20 prikazuje kretanje dobi u kojoj mladi u Republici Hrvatskoj napuštaju roditeljski dom, u odnosu na mlade u Europskoj uniji (EU 28). tako se može uočiti da u 2018. godini mladi napuštaju roditeljski dom prosječne starosti 31,8 godina, dok je to u EU 28 prosječno 26 godina starosti. Procjena prosječne dobi u kojoj mladi ljudi napuštaju roditeljski dom, za razdoblje od 2010. do 2018. godine prikazuje pokazatelje u EU 28 te izdvojeno pokazatelje vezane uz Republiku Hrvatsku.

Graf 20. Procjena prosječne dobi u kojoj mladi ljudi napuštaju roditeljski dom, za razdoblje od 2010. do 2018. godine

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_030&lang=en)

Iduća tablica prikazuje populaciju mladih (od 15 do 29 godina) koji su zaposleni temeljem privremenih ugovora o radu. Prikazani su postoci u odnosu na preostalu populaciju koja je također zaposlena temeljem privremenih ugovora o radu. Podaci su sortirani prema zadnjoj promatranoj 2018. godini, padajućim nizom. Uočava se visok udio ove populacije u većini zemalja koje inače i imaju uobičajeno više stope nezaposlenosti mladih u odnosu na prosjek EU 28.

Tablica 12 Privremeni ugovori o radu za populaciju od 15 do 29 godina, za razdoblje od 2010. do 2018. godine

GEO/TIME	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Spain	44,7	47,1	46,6	49,3	52,2	55,1	57,4	57,9	56,1
Portugal	44,9	45,8	44,7	48,0	48,7	52,2	53,2	51,5	51,6
Italy	34,1	36,6	39,4	39,8	42,6	43,0	42,5	47,2	50,6
Croatia	28,7	32,6	34,2	35,6	40,7	47,1	51,4	48,1	46,8
Slovenia	48,9	49,2	48,7	48,7	49,8	53,5	51,8	51,3	46,1
Poland	48,0	48,8	49,6	50,6	53,5	54,3	53,3	50,5	46,0
Netherlands	38,8	38,7	41,3	43,7	45,9	43,3	44,8	46,2	44,4
France	36,5	37,3	37,7	37,9	37,4	39,2	39,4	39,3	39,5

Germany (until 1990 former territory of the FRG)	41,7	41,6	39,3	39,1	38,7	38,7	38,0	37,3	36,7
Finland	34,4	34,6	34,3	34,3	35,1	34,3	35,2	35,4	36,2
Sweden	42,2	42,2	41,5	41,7	41,5	40,6	38,0	37,7	36,0
European Union - 28 countries (2013-2020)	30,8	31,4	31,2	31,5	32,1	32,4	32,5	32,5	31,9
Belgium	19,7	21,3	20,3	20,2	21,1	23,3	23,5	29,1	29,3
Denmark	19,0	19,9	19,1	19,6	19,3	20,4	30,4	31,0	27,7
Ireland	22,0	24,9	24,7	24,3	25,1	24,1	22,0	22,5	25,3
Luxembourg	22,5	22,5	23,5	22,4	25,3	29,6	24,9	23,8	24,7
Austria	25,4	25,8	24,7	24,4	24,7	24,9	23,8	24,6	23,9
Greece	21,7	19,5	18,8	19,8	23,8	23,5	22,3	20,6	20,4
Czechia	14,9	15,0	17,2	19,1	21,2	21,8	21,6	20,7	18,2
Cyprus	14,3	12,3	12,7	18,2	21,6	21,9	24,8	22,9	17,9
Slovakia	10,0	11,8	11,9	13,0	17,6	19,5	16,6	15,3	14,0
Malta	9,3	12,2	12,1	12,8	12,9	11,8	12,0	9,6	11,2
Hungary	17,6	15,5	15,8	17,8	18,0	17,9	15,4	12,9	10,9
United Kingdom	10,0	9,8	10,8	10,6	10,8	10,7	10,1	9,7	9,6
Estonia	7,4	8,6	7,4	7,7	6,9	8,0	7,8	6,9	7,8
Bulgaria	6,9	5,6	7,3	9,7	9,1	7,6	8,0	7,8	6,6
Lithuania	4,3	5,6	5,3	5,0	5,0	3,7	4,4	3,9	4,0
Latvia	8,9	8,0	6,6	6,3	5,2	6,0	5,4	4,3	3,4
Romania	2,5	3,1	3,2	3,5	3,8	3,2	3,1	2,5	2,7

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020), ažurirano: 15.03.2020.
(https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/YTH_EMPL_050)

U nastavku se daje pregled prekarnih poslova u periodu od 2010. do 2019. godine

Donja tablica ukazuje na visoke stope prekarnih poslova u Republici Hrvatskoj, u odnosu na prosjek EU-28.

Tablica 13 Prekarni poslovi u populaciji od 15 do 64 godina starosti, u %

GEO/TIME	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Czechia	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Germany	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3
Romania	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3
United Kingdom	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Cyprus	0,7	0,5	0,7	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4
Bulgaria	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,6	0,6
Malta	0,7	1,0	1,0	1,2	1,3	0,9	1,0	0,7	0,7	0,6
Norway	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lithuania	1,5	1,8	1,5	1,4	1,5	1,0	0,9	0,8	0,9	0,7
Greece	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,5	1,3	0,8
Netherlands	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,1	1,1	1,0	0,8

Austria	1,1	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0
Denmark	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,9	1,8	1,4	1,1	1,2
Latvia	2,1	2,0	1,5	1,7	1,3	1,7	1,5	1,2	1,2	1,3
Estonia	1,3	1,5	1,1	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,5	1,4
Switzerland	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	1,7	1,5	1,6	1,4	1,4
Luxembourg	1,1	1,1	1,1	0,9	1,1	2,0	1,5	1,5	1,6	1,5
Ireland	0,8	0,8	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	1,2	1,6	1,6
Slovakia	0,9	1,0	1,1	1,3	2,1	2,9	2,3	1,8	1,4	1,6
Hungary	3,9	3,9	3,5	3,6	3,6	3,6	2,2	2,2	2,0	1,9
EU- 28 (2013-2020)	2,2	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2
EU- 15 (1995-2004)	2,1	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,2
Portugal	1,1	3,6	3,5	3,5	3,1	3,2	3,2	2,9	2,8	2,3
Iceland	4,8	5,2	5,4	5,0	4,7	4,8	4,2	3,6	3,1	2,4
EU - 27 (from 2020)	2,5	2,6	2,5	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5
Slovenia	4,9	5,4	4,7	4,2	4,4	5,0	4,5	5,1	4,3	3,0
Poland	4,4	4,4	4,5	4,5	4,8	4,7	4,5	3,9	3,8	3,2
Italy	2,1	2,3	2,4	2,4	2,6	2,9	3,2	3,5	3,8	3,5
Sweden	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,4	3,7	3,5	3,4	3,7
Spain	4,3	4,3	4,2	4,6	4,8	4,7	4,7	4,7	4,4	3,9
Finland	4,4	4,2	4,3	4,2	4,1	4,2	4,4	4,2	4,3	4,0
North Macedonia	2,8	2,9	2,8	3,2	5,0	4,0	4,2	4,4	5,7	4,2
Belgium	2,6	3,2	2,9	2,9	3,0	3,2	3,5	3,9	4,2	4,4
France	4,7	4,9	4,7	4,1	4,4	4,7	4,8	5,1	4,9	5,3
Turkey	6,3	6,3	5,9	5,6	6,0	6,2	6,3	6,4	6,2	5,9
Croatia	3,9	4,8	4,7	4,8	4,9	6,7	8,4	7,1	6,9	6,1
Serbia	2,2	2,4	3,2	3,5	4,6	7,4	9,5	10,1	8,8	8,0
Montenegro	:	2,9	4,3	5,4	8,7	8,2	9,2	7,5	8,7	10,6
EU- 28	2,2	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2
Croatia	3,9	4,8	4,7	4,8	4,9	6,7	8,4	7,1	6,9	6,1

Izvor: prilagodba autorice prema dostupnim podacima (Eurostat, 2020)

(https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_qoe_4ax1r2&lang=en)

Posebno brinu podaci o prekarnim poslovima na razini ukupne populacije od 15 do 64 godina starosti. Radi se o poslovima kojima je obilježje niža socijalna sigurnost nego su to drugi oblici posla. U tablici 7 nalazi se prikaz podataka na bazi EUROSTAT-a o navedenom pokazatelju. U analizu su uzeti podaci za EU-28, EU-15 te EU-27 (bez Velike Britanije) te sve zemlje pojedinačno. Nije bilo moguće učiniti dodatnu analizu prema ISCED11 obrazovnim razinama. U tablici je učinjeno rangiranje pokazatelja na način da su podaci sortirani za 2019. godinu, rastućim nizom. Hrvatska spada u skupinu zemalja s najvišim stopama prekarnih poslova u radno sposobnoj populaciji od 15 do 64 godina starosti, što je sigurno nepovoljan pokazatelj za naše sudionike na tržištu rada kao i one koji tek ulaze na tržište.

5. KVALITETA ŽIVOTA, MIGRACIJE I ODLJEV MOZGOVA

Pod pojmom visoko kvalificiranog migranta podrazumijeva se osobu s tercijskom razinom obrazovanja koja živi u zemlji koja nije i mjesto njezinog rođenja (World Bank, 2018) (Bank, 2018). Definicije se ipak razlikuju u akademskoj sferi od onih koje koriste statistički uredi, donositelji javnih politika. Primjerice, u Sjedinjenim Američkim Državama 12 milijuna migranata ima tercijsko obrazovanje, a nešto više od 1 milijun smatra se visoko kvalificiranim migrantima, ukoliko se kao mjera definiranja uzme obrazovno postignuće, zanimanje i razina dohotka. U zanimanjima postoji određen broj migranata i domicilnih stručnjaka koji nemaju tercijsko obrazovno postignuće, no rade na poslovima kao što su menadžeri i profesionalci, dakle na radnim mjestima gdje je potrebno tercijsko obrazovanje (World Bank, 2018, p. 236). Još jedan set podataka koji nedostaje jesu podaci o lokacijama gdje su migranti školovani jer se takvi podaci ne prikupljaju u popisima stanovništva i anketama o radnoj snazi (World Bank, 2018, p. 236). Prema analizi Svjetske banke (World Bank, 2018, p. 237) još je potrebno razlikovati kod migranata slijedeće karakteristike kod prikupljanja i analize podataka; neki migranti rođeni su u jednoj zemlji, potom migriraju kao djeca i nastavljaju školovanje u drugoj zemlji odredišta gdje i završavaju obrazovanje. Mnogo je slučajeva migracija u obrazovne svrhe, npr. 60 % afričkih liječnika jest obrazovao u Africi, a ostali se educiraju uglavnom u zemljama OECD-a (World Bank, 2018, p. 237).

Prema istraživanju American Community Survey raste broj migranata u Sjedinjene Američke Države koji su ušli kao mlađi od 22 godine, posebno iz Indije, Filipina, Kine, Meksika, Brazila te ostalih zemalja koje se smatraju najvećim izvorom migranata za SAD (standardna dob za završetak tercijskog obrazovanja u SAD-u se uzima 22 godine starosti). Stoga uzimanje mjesta rođenja kao temelja za razlikovanje migranata od domicilnih stanovnika nije potpuni kriterij za razlikovanje, tako da bi trebalo u sakupljanje podataka uključiti i te različite kriterije, npr. gdje ne netko rođen, gdje je završio tercijsku edukaciju i kada se uselio na sadašnju lokaciju (World Bank, 2018, p. 38).

5.1. Obilježja nove generacije radne snage

Tehnologija nameće promijene u svijetu rada, u pogledu traženih znanja i vještina. Najvažniji trendovi koji će obilježiti tržište rada u slijedećih 20 godina i temeljno izmijeniti način što i kako ljudi rade odnose se upravo na tehnološke trendove.

Caliendo i dr. (Caliendo et al., 2019.) smatraju da će tehnološke promjene imati dalekosežan utjecaj na gospodarstva Europske unije, a posljedično i na tržište rada unutar Europske unije.

Tehnologija će redefinirati organizacijske strukture i konture poduzeća, kretanja zaposlenosti i oblikovati će u sklopu Industrije 4.0 način na koji ljudi rade i što rade. Kao ključni termini u sklopu Industrije 4.0 vežu se pametni proizvodni sustavi, digitalizacija, umjetna inteligencija, automatizacija. Od promjena koje će zadesiti tržište rada, glavnina obilježja odnose se na budući svijet rada kao što je rad u novim poslovnim modelima, rad putem internetskih platformi. Ovo će utjecati i na ključne karakteristike budućeg tržišta rada i predstavljati će svojevrsan izazov za radnu snagu. Caliendo i suradnici (Caliendo et al., 2019.) smatraju da se utjecaj digitalnih tehnologija i platformi može povezati s porastom nestandardnih oblika zapošljavanja u smislu da bi moglo doći do pogoršanja uvjeta rada, kvalitete rada te standarda zaposlenja. Rad preko internetskih platformi uobičajeno se smatra radom bez zaštite zaposlenja i zaštite koja proizlazi iz standardnih ugovora o radu, što se veće s niskom pregovaračkom moći radnika koji se najme putem platformi. Problem ovakvog rada tzv. „online-freelancing“ jest u nalazima da takav rad nudi malo prilika za trening na poslu, a prihodi su obično niski da bi si ljudi mogli sami plaćati nadogradnju vještina. Europski parlament procijenio je ovakav način rada nepovoljnim s aspekta ulaganja sredstava u mirovinske sustave i druge vrste socijalne zaštite. Ove će pojavnosti u budućem svijetu rada negativno utjecati na rad mladih: kroz povećanje nestandardnih oblika rada, zaposlenje na više poslova istovremeno, manje stabilno zaposlenje i češće promjene posla, rast prekarnih oblika rada u periodu tranzicije iz obrazovanja u svijet rada, promjene i neizvjesnosti u pogledu budućih traženih vještina (proći će bolje više obrazovani, jer se smatra da su bolje pripremljeni), vještine će se brže mijenjati. Sve navedeno postavlja velike zahtjeve pred kreatore javnih politika u području upravljanja ljudskim potencijalima na nacionalnom nivou kako bi se mladima osigurao što jednostavniji ulazak na tržište, a s druge strane poslodavcima osigurale kvalifikacije i vještine sukladne zahtjevima koje nosi digitalno društvo.

Stoga je jako važno privlačiti visoko kvalificiranu radnu snagu, jer ona prema spomenutim istraživanjima ima bolje šanse za prilagodbu promjenama koje nosi digitalizacija. Važno je poznavati čimbenike koji pokreću mobilnost radne snage, bilo da se spriječi odljev mozgova, bilo da se privuku novi visokoobrazovani pojedinci. Od iznimne je važnosti poznavati razloge odljeva mozgova i mobilnosti radne snage.

Prema Habti i Elo nekadašnji tradicionalni migranti slijedili su profesionalne i financijske ciljeve, dok suvremeni migranti, osim interesa za napredovanjem u karijeri, traže izazov, avanturu i veću kvalitetu života (Habti and Elo, 2018).

Prema istraživanju Ujedinjenih naroda iz 2009. godine, migracijske politike u odredišnim zemljama postale su selektivne na način da se favoriziraju visoko kvalificirani međunarodni migranti s vještinama koje nedostaju odredišnoj zemlji, a 27 % vlada koje su sudjelovale u

istraživanju izjasnile su se da potiču prijem visokokvalificirane radne snage. U skupini razvijenijih zemalja čak njih 47 % željelo je povećati broj prijema visoko kvalificirane radne snage, a samo je 19 % vlada zemalja u razvoju željelo to isto (United, 2010).

Ponovljeno istraživanje Ujedinjenih naroda iz 2015. godine svjedoči u prilog da su vlade zemalja postale izrazito selektivne u privlačenju visokokvalificirane radne snage. U 2015. godini, od 176 zemalja koje su dale podatke, njih 77 zemalja (44 %) usvojilo je politike koje povećavaju useljavanje visokokvalificirane radne snage, samo je 4 % vlada snizilo tu politiku, a na istoj razini privlačenja kroz javne politike ostale su 92 zemlje (52 %). Tako su se proporcija vlada koje su povećale imigracijske politike, prema mišljenju istraživača iz 2015. godine, za visokokvalificirane radnike udvostručile, u odnosu na 2005. godinu. Politike za povećanje imigracije bile su zastupljenije među vladama razvijenijih zemalja (62 %), nego u manje razvijenijim zemljama (37 %). Među 148 zemalja koje su dale informacije o razlozima za imigracijsku politiku, čak 68 % vlada navodi slijedeće razloge: potražnju tržišta rada kao glavni razlog za imigracije (46 % zemalja vidi imigracijsku politiku kao na alat za osiguranje mogućnosti zapošljavanja za svoje državljane), nadalje, 15 % vlada rješava time demografsku politiku (starenje stanovništva i dugoročan pad stanovništva). Istovremeno, javnim se politikama olakšava integracija migranata kroz odgovarajuće politike integracije: pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, učenju jezika, osiguravanju zakonske podrške i pravne zaštite migranata, zaštita od diskriminacije, prijenos profesionalnih vjerodajnica (86 % zemalja Europske unije imalo je najmanje jednu od tih mjera) (United Nations, 2015).

Prema istraživanju Svjetske banke (2018, p. 239) neki su obrasci migracija visokoobrazovanih radnika su dominantni:

- a) u posljednja dva desetljeća naglo su se povećale migracije visokokvalificiranih radnika, nadmašujući ukupne migracije i njihov je broj od 1990. do 2010. više nego utrostručen,
- b) migranti su obično usredotočeni na velike gradove,
- c) migracije visoko kvalificirane ženske populacije čine većinu svih visoko kvalificiranih migranata u zemljama OECD-a, sa 47 % u 1990. na 52 % u 2010. godini. Inače, udio žena u tercijarnom obrazovanju također značajno raste te se to odražava kasnije i na njihov udio u migracijskim tokovima. Žene u potrazi za zaposlenjem okreću se tržištu OECD zemalja koje su kulturno liberalnije i žele im pružiti prilike za rad, stoga ženska populacija te prilike doživljava i kao rješavanje diskriminacije. Takve žene uglavnom dolaze iz zemalja koje nisu članice OECD-a, a diskriminacija zbog spola na domicilnom tržištu predstavlja im potisni čimbenik za migracije (Nejad and Young, 2014)

d) glavnina migracija visokoobrazovane radne snage ide prema zemljama OECD-a, sa 6,6 milijuna u 1990. na 27 milijuna u 2010. godini.

Analiza ovih podataka zasniva se na zemljama OECD-a jer ove zemlje imaju dostupne podatke više kvalitete (World Bank, 2018, p. 239).

U studiji Europske komisije (Caliendo et al., 2019.) u dijelu koji se referira na buduće izazove na tržištu rada kao glavni izazovi koji će obilježiti rad novih generacija mladih posebno se navode: porast nestandardnih oblika rada i manje stabilna zaposlenja te veća frekvencija mobilnosti s posla na posao, veći udio prekarnih oblika rada, nesigurnost u pogledu zahtjeva za novim vještinama i relativna promjenjivost u traženim vještinama, manjkavost u zaštiti zaposlenja i socijalnoj sigurnosti.

Arntz et al. (2016) u studiji utjecaja automatizacije na radne zadatke (ne istražuju utjecaj automatizacije na radna mjesta već radne zadatke u okvirima radnih mjesta) za 21 zemlju OECD-a, pronalaze da je 9 % poslova već automatizirano. Iste nalaze utvrđuju i u SAD-u napominjući da razlike među zemljama ovise o prijašnjim ulaganjima u tehnologiju. Analiza razmatra postojeća radna mjesta, a ne buduća koja će stvoriti tehnologija. Istraživači sugeriraju u nalazu da će nisko obrazovani radnici vjerojatno snositi glavninu troškova vezanih uz prekvalifikaciju i usavršavanje.

5.2. Migracije mladih i odljev mozgova

Mahroum (2001) identificira pet glavnih grupa visokoobrazovanih migranata: viši menadžeri i rukovoditelji, inženjeri i tehničari, znanstvenici, poduzetnici te studenti.

Stope migracija stanovništva, uz nisku stopu fertiliteta, predstavljaju glavne čimbenike demografskih promjena u zemljama kao što su Republika Hrvatska, Bugarska, Republika Češka, Litva, Latvija, Mađarska, Estonija, Slovenija, Rumunjska i Poljska. U projekcijama rasta populacije u Republici Hrvatskoj do 2060. godine očekuje se (sukladno triju postavljenih scenarija) smanjenje populacije od 19.1 do 20.4 % smanjenja populacije s naslova migracija stanovništva, što Hrvatsku svrstava u skupinu zemalja s najvišim očekivanim stopama odseljavanja stanovništva, u rangu sa spomenutim zemljama. Osim prisutnih migracija, još jedan pokazatelj koji zabrinjava odnosi se na udio populacije koja ima najmanje tzv. post-sekundarno obrazovanje, gdje je Latvija među prvima u EU-28, sa 55.6 %, a Republika Hrvatska ima 20.1 % udjela, dok se očekuje 2060. godine rast tog broja na procijenjenih 37 %, za razliku od polovine zemalja EU28 koje će imati najmanje 50 % populacije starosti 25+ godina sa najmanje post-sekundarnim obrazovanjem (European Commission, Joint Research Centre, 2018).

Glavni potisni i privlačni čimbenici koji pokreću obrazovane ljude na mobilnost unutar Europske unije nalaze se u ekonomskom okruženju (GDP po stanovniku, ekonomski rast, politike tržišta

rada), uvjeti rada i života, percepcija kvalitete institucija i povjerenje u institucije, jezične sličnosti ili geografska blizina zemlji porijekla (Publications Office of the European Union, 2018).

Prema izvješću Svjetske banke (2019) zemlje zapadnog Balkana su neto izvoznici ljudskih resursa; Hrvatska, Rumunjska i Bugarska imaju visoke stope odljeva zdravstvenih radnika, 14 % populacije u Srbiji te 48 % populacije u Bosni i Hercegovini je emigriralo. Visokoobrazovani zdravstveni djelatnici obično odlaze, nakon stečene kvalifikacije na teret vlastite zemlje. Da bi se problem migracija visokoobrazovanih ublažio potrebne su politike koje donose benefite potencijalnim migrantima, poboljšanje kvalitete rada vlade, jačanje institucija, radije nego sprječavanje ili otežavanje migracija. (Svjetska banka, 2019).

Kao glavni potisni i privlačni čimbenici migracija visokoobrazovanih pojedinaca navode se tri razine (Publications Office of the European Union, 2018):

a) makro razina

ekonomsko okruženje; GDP, nivo dohotka

situacija na tržištu rada (pokazatelji nezaposlenosti, plaće)

kvaliteta života, uvjeti rada i uvjeti življenja

institucionalno okruženje i stabilnost

geografija

b) mezo razina:

politika migracije

veličina zajednice u dijaspori

c) mikro razina:

dob

spol

razina obrazovanja

odgovornost prema obitelji

jezik.

Emilsson and Mozetič (2019) istražuju karijerne putove mladih Latvijaca i Rumunja u Švedskoj (metodom dubinskog intervjua) te identificiraju tri glavne putanje karijere: prva skupina migranata radi na visokokvalificiranim poslovima sukladno njihovim obrazovnim postignućima. Druga skupina zapošljava se na poslovima svoje razine obrazovanja (visokoobrazovne razine) tek nakon nekoliko godina ulaganja u vlastiti kapital (npr. dodatno obrazovanje, prekvalifikacije). Treću skupinu karakteriziraju migranti koji nisu ulagali u razvoj svog kapitala specifičnog za zemlju. Stoga mnogi ostaju bez posla ili rade na nižim kvalifikacijama. Rezultatima istraživanja donose zaključke o prenošenju ljudskog kapitala iz zemlje u zemlju te postizanja određenih ishoda na

tržištu rada za visokoobrazovane mlade migrante na području Europske unije. Istraživači u tim relacijama identificiraju situaciju u kojoj mladi migranti u Švedskoj uglavnom provedu dio godina u dodatnom obrazovanju, prekidaju karijeru. Na taj način zemlje porijekla gube produktivne radnike i ulaganje u njihovo obrazovanje, a s druge strane, zemlje primateljice nanovo ulažu u ljude da bi dobili ljudski kapital specifičan za zemlju. U ovom se kontekstu mogu gubiti godine na tržištu rada.

Odlazak visokoobrazovane radne snage u razvijenije zemlje poput Kanade, SAD, Australije te zemlje Europske unije predstavlja poseban izazov za zemlje iz kojih se mladi iseljavaju. Migracijske politike širom svijeta pokušavaju privući znanstvenike, visoko kvalificirane inženjere, IT stručnjake, medicinske stručnjake (Kosłowski, 2014).

Odljev mozgova (engl. brain drain) kao pojam pojavljuje se 60-ih godina prošlog stoljeća, a najvažnija implikacija odljeva mozgova jest nerazmjer između ulaganja u obrazovanje i kasnijih efekata jer investiranje u edukaciju u zemljama u razvoju ne mora nužno voditi ekonomskom rastu zemlje koja investira u obrazovanje, ukoliko veći broj visoko educiranog stanovništva napusti zemlju (Carrington and Detragiache, 1999).

Istraživanje u Litvi pokazalo je da u slučaju migracija visoko kvalificiranog stanovništva dominantni čimbenici nisu socioekonomski status, dapače, mlade osobe s višim vještinama svoj socioekonomski status procijenile su na zadovoljavajućem nivou, a njihove migracije inspirirane su bile efektima privlačenja (tzv. privlačni čimbenicima) kao što su privlačnost stranih zemalja radi profesionalnih razloga, a kao potisni čimbenici spominju se državni marko-ekonomski uvjeti i vladine politike te uglavnom nezadovoljstvo općom situacijom u Litvi (Kazlauskienė and Rinkevičius, 2006).

SAD su najbolji slučaj za analizu u smislu privlačenja najvećeg broja međunarodnih studenata i visokoobrazovanih migranata u svjetskim razmjerima. Li i dr. navode da se od akademske godine 2005/2006 u odnosu na akademsku godinu 2015/2016 broj međunarodnih studenata povećao za 79 %, sa 582.996 na 1.043.839 studenata (Li et al., 2019).

Nekoliko je ključnih obrazaca migracija koje su uočljive: prvo obilježje jest brzina kojom migracije rastu, posebno visokoobrazovanih naspram rasta migracija kod ostalih skupina, potražnja za stručnjacima s tercijskim obrazovanjem širom svijeta je u porastu, više nego za ostalim migrantima. Drugo je obilježje da značajan dio tih migranata završi najčešće u samo četiri zemlje: Australiji, Kanadi, Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Kao treće obilježje navodi se da se iseljavanje visoko kvalificiranih žena povećava brže od muškaraca. Koncentracije ovih skupina ljudi u promatranim zemljama registriraju se u određenim geografskim područjima unutar tih zemalja (World Bank, 2018)

Mnoge određene zemlje oblikuju politike kojima je cilj privući i zadržati visoko kvalificirane migrante, no ne dijele podatke kojima bi bilo moguće kvantificirati uspješnost ili učinkovitost njihovih politika vjerojatno iz razloga povjerljivosti i sigurnosti takvih podataka te je empirijska analiza učinkovitosti tih politika zapravo nemoguća (World Bank, 2018).

Torrisi i Pernagallo provode istraživanje o akademskom odljevu mozgova u Italiji, nastojeći utvrditi obilježja ove vrste odljeva mozgova u Italiji. Provode istraživanje o uzrocima migracije, sklonostima povratka u Italiju i zadovoljstva radnim stanjem za talijanske istraživače u inozemstvu i talijanske istraživače u Italiji. Identificirana je tendencija talijanskih istraživača za napuštanjem Italije, bez volje da se vrte u Italiju. Migracije se smatraju uobičajeno privremenom pojavom, no u ovom istraživanju dokazano je da se akademski istraživači nisu skloni vratiti. Kao glavni razlog navodi se neučinkoviti postojeći istraživački sustav u Italiji koji znanstvenike motivira za napuštanje zemlje i preseljenje u one zemlje koje nude višu kvalitetu života i bolje mogućnosti zaposlenja. Kao varijable gdje su identificirane značajne razlike između talijanskih istraživača u zemlji s talijanskim istraživačima u inozemstvu navode se: organizacija rada, visina plaća i razne olakšice koje nudi zemlja useljenja, integracija administrativnog i istraživačkog sustava.

U prvom istraživanju ispitivali su odnos zadovoljstva poslom istraživača, kvalitete života i sklonost migraciji između talijanskih istraživača u inozemstvu te istraživača u Italiji. Istraživači koji žive u inozemstvu navode zadovoljstvo poslom što pozitivno utječe na kvalitetu života i smanjuje sklonost povratku, dok istraživači koji ostaju u Italiji prilagođavaju se sustavu, iskazuju negativnu percepciju zadovoljstva poslom, nisku kvalitetu života te sklonost migracijama u inozemstvo. Zaključak istraživača je da se mora poboljšati talijansko akademsko okruženje, kroz administraciju koja treba pojednostaviti postupke, voditi brigu o funkcionalnoj produktivnosti istraživanja, usklađenost akademskih standarda i postupak nagrađivanja prema zaslugama (Torrisi and Pernagallo, 2020).

Gruber i dr. istražuju migracije hrvatskih liječnika u globalnom kontekstu. Hrvatska je među tri zemlje Europske unije iz kojih emigrira najviše liječnika. Kao prednosti iseljavanja za liječnike navode se visoko zadovoljstvo životnim standardom u inozemstvu, primanjima, profesionalnim razvojem te boljim radnim uvjetima. Kao problemi za iseljene liječnike i njihove obitelji identificirani su tzv. „psihološki troškovi“: izgradnja društvene mreže i integracije u društvo (odmak od članova obitelji, prijatelja i poznatog okruženja, problemi savladavanja stranog jezika, traženje posla za partnera, problemi vezani uz prilagođavanje životu u stranoj zemlji, prisutna diskriminacija u stranoj zemlji od strane kolega, pacijenata, javnosti). Udio stranih liječnika u nekim zemljama Europske unije dosegao je 30 %, a stranih psihijatara 40 %. Svjetska zdravstvena

organizacija poziva visoko razvijene zemlje da ulažu u samodostatnost u vlastitim zdravstvenim sustavima kroz educiranje i održavanje dovoljnog broja liječnika. (Gruber et al., 2020)

Istraživanje autorica Suciú i Floreae na uzorku mladih rumunjskih ispitanika (prosjeak starosti ispod 20 godina) identificirale su da su mladi skloniji međunarodnim migracijama, nego unutarnjim migracijama. Rumunjska je pri vrhu zemalja u Europskoj uniji iz koje se migrira u druge zemlje Europske unije, a među prvih pet zemalja iz kojih se migrira nalazi se i Republika Hrvatska. Prema nalazima spomenutih autorica, stanovništvo koje migrira u zemlje Europske unije u prosjeku je mlađe nego stanovništvo zemalja u koje dolaze (Medijan za EU-28 2015. godine je 42 godine i šest mjeseci, dok je medijan imigranata u EU-28 27 godina i pet mjeseci). Prema spomenutom istraživanju, mladi Rumunji preferiraju Veliku Britaniju kao prikladnu lokaciju za studiranje, razvoj njihovih sposobnosti i mogućnost za povećanje zarade. Glede preferiranih regija, ispitanici u uzorku preferiraju regiju koje obiluju društvenim i kulturnim događajima, procjenjujući događaje u njihovom trenutnom prebivalištu ispod prosjeka. Također, mladi preferiraju gradove za migracije koji imaju prepoznatljivost i predstavljaju svojevrsni poželjni brand. Sklonost mladih stjecanju znanja i razvoju vještina za osobni i profesionalni razvoj identificirana je kao najviše važna, cjeloživotno učenje postaje dio načina života mladih koji iskazuju sklonost učenju na sveučilištima u inozemstvu. Radna mjesta u Rumunjskoj procijenili su nesigurnima, nedostatnima i slabo plaćenima. Oko 60 % mladih u uzorku procjenjuje svoje gradove ne inspirativnima, nisu zadovoljni procijenjenom kvalitetom života u gradovima u kojima žive (nejednakost u prihodima, siromašnih socijalnih usluga za stanovništvo, slabe kvalitete i pogodnosti medicinskih usluga, posebno za ljude s posebnim potrebama). Prema mišljenjima ispitanika mladih u uzorku, raznolikost aktivnosti su faktor odlučivanja za migracije, a javne i lokalne vlasti nisu poduzele dovoljno radnji za podršku povratku iseljenika u njihovu domovinu (Suciú and Florea, 2017) .

Sandu and Tufiș (2018) u istraživačkom izvještaju H2020 projekta YMOBILITY (podaci za analizu uzeti su iz istraživanja u okviru spomenutog projekta YMOBILITY, N=29.677) identificiraju obrasce prvih migracija, motivaciju, kanale, prediktore migracija s praktičnim značenjima za strategije i politike u tom području. U radu iznose hijerarhiju razloga za migracije između starih država članica (EU-15) i novih država članica. Glavni razlozi za migracije stanovnika novih država članica su: više plaće u inozemstvu, prekarni poslovi kod kuće i postizanje bolje kvalitete života za mlade. U starim državama članicama (EU-15) motivacija mladih za migracije vezana je uz kulturne faktore koji su povezani sa stilom života i edukacijom. Spomenuti autori faktorskom analizom 17 varijabli (N=4073, KMO=0.881, Cumulative Eigenvalues 70 %) dobivaju pet dimenzija migracijskih motivatora (za prve migracije):

- a) posao (varijable: veće plaće nego u domicilnoj zemlji, bolje karijerne prilike, prethodno zaposlenje u prekarnim poslovima, stjecanje novih vještina vezano uz posao, opće blagostanje i kvaliteta života)
- b) vlastita mreža (varijable: pridružiti se obitelji, partneru, suprugu, zdravstvena skrb, pridružiti se prijateljima, mogućnost smještaja)
- c) obrazovanje (varijable: studiranje kao student na razmjeni, studiranje radi stjecanja diplome)
- d) osobni problemi (varijable: bijeg od osobnih problema, klima)
- e) životni stil (varijable: životni stil/kultura, unapređenje jezičnih vještina)

Intenzitet motivacija za prvu migraciju mladima testiran je multiplom regresijom. Identificirane su statistički značajne povezanosti u slijedećim prediktorima:

Osobama ženskog spola kao motivator za migracije negativno je koreliran posao, vlastite mreže, no pozitivno je koreliran životni stil. Osobe muškog spola imaju veću vjerojatnost kao motivatore za migracije uzeti posao i vlastite mreže. Kod samaca, osoba bez djece, kao motivatori za migracije negativno su korelirani s vlastitom mrežom, obrazovanjem, pozitivno su korelirani (na statistički značajnom nivou) sa životnim stilom. Dob kao varijabla statistički je značajna samo za varijable vlastite mreže i životni stil, što se veže uz mlade migrante. Mladi u Njemačkoj i Švedskoj imaju negativnu korelaciju za prve migracije zbog posla, vlastite mreže, no mladi u Njemačkoj imaju pozitivnu korelaciju za motivaciju prve migracije obzirom na varijable životni stil te osobne probleme. U spomenutom istraživanju interesantni rezultati nalaze se u kanalima koje mladi migranti koriste za svoje prve migracije. Primjerice, zemlje poput Latvije, Rumunjske kao dominantan kanal za prve migracije imaju prijatelje i rođake, Slovaci agencije, a Nijemci, Šveđani i Britanci uglavnom osobno traže odredišta.

Begović et al. (2020) istražuju odrednice odlaska mladih. Nezadovoljstvo javnim uslugama te visoka razina korupcije utječu na migracijske namjere mladih spram napuštanja zemlje. U istraživanju su formirane dvije skupine ispitanika, obzirom na dob ispitanika: mladi ljudi do 30 godina starosti te ispitanici stariji od 30 godina. Ispitanici koji su manje zadovoljni s javnim uslugama i koji percipiraju veću razinu korupcije u zemlji su skloniji razmisliti o napuštanju zemlje. Promatrani efekt korupcije značajno je viši među mladim ljudima. Korišteni podaci prikupljeni su u okviru USAID-ovog istraživanja percepcije građana (2017).

Potočnik and Adamović (2018) na uzorku od 56 ispitanika (19 do 29 godina) identificiraju da mladi u ovoj dobi još uvijek nemaju bogato iskustvo boravka u stranoj zemlji. Mladi su spremni na odvajanje od obitelji, no dio njih se susreo s uvjetima života na koji nisu bili spremni. Mladi koji su odlučili ostati u Republici Hrvatskoj navode razloge poput zadovoljstva svojim životom ovdje, vezanost uz obitelj, zajednicu, odgovornost za zajednicu. Autorice naglašavaju da postojeća

društvena klima nije u mladima stvorila empatiju prema problemima zajednice, već su mladi više usmjereni na osobne probitke.

5.3. Kvaliteta života

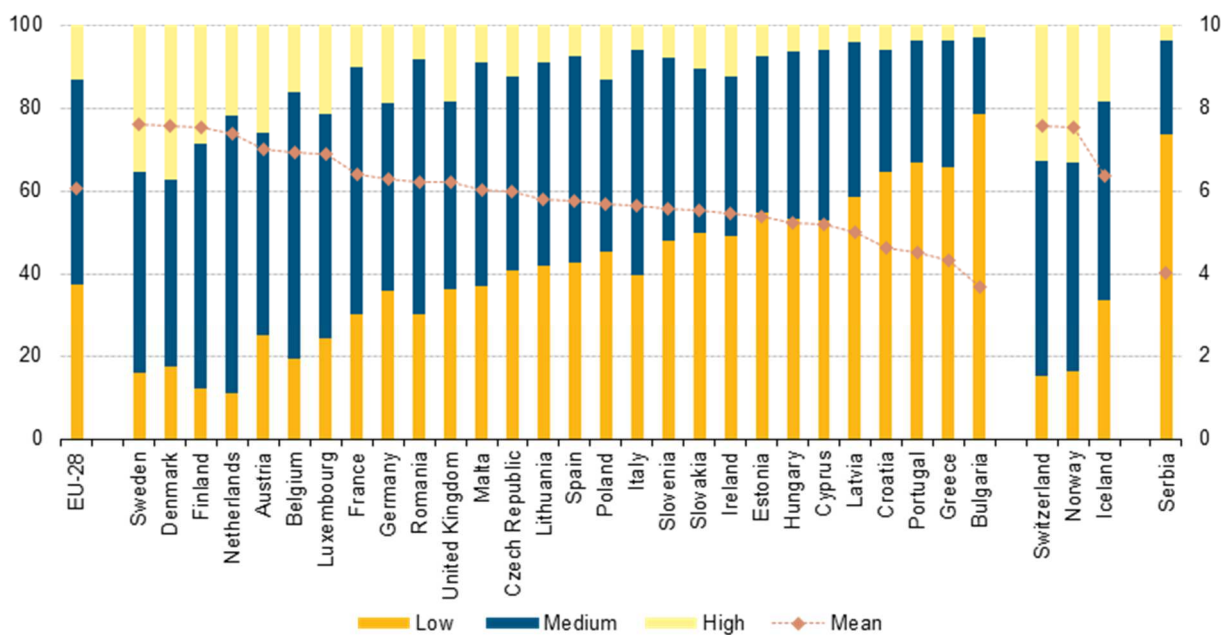
Oğuzhan Okumuş (2020) istražuje ekonomske i društvene privlačne čimbenike koje utječu na migracijske namjere visoko kvalificiranih radnika i diplomiranih studenata iz Turske obzirom na migracije prema Njemačkoj (Berlin). Nalazi studije identificiraju da visoko kvalificirane stručnjake privlače ekonomski čimbenici (karijerne prilike, zapošljavanje te općenito bolja kvaliteta života).

Bartolini et al. (2017) identificiraju razloge za migracije mladih visokoobrazovanih Talijana, Grka, Portugalaca, Španjolaca, na uzorku od 6.377 ispitanika zaključuju da neekonomski čimbenici poput mogućnosti za ostvarenje karijere i kvalitete života igraju ključnu ulogu u migracijskim razmišljanjima ispitanika u uzorku.

Potrebno je poduzeti mjere kojima će se nadomjestiti postojeći poticaji za migracije za visokoobrazovane ljude od strane inozemnih vlada koje privlače migrante. Ukoliko se takvi poticaji ne poduzmu, naponi da se poboljšaju obrazovne mogućnosti i da se stvaraju vještine potrebne za domicilno tržište rada mogu biti uzaludni (Carrington and Detragiache, 1999).

U idućih nekoliko grafičkih prikaza opisati će se neki odabrani pokazatelji kvalitete života u zemljama Europske unije.

Donji graf 21 opisuje zadovoljstvo sa financijskom situacijom u kućanstvima u zemljama Europske unije (Eurostat, 2013.) Uočava se da zemlje koje inače imaju visoke stope nezaposlenosti mladih, uglavnom iskazuju niske razine zadovoljstva financijskom situacijom u kućanstvu.

Graf 21 Zadovoljstvo financijskom situacijom u kućanstvu

Izvor: (Eurostat, 2013)

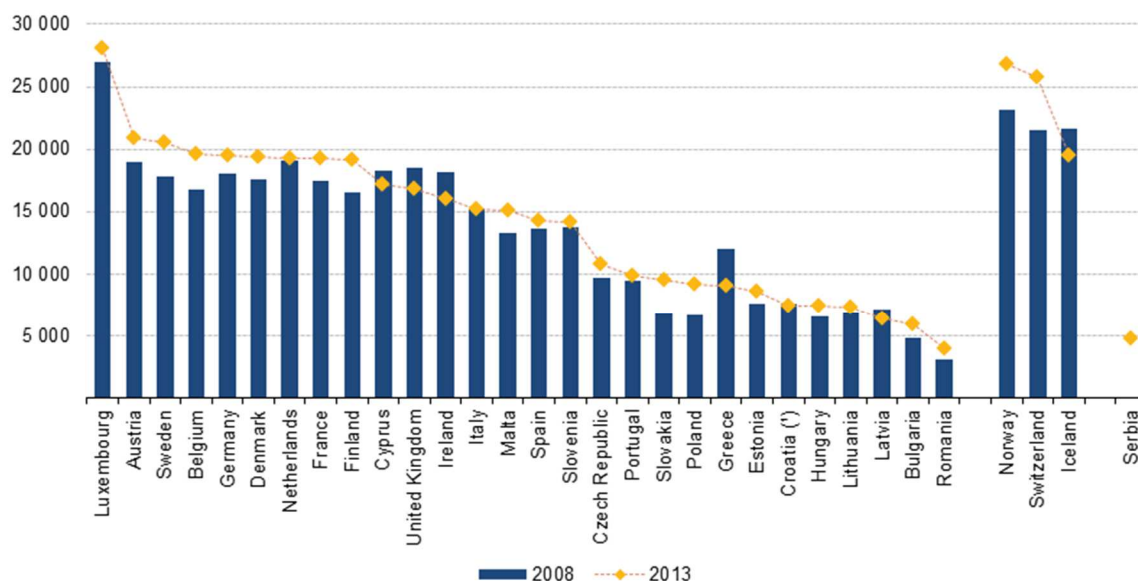
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Satisfaction_with_financial_situation_of_the_household_by_country_2013.png

Primjećuje se iz grafa 21 da je Hrvatska u skupini zemalja s niskim zadovoljstvom financijskom situacijom u kućanstvu, poput Portugala, Grčke, Bugarske, čiji su ispitanici također svoje zadovoljstvo financijskim stanjem svog kućanstva procijenili niskim. Za razliku od spomenutih zemalja stanovnici Nizozemske su u relativnom učešću u odnosu na ostalu populaciju svoje zemlje najmanje procjenjivali svoje zadovoljstvo financijskom situacijom u kućanstvu niskim.

Nadalje, može se uočiti da je populacija stanovnika Rumunjske koja je svoje zadovoljstvo financijskom situacijom u kućanstvu procijenila niskim manja od populacije (u relativnom učešću) nego je to populacija Velike Britanije.

S druge strane, Danska ima najvišu populaciju (u relativnim učešćima) stanovništva koji su svoje zadovoljstvo financijskim stanjem u kućanstvu procijenili visokim. Slijede potom Švedska, Finska, Austrija.

Zemlje nečlanice Europske unije poput Švicarske i Norveške također imaju znatan udio populacije u svojim zemljama koja procjenjuje zadovoljstvo svojom financijskom situacijom visoko. Na grafikonu se može uočiti i Srbija kao zemlja koja, uz Bugarsku, bilježi najviši udio stanovništva koje izjašnjava nisko zadovoljstvo financijskom situacijom u kućanstvu te izrazito mali dio stanovništva koji procjenjuje spomenuto zadovoljstvo visokim.

(*) 2010 data instead of 2008 data.

Graf 22 Usporedba dohotka kućanstva 2008. vs. 2013.

Izvor: (Eurostat, 2013)

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Median_equivalised_disposable_household_income_by_country_\(PPS\),_by_country,_2008_versus_2013.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Median_equivalised_disposable_household_income_by_country_(PPS),_by_country,_2008_versus_2013.png)

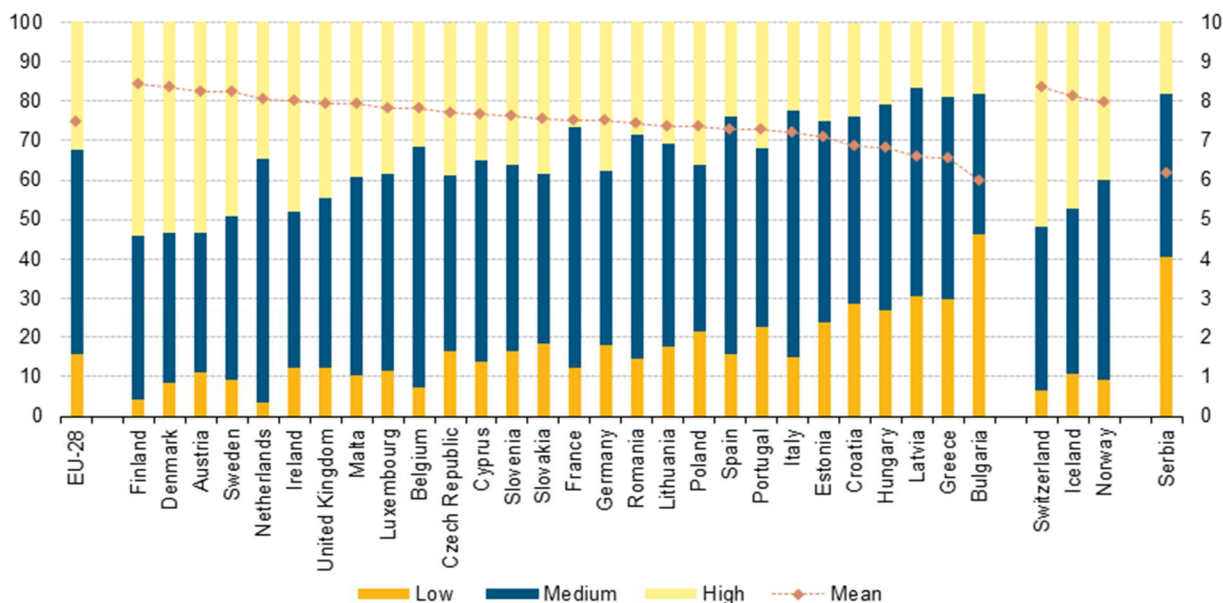
Analizirajući gornji graf 22 koji prikazuje usporedbu dohodaka kućanstva 2013. godine u odnosu na 2008. godinu može se zaključiti ili podijeliti zemlje u tri bloka: prvi blok čine zemlje koje su dohotke u 2013. godini povećale u odnosu na 2008. godinu, drugi blok čine zemlje čiji su dohoci u dvije promatrane godine na sličnoj razini te zemlje čiji su dohoci kućanstava bili manji 2013. nego 2008. godine.

Iz gornjeg grafičkog prikaza 22 uočava se da u prvi blok se ubrajaju razvijenije europske zemlje (dohoci kućanstva u 2013. godini iznad onih u 2008. godini): Luksemburg, Austrija, Švedska, Belgija, Njemačka, Danska, Francuska, Finska, Malta, Slovačka, Poljska, Mađarska.

Zemlje nečlanice Europske Unije poput Norveške i Švicarske također bilježe rast dohotka kućanstava u 2013. godini u odnosu na 2008. godinu.

U drugi blok ubrajaju se zemlje: Hrvatska, Litva, Slovenija, te Nizozemska, kojima je dohodak kućanstava na sličnoj razini iz 2008. godine.

U zemlje čiji su dohoci kućanstava u 2013. godini bili manji nego u 2008. godini ubrajaju se Cipar, Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, Grčka, Latvija.

Graf 23 Zadovoljstvo s uvjetima smještaja

Izvor: (Eurostat, 2013)

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/c/c7/Satisfaction_with_accommodation%2C_by_country%2C_2013_.png

Prema aktualnim i dostupnim podacima EUROSTAT-a o kvaliteti života moguće je identificirati slijedeće konstatacije (u daljnjem tekstu navode se podaci odabranih pokazatelja o kvaliteti života za Republiku Hrvatsku, te se daje usporedba s najbolje rangiranom zemljom u svakoj odabranoj kategoriji ili odabranom pokazatelju (Eurostat, 2020):

a) poglavlje zapošljavanje: Hrvatska ima stopu zaposlenosti populacije od 15-64 godine starosti u iznosu od 62.1 %, dok, primjerice najbolje rangirana Nizozemska ima stopu od 78.2 %.

b) tjedno radno vrijeme: U Republici Hrvatskoj tjedno radno vrijeme iznosi 39.7 sati, dok je u najbolje rangiranoj zemlji u ovom pokazatelju, u Nizozemskoj, tjedno radno vrijeme 30.4 sata. Jedan Nizozemac radi tjedno 9,3 sati manje nego prosječan Hrvat.

c) očekivano trajanje životnoga vijeka: U Republici Hrvatskoj očekivano trajanje životnog vijeka je 78.2 godine, dok je primjerice u Španjolskoj kao najbolje rangiranoj zemlji Europske unije očekivano trajanje životnog vijeka 83.5 godina. Možemo zaključiti da jedan prosječan Španjolac živi duže od 5 godina nego prosječan Hrvat.

d) društvene veze: u Republici Hrvatskoj 87.6 % stanovnika ima nekoga na koga se može osloniti u slučaju potrebe, dok taj podatak najbolje rangiranu zemlju, u ovom parametru za Slovačku, iznosi visokih 98.6 %.

- e) udio populacije koji prijavljuje kriminal, nasilje ili vandalizam u određenom području: Republika Hrvatska ovdje bilježi najbolji pokazatelj na razini Europske unije (2.7 %), dok najlošiji pokazatelj ima Bugarska (20.2 %).
- f) povjerenje u pravni sustav: u Republici Hrvatskoj povjerenje u pravni sustav je ocijenjeno 3.3 na skali od 10, dok je u Danskoj kao najbolje rangiranoj zemlji Europske unije taj pokazatelj 7.5/10. Stanovnici Danske imaju najviše povjerenja u pravni sustav.
- g) povjerenje u Europski parlament: u Republici Hrvatskoj 52 % stanovništva vjeruje Europskom parlamentu, dok je u Danskoj i Švedskoj povjerenje na razini 72 % populacije. Obje promatrane zemlje dijele prvo mjesto u Europskoj uniji, obzirom na povjerenje u Europski parlament.
- h) zadovoljstvo životnim okolišem: u Republici Hrvatskoj ovaj je pokazatelj ocijenjen 6.3/10, u Austriji kao najbolje rangiranoj zemlji Europske unije taj pokazatelj iznosi 8.4/10.
- i) sveukupno životno zadovoljstvo: Republika Hrvatska bilježi vrijednost na skali 6.3/10, a kao najviše rangirane zemlje u ovom pokazatelju zabilježene su Finska/Irska sa vrijednostima pokazatelja sveukupnog životnog zadovoljstva na skali 8.1/10.

6. RADNA SNAGA BUDUĆNOSTI-PROBLEMI I PRILIKE STUDENTSKE POPULACIJE

Ovo istraživanje obuhvaća probleme i prilike studenata završnih godina različitih znanstvenih područja. Problem kreiranja privlačnih uvjeta za visokoobrazovane pojedince te problem iseljavanja visokoobrazovane radne snage višestruko je istraživani, predstavlja izazov za zemlje iz kojih se mladi iseljavaju te dobitak za zemlje u koje se visokoobrazovani pojedinci useljavaju, radi privlačnosti i osiguravanja boljih radnih i životnih uvjeta (Kazlauskienė and Rinkevičius, 2006)

Cilj istraživanja odnosi se na identifikaciju prilika za zaposlenje koje percipiraju visokoobrazovani, kao i probleme koje procjenjuju te prisutnost privlačnih ili potisnih različitih čimbenika za migracije prema boljim radnim ili /i životnim uvjetima, motivaciju ili prepreke za ostanak u domicilnoj zemlji (što ih motivira ili otežava odlazak).

Objekt istraživanja su stavovi prema cjeloživotnom obrazovanju, javnim politikama, motivima za ostanak ili migracije, preferiranoj kvaliteti radnih i životnih uvjeta.

Uzorak predstavljaju studenti završnih godina studija različitih znanstvenih područja.

Demografske karakteristike migranata važne su koliko i njihov udio u migracijama. Dob, obrazovni status, spol važni su za tržišta jer ove varijable pružaju uvid u to na koje se skupine radnika, regija, zanimanja i industrije utječe, kao i na posljedice ovih migracija, u fiskalnom smislu. Zemlje višeg dohotka koje primaju migrante uglavnom imaju nedostatke u veličini radno sposobnog stanovništva, koje ujedno i stari. Ti se nedostaci očituju posebno u radno intenzivnom i uslužnim sektorima. Istovremeno, zemlje s nižim dohotkom imaju mladu populaciju koja ima problem s nezaposlenošću i nedovoljnim brojem radnih mjesta, što uzrokuje socijalne probleme. (World Bank, 2018).

Nadalje, vještine koje migranti posjeduju najvažnije je pitanje u akademskim i političkim raspravama o migracijama. S jedne strane postoji tvrdnja da niskokvalificirani i neprijavljeni migranti „kradu“ radna mjesta domaćem stanovništvu, s druge strane izučava se odljev mozgova visokokvalificiranih migranata koji „pljačka“ budućnost siromašnim zemljama, obzirom da raste udio migranata s tercijarnim obrazovanjem (World Bank, 2018).

6.1. Rezultati istraživanja

Istraživanje je provedeno u periodu od 21.05. do 7.07.2020., prikupljeno je 356 potpunih, tj. 100 %-tnih odgovora.

Anketa je kreirana putem aplikacije Google Forms te je u online obliku distribuirana na 130 adresa obrazovnih institucija diljem Republike Hrvatske. U uzorak su izabrani studenti određenih godina

studija za koje se procijenilo da će biti odgovarajući za ovo istraživanje. Tako su studenti viših godina studija bez radnog iskustva procijenjeni značajnima za ovu svrhu istraživanja. Obzirom da se nalaze blizu kraja svog studija te potom traže prvo zaposlenje, ili nastavljaju studij i traže prvo zaposlenje, bivaju informirani o tržištu rada kroz razne kanale informiranja (poznanci, obitelj, prijatelji, mediji, društvene mreže), te već imaju u određenom smislu stavove, očekivanja, preferencije obzirom na svoje skorašnje zaposlenje. Stoga je važno bilo da u uzorak uđu studenti koji su na višim godinama studija ili na samom kraju, jer se procijenilo da ta osobina ima utjecaj na pojavu koja se istražuje. Uzeti su u uzorak studenti različitih područja znanosti kako bi se dobio što raznolikiji uzorak i kako bi se postigla određena ravnoteža u uzorku (kao na primjeru Cairns i Smyth, 2011).

Slična istraživanja već se rade na studentskoj populaciji, u istraživanju njihovih stavova i percepcija, obzirom na predstojeći ulazak na tržište rada, o čemu je bilo više riječi u poglavlju 3.

6.1.1. Lista varijabli uzetih u istraživanje

Slijedeći tabelarni prikaz daje opis varijabli iz anketnog upitnika, način kodiranja za potrebe statističke obrade u SPSS-u, te modalitete obilježja pojedine varijable.

Tablica 14 Lista varijabli uzetih u istraživanje

Redni broj pitanja iz anketnog upitnika:	Varijabla i način kodiranja varijable	Modaliteti obilježja varijable
2.	spol	
	1	muški
	2	ženski
3.	Veličina naselja u mjestu u kojem prebivate (prebivalištem se smatra mjesto u kojem živite, npr. može i ne mora biti istovjetno mjestu u kojem studirate)	
	1	naselje do 1.999 stanovnika
	2	naselje od 2.000 do 4.999 stanovnika
	3	naselje od 5.000 do 9.999 stanovnika
	4	naselje više od 10.000 stanovnika
	5	prebivam u upravnom gradu (npr. gradovi sjedišta županija, sjedišta općina)

- Županija prebivališta
(prebivalištem se smatra
županija u kojoj živite, npr.
može i ne mora biti
istovjetna županiji u kojoj
studirate)
4. 1 Zagrebačka
2 Krapinsko zagorska
3 Sisačko Moslavačka
4 Karlovačka
5 Varaždinska
6 Koprivničko Križevačka
7 Bjelovarsko Bilogorska
8 Primorsko Goranska
9 Ličko Senjska
10 Virovitičko Podravska
11 Požeško Slavonska
12 Brodsko Posavska
13 Zadarska
14 Osječko Baranjska
15 Šibensko Kninska
16 Vukovarsko Srijemska
17 Splitsko Dalmatinska
18 Istarska
19 Dubrovačko Neretvanska
20 Međimurska
21 Grad Zagreb
6. Na kojoj ste godini studija?
1 2. ili 3. godina preddiplomskog studija
2 2. godina diplomskog studija
- Što ćete poduzeti po
završetku trenutne godine
studija (nakon što
diplomirate)?
7. 1 Nastavljam svoje daljnje školovanje
2 Tražim prvo zaposlenje
3 Tražim prvo zaposlenje, ali nastavljam i
školovanje uz rad
- Studij koji studiram nalazi
se u slijedećem području
znanosti:
8. 1 Prirodne znanosti (fizika, matematika,
geologija, kemija, biologija, fizika)
2 Tehničke znanosti (arhitektura, urbanizam,
strojarstvo, elektrotehnika, brodogradnja,
građevinarstvo, računarstvo..)
3 Biomedicina i zdravstvo (medicina,
veterinarska, dentalna, farmacija)
4 Humanističke znanosti (filozofija, teologija,
povijest, umjetnost, arheologija, etnologija,
antropologija)
5 Društvene znanosti (Ekonomija, pravo,
politologija, sociologija, psihologija,
pedagogija, logopedija, kineziologija,
demografija)
9. Obrazovanje Vaše majke:

	1	nezavršena osnovna škola
	2	osnovna škola
	3	srednja škola
	4	viša škola ili fakultet
	5	magisterij
	6	doktorat
10.	Obrazovanje Vašeg oca:	
	1	nezavršena osnovna škola
	2	osnovna škola
	3	srednja škola
	4	viša škola ili fakultet
	5	magisterij
	6	doktorat
11.	Prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji kojoj pripadate:	
	1	do 5.000 Kn
	2	Od 5.001 do 6.500 kn
	3	od 6.501 do 8.000 Kn
	4	od 8.001 do 9.500 Kn
	5	Od 9.501 do 11.000 Kn
	6	Od 11.001 do 12.500 Kn
	7	Od 12.501 do 14.000 Kn
	8	Od 14.001 do 15.500 Kn
	9	više od 15.501 Kn
12.	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	
	1	do 1.500 Kn
	2	Od 1.501 do 2.500 Kn
	3	Od 2.501 do 3.500 Kn
	4	Od 3.501 do 5.000 Kn
	5	Od 5.001 do 6.500 Kn
	6	Iznad 6.500 Kn
	7	Od 14.001 do 15.500 Kn
13.	Broj članova Vašeg kućanstva	
	1	samac
	2	2
	3	3
	4	4
	5	5
	7	6
	8	7
	8	8 i više
	Koliko ste zadovoljni svojim, postojećim ekonomskim statusom?	
14.		Likertova skala od 1 do 5:
	1	U potpunosti sam nezadovoljan/a
	2	Uglavnom sam nezadovoljan/a
	3	Niti sam zadovoljan/a niti nezadovoljan/a
	4	Uglavnom sam zadovoljan/a
	5	U potpunosti sam zadovoljan/na
	Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike	
15.		Likertova skala od 1 do 5:

zapošljavanja za stjecanje
prvog radnog iskustva

	1	U potpunosti se ne slažem
	2	Uglavnom se ne slažem
	3	Niti se slažem niti se ne slažem
	4	Uglavnom se slažem
	5	U potpunosti se slažem
	Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva	
16.	adekvatne za mene	Likertova skala od 1 do 5:
	1	U potpunosti se ne slažem
	2	Uglavnom se ne slažem
	3	Niti se slažem niti se ne slažem
	4	Uglavnom se slažem
	5	U potpunosti se slažem
	Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2	
17.		Likertova skala od 1 do 5:
	1	U potpunosti sam nezadovoljan/a
	2	Uglavnom sam nezadovoljan/a
	3	Niti sam zadovoljan/a niti nezadovoljan/a
	4	Uglavnom sam zadovoljan/a
	5	U potpunosti sam zadovoljan/na
	Varijable sadržane u hipotezama te varijable vezane uz potisne i privlačne čimbenike migracija	
18. do 44.		Likertova skala od 1 do 5:
	1	U potpunosti se ne slažem
	2	Uglavnom se ne slažem
	3	Niti se slažem niti se ne slažem
	4	Uglavnom se slažem
	5	U potpunosti se slažem

Izvor: autorica istraživanja

Za slijedeće varijable iz upitnika sadržane u rednim brojevima pitanja od 2. do 14. upitnika daju se u nastavku prikazi frekvencija odgovora ispitanika:

a) *spolna struktura uzorka*: uzorak čini 42,4 % osoba muškog spola te 57,6 % osoba ženskog spola.

b) *veličina naselja u kojoj prebivaju*: od ispitanika je traženo da odrede tip naselja iz kojih potječu, kao mjesta prebivališta, koje može biti različito od mjesta studiranja. Za razvrstavanje veličine naselja korištena je metodologija Državnog zavoda za statistiku (Ostroški, 2011). U uzorku ispitanika 19,7 % ispitanika prebiva u naseljima do 1.999 stanovnika, 16,0 % prebiva u naseljima od 2.000 do 4.999 stanovnika, 9,3 % prebiva u naseljima od 5.000 do 9.999 stanovnika, 12,1 % ispitanika prebiva u naseljima s više od 10.000 stanovnika, a 43,0 % prebiva u upravnim gradovima (gradovi sjedišta županija i općina).

c) *županija prebivališta*: distribucija ispitanika prema županijama je slijedeća: Zagrebačka županija 5,9 %, Krapinsko Zagorska županija 1,1 %, Sisačko Moslavačka županija 2,8 %, Karlovačka županija 1,1 %, Varaždinska županija 2,2 %, Koprivničko Križevačka županija 3,1 %, Bjelovarsko Bilogorska županija 7,0 %, Primorsko Goranska županija 5,3 %, Ličko Senjska županija 0,3 %, Virovitičko Podravska županija 5,1 %, Požeško Slavonska županija 2,8 %, Brodsko Posavska županija 9,3 %, Zadarska županija 1,7 %, Osječko Baranjska županija 25,0 %, Šibensko Kninska županija 1,1 %, Vukovarsko Srijemska županija 6,7 %, Splitsko Dalmatinska županija 4,2 %, Istarska županija 2,0 %, Dubrovačko Neretvanska županija 2,2 %, Međimurska županija 2,5 % te Grad Zagreb 8,4 %.

d) *distribucija ispitanika prema godinama studija* jest slijedeća: 72,2 % ispitanika je na 2. ili 3. godini preddiplomskog studija te je 27,8 % ispitanika na 2. godini diplomskog studija.

e) *aktivnosti nakon završetka ispitanika nakon diplome*:

svoje daljnje školovanje nastavljaju 44,1 % ispitanika,

prvo zaposlenje traže 31,7 % ispitanika, te

24,2 % ispitanika traže prvo zaposlenje, ali nastavljaju i školovanje uz rad. To znači da u uzorku 55,9 % ispitanika nakon diplome traži svoje prvo zaposlenje.

f) *distribucija ispitanika prema području znanosti u kojem studiraju*:

u prirodnim znanostima (fizika, matematika, geologija, kemija, biologija, fizika) studira 5,3 % ispitanika,

u tehničkim znanostima (arhitektura, urbanizam, strojarstvo, elektrotehnika, brodogradnja, građevinarstvo, računarstvo i dr.) studira 50,8 % ispitanika,

u biomedicini i zdravstvu (medicina, veterinarska, dentalna, farmacija) studira 9,8 % studenata,

u humanističkim znanostima (filozofija, teologija, povijest, umjetnost, arheologija, etnologija, antropologija) studira 13,8 % studenata u uzorku,

u području društvenih znanosti (ekonomija, pravo, politologija, sociologija, psihologija, pedagogija, logopedija, kineziologija, demografija) studira 20,2 % studenata u uzorku.

g) *obrazovanje majke*:

nezavršenu osnovnu školu ima 0,3 % majki studenata u uzorku, osnovnu školu ima 11,8 % majki, srednju školu ima 58,1 %, višu školu ili fakultet ima 21,6 % majki, 7,3 % majki ima završen magisterij te 0,8 % majki ima doktorat.

h) obrazovanje oca:

nezavršenu osnovnu školu ima 1,1 % očeva studenata u uzorku, osnovnu školu ima 6,5 % očeva, srednju školu ima 63,8 %, višu školu ili fakultet ima 20,2 % očeva, 7,0 % očeva ima završen magisterij te 1,4 % očeva ima doktorat.

i) prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji kojoj ispitanik pripada:

ukupno 11,5 % ispitanika ima prosječan mjesečni prihod do 5.000 Kn, 11,2 % ispitanika ima 5.001 do 6.500 Kn, 12,1 % ispitanika ima od 6.501 do 8.000 Kn, 12,9 % ispitanika ima prihod od 8.001 do 9.500 Kn, 12,4 % ispitanika ima prosječan mjesečni prihod od 9.501 do 11.000 Kn, 9,0 % ispitanika ima ukupan mjesečni prihod obitelji 11.001 do 12.500 Kn, 7,9 % ispitanika ima ukupan prihod obitelji u razredu od 12.501 do 14.000 Kn, 5,9 % ispitanika ima prihod u razredu od 14.001 do 15.500 Kn te 17,1 % ima ukupni mjesečni prihod obitelji kojoj pripada u iznosu od 15.501 Kn i više.

j) prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:

15,2 % ispitanika ima do 1.500 Kn prihoda mjesečno po članu obitelji, 20,5 % ispitanika ima od 1.501 do 2.500 Kn, 16,0 % od 2.501 do 3.500 Kn, 23,6 % od 3.501 do 5.000 Kn, 12,9 % od 5.001 do 6.500 Kn, 11,8 % iznad 6.500 Kn.

k) broj članova kućanstva u kojem ispitanik živi:

1,7 % ispitanika žive sami, 7,6 % ispitanika žive u kućanstvu koje broji 2 člana, 24,7 % ispitanika žive u kućanstvu koje broji 3 člana, 34,8 % ispitanika žive u kućanstvu koje broji 4 člana, 18,5 % ispitanika živi u kućanstvu od 5 članova, 7,9 % ispitanika živi u kućanstvu od 6 članova,

3,7 % ispitanika živi u kućanstvu od 7 članova,
1,1 % ispitanika živi u kućanstvu koje broji 8 članova i više.

1) *zadovoljstvo svojim, postojećim ekonomskim statusom:*

10,1 % ispitanika je u potpunosti nezadovoljno postojećim ekonomskim statusom,
13,2 % ispitanika je uglavnom nezadovoljno postojećim ekonomskim statusom,
22,2 % ispitanika niti su zadovoljni niti su nezadovoljni postojećim ekonomskim statusom,
36,8 % ispitanika uglavnom su zadovoljni postojećim ekonomskim statusom,
17,7 % ispitanika su u potpunosti zadovoljni postojećim ekonomskim statusom.

Tablica 15 Zadovoljstvo svojim postojećim ekonomskim statusom

Descriptive Statistics						
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.	Variance
Koliko ste zadovoljni svojim, postojećim ekonomskim statusom?	356	1	5	3,39	1,211	1,466
Valid N (listwise)	356					

Izvor: autorica istraživanja

6.1.2. Deskriptivna statistika varijabli sadržanih u hipotezama

U ovom dijelu rada prikazati će se, sukladno opisu procesa statističke analize podataka za testiranje postavljenih hipoteza, frekvencije pojedinih varijabli, potom njihove međusobne relacije po hipotezama (proces obrade podataka u pojedinim fazama (4 faze) i prezentacije rezultata definirani su u poglavlju 1.4.1, tablica 2).

Varijable sadržane u hipotezama nalaze se u slijedećoj tablici 16, prikazuje se aritmetička sredina, standardna devijacija i varijanca na razini uzorka.

Uočava se da se među prvih pet najviše rangiranih varijabli, prema kriteriju visine aritmetičke sredine, nalaze varijable vezane uz buduće radno mjesto (ravnoteža između poslovnog i privatnog života, napredovanje u karijeri, sigurnost zaposlenja, potreba za profesionalnim usavršavanjem na radnom mjestu, potreba za financijskim osamostaljenjem).

Kao tri najniže rangirane varijable, prema kriteriju aritmetičke sredine, uočava se da je varijabla povjerenje u institucije i javne službe naše zemlje najniže rangirana u odgovorima (A=2,19), potom slijedi procjena informiranosti o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog

radnog iskustva (A=2,38), odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo (A=2,45).

Tablica 16 Rangiranje varijabli iz ankete (kriterij: aritmetička sredina, padajući niz)

Redni broj	Varijabla	N	Mean	Std. Deviation	Variance
1.	Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10	356	4,58	0,737	0,544
2.	Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9	356	4,44	0,881	0,776
3.	Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8	356	4,43	0,793	0,629
4.	Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12	356	4,42	0,806	0,649
5.	Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5	356	4,32	0,878	0,771
6.	Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6	356	4,01	0,997	0,994
7.	Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7	356	3,17	1,446	2,09
8.	Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11	356	3,15	1,057	1,117
9.	Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2	356	3,07	1,268	1,607
10.	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2	356	2,81	1,158	1,34
11.	Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2	356	2,7	1,134	1,286

12.	Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4	356	2,7	1,462	2,136
13.	Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene. H1	356	2,7	0,895	0,801
14.	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2	356	2,63	1,239	1,535
15.	Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3	356	2,6	1,332	1,773
16.	Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3	356	2,45	1,311	1,718
17.	Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1	356	2,38	1,067	1,137
18.	Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11	356	2,19	0,995	0,991
	Valid N (listwise)	356			

Izvor: autorica istraživanja

6.1.3. One sample Kolmogorov-Smirnovljev test

Prije testiranja statističke značajnosti odnosa varijabli sadržanih u postavljenim hipotezama prikladnim testom, potrebno je ispitati preduvjete za upotrebu parametrijskih testova. Proveden je One sample Kolmogorov-Smirnovljev test normalnosti distribucije. U tablici su prikazane vrijednosti za pojedine varijable. Distribucije za sve promatrane varijable se razlikuju od normalne ($p < 0,05$) te će se primijeniti neparametrijske metode za statističke analize.

Tablica 17 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 15. do 19.

		Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1	Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene. H1	Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2	Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2
	Redni broj varijable u anketnom upitniku	15	16	17	18	19
	N	356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2,38	2,70	2,70	3,07	2,81
	Std. Deviation	1,067	,895	1,134	1,268	1,158
Most Extreme Differences	Absolute	,218	,293	,184	,174	,196
	Positive	,218	,249	,184	,126	,141
	Negative	-,141	-,293	-,151	-,174	-,196
Kolmogorov-Smirnov Z		4,105	5,532	3,479	3,274	3,691
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Konstatcija na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 17: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 15. do 19. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Tablica 18 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 20. do 24.

		Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2	Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3	Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3	Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4	Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5
	Redni broj varijable u anketnom upitniku	20	21	22	23	24
	N	356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2,63	2,60	2,45	2,70	4,32
	Std. Deviation	1,239	1,332	1,311	1,462	,878

Most Extreme Differences	Absolute	,163	,177	,190	,195	,302
	Positive	,163	,177	,190	,195	,220
	Negative	-,149	-,163	-,135	-,175	-,302
Kolmogorov-Smirnov Z		3,081	3,342	3,576	3,685	5,699
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Konstatacija na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 18: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 20. do 24. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Tablica 19 One sample Kolmogorov-Smirnovljevi test varijabli 25. do 29.

		Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6	Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7	Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8	Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9	Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10
Redni broj varijable u anketnom upitniku		25	26	27	28	29
N		356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	4,01	3,17	4,43	4,44	4,58
	Std. Deviation	,997	1,446	,793	,881	,737
Most Extreme Differences	Absolute	,225	,203	,339	,359	,400
	Positive	,160	,136	,237	,262	,283
	Negative	-,225	-,203	-,339	-,359	-,400
Kolmogorov-Smirnov Z		4,242	3,837	6,389	6,772	7,548
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Konstatacija na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 19: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 25. do 29. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Tablica 20 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 30. do 34

		Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11	Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11	Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12	U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.	Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim.
Redni broj varijable u anketnom upitniku		30	31	32	33	34
N		356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	3,15	2,19	4,42	2,78	2,85
	Std. Deviation	1,057	,995	,806	1,180	1,183
Most Extreme Differences	Absolute	,214	,214	,325	,165	,174
	Positive	,187	,214	,234	,165	,158
	Negative	-,214	-,153	-,325	-,154	-,174
Kolmogorov-Smirnov Z		4,045	4,044	6,128	3,118	3,277
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Konstatacija na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 20: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 30. do 34. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Tablica 21 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 35. do 39.

	Regija iz koje potječem je razvijena	Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj.	U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života.	U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci	Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.
Redni broj varijable u anketnom upitniku	35	36	37	38	39

N		356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2,69	2,91	3,13	3,48	4,13
	Std. Deviation	1,182	1,048	1,081	1,149	,829
Most Extreme Differences	Absolute	,182	,201	,179	,219	,250
	Positive	,182	,167	,161	,126	,202
	Negative	-,142	-,201	-,179	-,219	-,250
Kolmogorov-Smirnov Z		3,437	3,792	3,376	4,139	4,715
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Konstatacija na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 21: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 35. do 39. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Tablica 22 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 40. do 44.

		Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja	Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje	Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci
Redni broj varijable u anketnom upitniku		40	41	42	43	44
N		356	356	356	356	356
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	3,46	3,58	3,41	3,63	3,53
	Std. Deviation	1,183	1,171	1,215	1,171	1,220
Most Extreme Differences	Absolute	,229	,231	,184	,226	,206
	Positive	,122	,120	,135	,122	,114
	Negative	-,229	-,231	-,184	-,226	-,206
Kolmogorov-Smirnov Z		4,325	4,367	3,463	4,271	3,884
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
a. Test distribution is Normal.						
b. Calculated from data.						

Izvor: autorica istraživanja

Može se konstatirati na temelju prikazanih podataka u gornjoj tablici 22: skupina varijabli sadržanih u anketnom upitniku u okviru pitanja 40. do 44. ima distribuciju različitu od normalne ($p < ,05$).

Na temelju One Sample Kolmogorov-Smirnovljevog testa zaključuje se da distribucija promatranih varijabli nema oblik normalne distribucije, što utječe na daljnji odabir testa za korelacije, u ovom slučaju biti će korišten Spearmanov test za izračun korelacija.

6.1.4. Hipoteza H1

Prva postavljena hipoteza glasi:

H1: *Informiranost o mjerama aktivne politike zapošljavanja usmjerene prema mladima za stjecanje prvog radnog iskustva povezana je s procjenom adekvatnosti istih mjera od strane mladih.*

H1 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 1: Da li su studenti završnih godina studija informirani o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i koliko poznavanje mjera pridonosi procjeni prikladnosti mjera?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 1: Utvrditi nivo informiranosti studenata o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva i procjenu adekvatnosti mjera od strane ispitanika.

Cilj je definiran varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 15. („informiranost o aktivnoj politici zapošljavanja“) i 16. anketnog upitnika („procjena adekvatnosti aktivne politike zapošljavanja“). Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum po varijablama prikazani su tabelarno.

Tablica 23 Deskriptivna statistika za varijablu „Smatram da sam informiran o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1

Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,38
Std. Error of Mean		,057
Median		2,00
Mode		2
Std. Deviation		1,067
Variance		1,137

Range	4
Minimum	1
Maximum	5

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 24 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1"

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	82	22,8	23,0	23,0
	Uglavnom se ne slažem	124	34,4	34,8	57,9
	Niti se slažem niti se ne slažem	94	26,1	26,4	84,3
	Uglavnom se slažem	45	12,5	12,6	96,9
	U potpunosti se slažem	11	3,1	3,1	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

U distribuciji odgovora kumulativno je 57,9 % ispitanika izrazilo neslaganje s tvrdnjom da su informirani o mjerama aktivne politike zapošljavanja. Svega 12,6 % se slaže da su informirani, a tek je 3,1 % informiranih. Jedan značajan dio njih (26,4 % ispitanika nije moglo potvrditi niti opovrgnuti taj stav).

Tablica 25 Deskriptivna statistika za varijablu „Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene"

N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,70
Std. Error of Mean		,047
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		,895
Variance		,801
Range		4

Minimum	1
Maximum	5

Izvor: autorica istraživanja

U donjoj tablici 26 uočava se da kumulativno 33,7 % ispitanika smatra kako mjere aktivne politike nisu adekvatne za njih (uglavnom ili u potpunosti), a tek njih 12,1 % smatra mjere prikladnima (uglavnom ili u potpunosti). Ovdje je registrirana jedna značajna skupina ispitanika (54,2 %) koja se nije opredijelila niti u jednu od prethodno dvije spomenute skupine.

Tablica 26 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene“

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	40	11,1	11,2	11,2
	Uglavnom se ne slažem	80	22,2	22,5	33,7
	Niti se slažem niti se ne slažem	193	53,6	54,2	87,9
	Uglavnom se slažem	32	8,9	9,0	96,9
	U potpunosti se slažem	11	3,1	3,1	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost procjene stupnja informiranosti o mjerama aktivne politike zapošljavanja i procjene adekvatnosti istih mjera (Spearman Rho=.197, p=.000). Sudionici koji su bolje informirani ujedno u većoj mjeri procjenjuju kako su te mjere adekvatne.

H1 hipoteza se prihvaća.

6.1.5. Hipoteza H2

Druga postavljena hipoteza glasi:

H2: Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju iz domicilne regije povezane su s procjenom besperspektivnosti regije.

H2 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 2: Da li je procjena besperspektivnosti neke regije korelirana s namjerom napuštanja domicilne regije od strane mladih?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 2: Identificirati postoji li statistički značajna povezanost migracijskih namjera nakon stjecanja diplome s procjenom besperspektivnosti neke regije.

Cilj je definiran varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 17. (perspektivnost regije), 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače). Migracijske namjere unutar granica Republike Hrvatske i migracijske namjere spram drugih zemalja Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum po varijablama prikazani su tabelarno.

Tablica 27 Deskriptivna statistika varijable "Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2"

N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,70
Std. Error of Mean		,060
Median		3,00
Mode		2
Std. Deviation		1,134
Variance		1,286
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Iz frekvencija odgovora prikazanih u tablici 28 uočava se da je 45,2 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom nezadovoljno perspektivnošću regije iz koje potječu, a njih 26,1 % uglavnom ili u potpunosti su zadovoljni perspektivom domicilne regije. Istovremeno, 28.7 % ispitanika nije se opredijelilo niti na jednu stranu, obzirom na dvije spomenute skupine zadovoljnih ili nezadovoljnih (u potpunosti ili uglavnom).

Tablica 28 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2"

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	58	16,1	16,3	16,3
	Uglavnom se ne slažem	103	28,6	28,9	45,2
	Niti se slažem niti se ne slažem	102	28,3	28,7	73,9
	Uglavnom se slažem	73	20,3	20,5	94,4
	U potpunosti se slažem	20	5,6	5,6	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 29 Deskriptivna statistika za varijablu "Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2"

Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,07
Std. Error of Mean		,067
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,268
Variance		1,607
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora za varijablu prikazanu u tablici 30 upućuju na podatak da kumulativno 32,6 % ispitanika (u potpunosti ili uglavnom) neće ostati živjeti u mjestu od kuda potječu, nakon što diplomiraju, neodlučnih je 27 % ispitanika, a 40,4 % ispitanika uglavnom se ili u potpunosti slažu s navedenom tvrdnjom, da ostaju živjeti u svome mjestu nakon diplome.-

Tablica 30 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2"

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	54	15,0	15,2	15,2
	Uglavnom se ne slažem	62	17,2	17,4	32,6
	Niti se slažem niti se ne slažem	96	26,7	27,0	59,6
	Uglavnom se slažem	94	26,1	26,4	86,0
	U potpunosti se slažem	50	13,9	14,0	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 31 Deskriptivna statistika za varijablu „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2“

„Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 „		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,81
Std. Error of Mean		,061
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,158
Variance		1,340
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Namjera ispitanika obzirom na migracije unutar Republike Hrvatske prikazana je u donjoj tablici 32. Prema frekvencijama odgovora može se konstatirati da neće migrirati kumulativno 36,8 % ispitanika (u potpunosti ili uglavnom neće), 33,7 % je neopredijeljenih, a kumulativno 29,5 % ispitanika namjerava migrirati nakon stjecanja diplome, ali unutar Republike Hrvatske.

Tablica 32 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2“

Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	62	17,2	17,4	17,4
	Uglavnom se ne slažem	69	19,2	19,4	36,8
	Niti se slažem niti se ne slažem	120	33,3	33,7	70,5
	Uglavnom se slažem	83	23,1	23,3	93,8
	U potpunosti se slažem	22	6,1	6,2	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 33 Deskriptivna statistika za varijablu "Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 "

Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,63
Std. Error of Mean		,066
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,239
Variance		1,535
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Migracijske namjere u druge zemlje (nakon stjecanja diplome) prikazane su u tablici 34. Prema frekvenciji odgovora uočava se da 46,9 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom nema namjeru migracija u druge zemlje, neopredijeljenih je 27,5 %, a 35,6 % ispitanika uglavnom se ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, dakle ima iskazanu migracijsku namjeru u druge zemlje.

Tablica 34 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 "

Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	84	23,3	23,6	23,6
	Uglavnom se ne slažem	83	23,1	23,3	46,9
	Niti se slažem niti se ne slažem	98	27,2	27,5	74,4
	Uglavnom se slažem	63	17,5	17,7	92,1
	U potpunosti se slažem	28	7,8	7,9	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna negativna povezanost procjene besperspektivnosti neke regije i namjerom migriranja u drugu državu (Spearman Rho=-.223, p=.000), ali ne i povezanost procjene besperspektivnosti i namjere migriranja u drugu regiju unutar RH (Spearman Rho=-.090, p=.088). Sudionici koji su nezadovoljniji perspektivnošću regije u kojoj žive pokazuju veću sklonost migriranja izvan granica RH.

H2 hipoteza se prihvaća.

6.1.6. Hipoteza H3

Treća postavljena hipoteza glasi:

H3: *Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji.*

H3 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 3: Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s odgovornosti prema obitelji?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 3: Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable prepreka za migracije s varijablom odgovornost prema obitelji.

Cilj je definiran varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 21. („prepreke za migracije prema inozemstvu“) i 22. anketnog upitnika („odgovornost prema obitelji“). Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum po varijablama prikazani su tabelarno.

Tablica 35 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3"

Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,60
Std. Error of Mean		,071
Median		2,50
Mode		1
Std. Deviation		1,332
Variance		1,773
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora u varijabli „Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu“ ukazuju da 50 % ispitanika smatraju da nemaju prepreke (ispitanici koji su odgovorili da se u potpunosti ili uglavnom ne slažu s tvrdnjom). Njih 19,1 % je neopredijeljenih, a 30,9 % uglavnom ili u potpunosti izražavaju stav da imaju prepreke koje ih sprječavaju u migracijama prema inozemstvu.

Tablica 36 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3" "

Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	104	28,9	29,2	29,2
	Uglavnom se ne slažem	74	20,6	20,8	50,0
	Niti se slažem niti se ne slažem	68	18,9	19,1	69,1
	Uglavnom se slažem	81	22,5	22,8	91,9

	U potpunosti se slažem	29	8,1	8,1	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 37 Deskriptivna statistika za varijablu "Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3 "

Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,45
Std. Error of Mean		,069
Median		2,00
Mode		1
Std. Deviation		1,311
Variance		1,718
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora za varijablu prikazanu u tablici 38 ukazuju da ih odgovornost (briga) za obitelj uglavnom ili u potpunosti ne sprječava da migriraju u inozemstvo, to je stav kod 55,6 % ispitanika. Daljnjih 24,1 % ispitanika smatraju da ih odgovornost za obitelj sprječava da migriraju u inozemstvo. Ukupno 20,2 % ispitanika nije se opredijelilo niti za jednu od spomenutih grupa.

Tablica 38 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3"

Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	115	31,9	32,3	32,3
	Uglavnom se ne slažem	83	23,1	23,3	55,6
	Niti se slažem niti se ne slažem	72	20,0	20,2	75,8

	Uglavnom se slažem	56	15,6	15,7	91,6
	U potpunosti se slažem	30	8,3	8,4	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost procjene stupnja postojanja prepreka za odlazak u inozemstvo i procjene postojanja odgovornosti prema obitelji (Spearman Rho=.557, p=.000). Sudionici koji u većoj mjeri procjenjuju postojanje prepreka za odlazak u većoj mjeri osjećaju odgovornost (brigu) prema obitelji.

Hipoteza H3 se prihvaća.

6.1.7. Hipoteza H4

Četvrta postavljena hipoteza glasi:

H4: *Migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavi prema domovini.*

H4 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 4: Da li su migracijske prepreke mladima za odlazak u inozemstvo povezane su s ljubavlju prema domovini?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 4: Identificirati postoji li statistički značajna povezanost varijable „prepreka za migracije“ s varijablom „ljubav prema domovini“.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 21. („prepreke za migracije prema inozemstvu“) i 23. anketnog upitnika („ljubav prema domovini“). Deskriptivna statistika varijable 21. prikazana je u okviru hipoteze H3. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanica, rang, minimum i maksimum varijable 23 prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 39 Deskriptivna statistika za varijablu "Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4"

Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,70
Std. Error of Mean		,077

Median	3,00
Mode	1
Std. Deviation	1,462
Variance	2,136
Range	4
Minimum	1
Maximum	5

Izvor: autorica istraživanja

Prikaz frekvencija varijable promatrane u tablici 40 upućuje na konstataciju da 48,3 % ispitanika (u potpunosti ili uglavnom) ljubav prema domovini ne sprječava u odlasku u inozemstvo, dok 36,2 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti sprječava. Neopredijeljenih je u ovoj varijabli 15,4 %.

Tablica 40 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4"

Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	113	31,4	31,7	31,7
	Uglavnom se ne slažem	59	16,4	16,6	48,3
	Niti se slažem niti se ne slažem	55	15,3	15,4	63,8
	Uglavnom se slažem	79	21,9	22,2	86,0
	U potpunosti se slažem	50	13,9	14,0	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost procjene stupnja postojanja prepreka za odlazak u inozemstvo i procjene ljubavi prema domovini (Spearman Rho=.132, p=.013). Sudionici koji u većoj mjeri procjenjuju postojanje prepreka za odlazak u većoj mjeri osjećaju ljubav prema domovini.

6.1.8. Hipoteza H5

Peta postavljena hipoteza glasi:

H5: Potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

H5 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 5. Da li je potreba za financijskim osamostaljivanjem povezana s namjerama napuštanja domicilne regije u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 5. Utvrditi postoji li statistički značajna povezanost između potrebe za financijskim osamostaljivanjem i migracijskim namjerama u budućnosti nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 24. anketnog upitnika. Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu 24. prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 41 Deskriptivna statistika za varijablu "Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5"

Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,32
Std. Error of Mean		,047
Median		5,00
Mode		5
Std. Deviation		,878
Variance		,771
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Sukladno prikazu varijable sadržanom u tablici 42 uočava se da je kumulativno 86,2 % ispitanika izrazilo potrebu za financijskom samostalnošću nakon stjecanja diplome kao najvažniju potrebu. Njih 4,8 % to ne smatra najvažnijom potrebom, a neopredijeljenih je ovdje 9 %.

Tablica 42 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5"

Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	5	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	12	3,3	3,4	4,8
	Niti se slažem niti se ne slažem	32	8,9	9,0	13,8
	Uglavnom se slažem	121	33,6	34,0	47,8
	U potpunosti se slažem	186	51,7	52,2	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost potrebe za financijskim osamostaljivanjem s migracijskim namjerama mladih, ali samo za migracije izvan Republike Hrvatske (Spearman $Rho=.124$, $p=.019$), ne i za migracije unutar Republike Hrvatske (Spearman $Rho=.099$, $p=.062$). Sudionici koji procjenjuju veću potrebu za financijskim osamostaljivanjem pokazuju veću tendenciju migriranja izvan Republike Hrvatske.

6.1.9. Hipoteza H6

Šesta postavljena hipoteza glasi:

H6: *Poznavanje stranog jezika povezano je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*

H6 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 6: Postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 6: Utvrditi postoji li povezanost između poznavanja stranog jezika i migracijskih namjera mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj 6 je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me

privlače). te 25. anketnog upitnika (poznavanje stranog jezika). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 25. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 43 Deskriptivna statistika za varijablu "Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6"

Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,01
Std. Error of Mean		,053
Median		4,00
Mode		5
Std. Deviation		,997
Variance		,994
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Sukladno prikazanoj distribuciji odgovora u promatranj varijabli iz tablice 44 može se konstatirati da 8,7 % ispitanika svoje znanje stranog jezika procjenjuje nedovoljno dobrim da bi mogli bez problema raditi u preferiranim zemljama. Nadalje, 72,5 % ispitanika procjenjuje da dovoljno dobro poznaju strani jezik da bi mogli raditi u preferiranim zemljama. Neopredijeljenih je u ovoj tvrdnji 18,8 %.

Tablica 44 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6"

Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	5	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	26	7,2	7,3	8,7

	Niti se slažem niti se ne slažem	67	18,6	18,8	27,5
	Uglavnom se slažem	121	33,6	34,0	61,5
	U potpunosti se slažem	137	38,1	38,5	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost procjene o poznavanju stranog jezika s migracijskim namjerama mladih, ali samo za migracije izvan RH (Spearman Rho=.149, p=.005), ne i za migracije unutar RH (Spearman Rho=.009, p=.868). Sudionici koji procjenjuju kako bolje poznaju strani jezik pokazuju veću tendenciju migriranja izvan RH.

6.1.10. Hipoteza H7

Sedma postavljena hipoteza glasi:

H7: *Postojanje migrantske mreže u inozemstvu povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*

H7 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 7: Da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 7: Identificirati da li je dostupnost migrantske mreže u inozemstvu povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 26. anketnog upitnika (migrantska mreža u inozemstvu). Deskriptivna statistika za varijablu 20. sadržanu u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 26. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 45 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7 "

Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7		
N	Valid	356

	Missing	4
Mean		3,17
Std. Error of Mean		,077
Median		3,00
Mode		4
Std. Deviation		1,446
Variance		2,090
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora vezanih uz varijablu promatranu u tablici 46 ukazuje da 48,6 % ispitanika već ima poznanike (rodbinu, prijatelje) koji žive u inozemstvu, 34,6 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom nemaju rodbinu i prijatelje u inozemstvu, a neopredijeljenih je 16,9 %.

Tablica 46 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7 "

Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	71	19,7	19,9	19,9
	Uglavnom se ne slažem	52	14,4	14,6	34,6
	Niti se slažem niti se ne slažem	60	16,7	16,9	51,4
	Uglavnom se slažem	92	25,6	25,8	77,2
	U potpunosti se slažem	81	22,5	22,8	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost između procjene postojana mreže poznanika u inozemstvu i migracijskih namjera (Spearman Rho=.147, p=.005). Sudionici koji imaju poznanike u inozemstvu skloniji su migriranju u tu zemlju.

Hipoteza H7 se prihvaća.

6.1.11. Hipoteza H8

Osmo postavljena hipoteza glasi:

H8: *Potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*

H8 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 8: Da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 8: Utvrditi da li je potreba za sigurnosti zaposlenja povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 27. anketnog upitnika (sigurnost zaposlenja). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 27. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 47 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8"

Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,43
Std. Error of Mean		,042
Median		5,00
Mode		5
Std. Deviation		,793
Variance		,629
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora za varijablu prikazanu u tablici 48 upućuje na konstataciju da je sigurnost zaposlenja kao potreba kod 2,5 % ispitanika procijenjena kao nevažna (u potpunosti ili uglavnom im nije važna). Kod 89,3 % ispitanika sigurnost zaposlenja je potrebna (uglavnom ili u potpunosti). Neopredijeljenih je u ovom stavu 8,1 % ispitanika.

Tablica 48 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8"

Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	4	1,1	1,1	1,1
	Uglavnom se ne slažem	5	1,4	1,4	2,5
	Niti se slažem niti se ne slažem	29	8,1	8,1	10,7
	Uglavnom se slažem	113	31,4	31,7	42,4
	U potpunosti se slažem	205	56,9	57,6	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Nije identificirana statistički značajna povezanost između potrebe za sigurnosti zaposlenja i migracijskih potreba mladih, ni u slučaju migracija unutar zemlje (Spearman Rho=.038, p=.471) niti izvan zemlje (Spearman Rho=.028, p=.604). Dodatno, međusobno su značajno pozitivno povezane:

potreba za sigurnosti zaposlenja i napredovanje u karijeri (Spearman Rho=.358, p=.000), ravnoteža između poslovnog i privatnog života i sigurnost zaposlenja i sigurnost zaposlenja (Spearman Rho=.301, p=.000), ravnoteža između poslovnog i privatnog života i napredovanje u karijeri (Spearman Rho=.316, p=.000).

Hipoteza H8 se odbacuje.

6.1.12. Hipoteza H9

Deveta postavljena hipoteza glasi:

H9: *Potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*

H9 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 9: Da li je potreba za napredovanjem u karijeri povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 9: Identificirati postoji li povezanost potrebe za napredovanjem u karijeri i migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 28. anketnog upitnika (napredovanje u karijeri). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 28. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 49 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9"

Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,44
Std. Error of Mean		,047
Median		5,00
Mode		5
Std. Deviation		,881
Variance		,776
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Važnost napredovanja u karijeri prikazana je u distribucijama odgovora u tablici 50. Samo 5,3 % ispitanika smatra da im nije važno napredovanje u karijeri, u potpunosti ili uglavnom. U ovoj je varijabli 6,2 % ispitanika neopredijeljeno, dok 88,5 % ispitanika smatra da im je za njih osobno važno napredovanje u karijeri.

Tablica 50 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9"

Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	5	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	14	3,9	3,9	5,3

	Niti se slažem niti se ne slažem	22	6,1	6,2	11,5
	Uglavnom se slažem	94	26,1	26,4	37,9
	U potpunosti se slažem	221	61,4	62,1	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost između potrebe za napredovanjem u karijeri i migracijskih potreba mladih, ali samo u slučaju migracija izvan zemlje (Spearman $Rho=.153$, $p=.004$), ali ne i u slučaju migracija unutar zemlje (Spearman $Rho=-.027$, $p=.608$).

Hipoteza H9 se prihvaća.

6.1.13. Hipoteza H10

Deseta postavljena hipoteza glasi:

H10: *Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.*

H10 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 10: Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 10: Identificirati da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s potrebom ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 29. anketnog upitnika (ravnoteža između poslovnog i privatnog života). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 29. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 51 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10"

Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,58
Std. Error of Mean		,039
Median		5,00
Mode		5
Std. Deviation		,737
Variance		,544
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija varijabli promatrane u tablici 52 ukazuje na konstataciju da 2,5 % ispitanika nemaju potrebu ravnoteže između poslovnog i privatnog života, 4,8 % nije opredijeljeno, a 92,7 % ispitanika ima iskazanu potrebu ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

Tablica 52 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10"

Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	3	,8	,8	,8
	Uglavnom se ne slažem	6	1,7	1,7	2,5
	Niti se slažem niti se ne slažem	17	4,7	4,8	7,3
	Uglavnom se slažem	87	24,2	24,4	31,7
	U potpunosti se slažem	243	67,5	68,3	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Nije identificirana statistički značajna povezanost između potrebe za ravnotežom između poslovnog i privatnog života i migracijskih potreba mladih, ni u slučaju migracija unutar zemlje (Spearman Rho=.049, p=.358) niti izvan zemlje (Spearman Rho=.029, p=.579).

Hipoteza H10 se odbacuje.

6.1.14. Hipoteza H11

Jedanaesta postavljena hipoteza glasi:

H11: *Migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.*

H11 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 11: Da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 11: Utvrditi da li su migracijske namjere mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju povezane su s povjerenjem u institucije i javne službe.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 30. (povjerenje u institucije i javne službe preferiranih zemalja u inozemstvu) i 31. anketnog upitnika (povjerenje u institucije i javne službe naše zemlje). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijable iz 30. i 31. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 53 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11"

Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,15
Std. Error of Mean		,056
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,057
Variance		1,117
Range		4
Minimum		1

Maximum	5
---------	---

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora za varijablu sadržanu u tablici 54 ukazuje na konstataciju da 22,8 % ispitanika, u potpunosti ili uglavnom, nema povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bi voljeli raditi. Neopredijeljenih je 40,2 % ispitanika, dok se uglavnom slažu ili se u potpunosti slažu s tvrdnjom njih 37,1 %.

Tablica 54 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11"

Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	30	8,3	8,4	8,4
	Uglavnom se ne slažem	51	14,2	14,3	22,8
	Niti se slažem niti se ne slažem	143	39,7	40,2	62,9
	Uglavnom se slažem	98	27,2	27,5	90,4
	U potpunosti se slažem	34	9,4	9,6	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 55 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11"

Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,19
Std. Error of Mean		,053
Median		2,00
Mode		2
Std. Deviation		,995
Variance		,991
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora vezanih uz varijablu koja je prikazana u tablici 56 upućuje na konstataciju da 64 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom nema povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. Njih 26,7 % je neopredijeljeno po tom stavu, a 9,3 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti imaju povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje.

Tablica 56 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11"

Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	102	28,3	28,7	28,7
	Uglavnom se ne slažem	126	35,0	35,4	64,0
	Niti se slažem niti se ne slažem	95	26,4	26,7	90,7
	Uglavnom se slažem	26	7,2	7,3	98,0
	U potpunosti se slažem	7	1,9	2,0	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Identificirana je statistički značajna negativna povezanost varijable spremnosti na migracije izvan Republike Hrvatske i varijable povjerenja u institucije i javne službe u naše zemlje (Spearman $Rho = -0,198$, $p = 0,000$) te pozitivna povezanost varijable spremnosti na migracije izvan Republike Hrvatske i procjene povjerenja u institucije i javne službe u zemljama u kojima bi osoba voljela migrirati (Spearman $Rho = 0,298$, $p = 0,000$). Dakle, osobe koje su sklonije migrirati izvan Republike Hrvatske imaju niži stupanj povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje te viši stupanj povjerenja u iste službe u zemljama u koje bi voljele migrirati.

Hipoteza H11 se prihvaća.

6.1.15. Hipoteza H12

Dvanaesta postavljena hipoteza glasi:

H12: *Potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana je s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.*

H12 ima slijedeće istraživačko pitanje:

Istraživačko pitanje 12: Da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju?

Na temelju tog istraživačkog pitanja postavljen je istraživački cilj:

Cilj 12: Identificirati da li je potreba za profesionalnim usavršavanjem povezana s migracijskim namjerama mladih nakon stjecanja diplome u visokom obrazovanju.

Cilj je definiran u varijablama sadržanim u pitanjima pod rednim brojem 19. (namjera migriranja unutar Republike Hrvatske) i 20. anketnog upitnika (namjera migriranja u druge zemlje koje me privlače) te 32. anketnog upitnika (profesionalno usavršavanje na radnom mjestu). Deskriptivna statistika za varijable 19. i 20. sadržane u upitniku prikazana je u okviru hipoteze H2. Frekvencije odgovora, aritmetička sredina, standardna greška aritmetičke sredine, medijan, mod, standardna devijacija, varijanca, rang, minimum i maksimum za varijablu iz 32. pitanja anketnog upitnika prikazani su tabelarno u nastavku.

Tablica 57 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12"

Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,42
Std. Error of Mean		,043
Median		5,00
Mode		5
Std. Deviation		,806
Variance		,649
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora vezane uz varijablu prikazanu u tablici 58 upućuju na konstataciju da 3,1 % ispitanika nema potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu, 6,7 % ispitanika po toj varijabli nije opredijeljeno, a 90,2 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti ima izraženu potrebu

usavršavanja na radnom mjestu, što je sa aspekta upravlja ljudskim potencijalima na radnom mjestu vrlo povoljan nalaz.

Tablica 58 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12"

Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	5	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	6	1,7	1,7	3,1
	Niti se slažem niti se ne slažem	24	6,7	6,7	9,8
	Uglavnom se slažem	122	33,9	34,3	44,1
	U potpunosti se slažem	199	55,3	55,9	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Nije identificirana statistički značajna povezanost između potrebe za profesionalnim usavršavanjem i migracijskih potreba mladih u slučaju migracija unutar zemlje (Spearman $Rho=.021$, $p=.689$), ali postoji povezanost s migracijskim potrebama izvan zemlje (Spearman $Rho=.108$, $p=.043$). Sudionici koji imaju višu potrebu za profesionalnim usavršavanjem imaju ujedno i veću vjerojatnost migriranja izvan Republike Hrvatske, ali ne i migriranja unutar Republike Hrvatske.

Hipoteza H12 se prihvaća.

6.1.16. Deskriptivna statistika skupina varijabli potisnih i privlačnih čimbenika za migracije

U idućem setu podataka analizira se deskriptivna statistika varijabli vezanih uz potisne i privlačne čimbenike za migracijske namjere te rezultati hijerarhijske regresije (zavisna varijabla: migracijske namjere u inozemstvo). U set potisnih čimbenika uključene su slijedeće varijable: dovoljan broj radnih mjesta u ponudi, plaće u struci, razvijenost regija, prilike za napredovanje, kvaliteta života i mogućnost da se radi posao u struci.

Tablica 59 Deskriptivna statistika za varijablu "U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju."

U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,78
Std. Error of Mean		,063
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,180
Variance		1,393
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

U prikazu frekvencija odgovora za varijablu sadržanu u tablici 60 uočava se da kumulativno 41,9 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom smatraju da u našoj zemlji nema u ponudi dovoljno radnih mjesta koja ih zanimaju. Skupina od 30,6 % nije opredijeljena, dok 27,5 % ispitanika se uglavnom ili u potpunosti slaže da je u našoj zemlji dovoljno radnih mjesta u ponudi, a koja ih zanimaju.

Tablica 60 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.""

U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	57	15,8	16,0	16,0
	Uglavnom se ne slažem	92	25,6	25,8	41,9
	Niti se slažem niti se ne slažem	109	30,3	30,6	72,5
	Uglavnom se slažem	67	18,6	18,8	91,3
	U potpunosti se slažem	31	8,6	8,7	100,0
	Total		356	98,9	100,0
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 61 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim"

Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim.		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,85
Std. Error of Mean		,063
Median		3,00
Mode		4
Std. Deviation		1,183
Variance		1,398
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

U prikazu frekvencija odgovora za varijablu prikazanu u tablici 62 može se uočiti da 39,3 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom se ne slažu s tvrdnjom da su plaće u njihovoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostale. Skupina od 26,4 % ispitanika nije se opredijelila, dok 33,9 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti smatraju da su plaće u Republici Hrvatskoj dovoljno visoke u njihovim strukama da se ispitanici financijski osamostale.

Tablica 62 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim"

Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	57	15,8	16,0	16,0
	Uglavnom se ne slažem	83	23,1	23,3	39,3
	Niti se slažem niti se ne slažem	95	26,4	26,7	66,0
	Uglavnom se slažem	97	26,9	27,2	93,3
	U potpunosti se slažem	24	6,7	6,7	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		

Total	360	100,0		
-------	-----	-------	--	--

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 63 Deskriptivna statistika za varijablu "Regija iz koje potječem je razvijena"

Regija iz koje potječem je razvijena		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,69
Std. Error of Mean		,063
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,182
Variance		1,396
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora za varijablu sadržanu u tablici 64 ukazuje na konstataciju da kumulativno 46,1 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom svoju regiju ne procjenjuju kao razvijenu, 28,9 % nije opredijeljeno, a 25 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti smatraju da je regija iz koje potječu razvijena.

Tablica 64 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Regija iz koje potječem je razvijena"

Regija iz koje potječem je razvijena					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	63	17,5	17,7	17,7
	Uglavnom se ne slažem	101	28,1	28,4	46,1
	Niti se slažem niti se ne slažem	103	28,6	28,9	75,0
	Uglavnom se slažem	60	16,7	16,9	91,9
	U potpunosti se slažem	29	8,1	8,1	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		

Total	360	100,0		
-------	-----	-------	--	--

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 65 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj"

Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj.		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		2,91
Std. Error of Mean		,056
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,048
Variance		1,098
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora za varijablu sadržanu u tablici 66 upućuje na konstataciju da kumulativno 33,4 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom se ne slaže s tvrdnjom da će u Hrvatskoj imati dovoljno prilika za napredovanje. Ukupno je 36,8 % ispitanika neopredijeljenih spram ove tvrdnje, dok je 29,8 % ispitanika izrazilo stav (uglavnom ili u potpunosti) da će u Hrvatskoj imati dovoljno prilika za napredovanje.

Tablica 66 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj"

Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	38	10,6	10,7	10,7
	Uglavnom se ne slažem	81	22,5	22,8	33,4
	Niti se slažem niti se ne slažem	131	36,4	36,8	70,2
	Uglavnom se slažem	88	24,4	24,7	94,9
	U potpunosti se slažem	18	5,0	5,1	100,0

	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 67 Deskriptivna statistika za varijablu "U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života"

U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života.		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,13
Std. Error of Mean		,057
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,081
Variance		1,168
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Distribucija odgovora varijable sadržane u tablici 68 ukazuje na konstataciju da se kumulativno 27,2 % ispitanika ne slažu (u potpunosti ili uglavnom) sa tvrdnjom da će u Hrvatskoj moći ostvariti dobru kvalitetu života. Ukupno 34 % ispitanika nije se opredijelilo, a 38,8 % ispitanika smatraju da će uglavnom ili u potpunosti u Hrvatskoj moći ostvariti dobru kvalitetu života.

Tablica 68 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života"

U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	28	7,8	7,9	7,9
	Uglavnom se ne slažem	69	19,2	19,4	27,2
	Niti se slažem niti se ne slažem	121	33,6	34,0	61,2
	Uglavnom se slažem	104	28,9	29,2	90,4

	U potpunosti se slažem	34	9,4	9,6	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 69 Deskriptivna statistika za varijablu "U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci"

U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,48
Std. Error of Mean		,061
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		1,149
Variance		1,321
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencija odgovora varijable sadržane u tablici 70 ukazuju na konstataciju da 19,4 % ispitanika se u potpunosti ili uglavnom ne slaže s tvrdnjom da će u Hrvatskoj moći raditi posao u struci. Njih 26,1 % ispitanika nije se opredijelilo u ovom stavu, dok je 54,5 % ispitanika izrazilo slaganje sa stavom (uglavnom ili u potpunosti) da će u Hrvatskoj moći raditi posao u struci.

Tablica 70 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci"

U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	25	6,9	7,0	7,0
	Uglavnom se ne slažem	44	12,2	12,4	19,4
	Niti se slažem niti se ne slažem	93	25,8	26,1	45,5
	Uglavnom se slažem	123	34,2	34,6	80,1

	U potpunosti se slažem	71	19,7	19,9	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 71 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju"

Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		4,13
Std. Error of Mean		,044
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		,829
Variance		,687
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora varijable sadržane u tablici 72 upućuju na konstataciju da se 2,8 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom ne slaže sa tvrdnjom da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja ih zanimaju. Ukupno je 16 % neopredijeljenih obzirom na spomenutu tvrdnju, dok se 81,2 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 72 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju"

Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	5	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	5	1,4	1,4	2,8
	Niti se slažem niti se ne slažem	57	15,8	16,0	18,8

	Uglavnom se slažem	161	44,7	45,2	64,0
	U potpunosti se slažem	128	35,6	36,0	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 73 Deskriptivna statistika za varijablu „Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja“

Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,46
Std. Error of Mean		,063
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		1,183
Variance		1,398
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora za varijablu sadržanu u tablici 74 upućuju na konstataciju da se 21,9 % ispitanika ne slaže (u potpunosti ili uglavnom) s tvrdnjom da bi migrirali u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja. Njih 22,8 % nije se opredijelilo, a 55,3 % se slažu uglavnom ili u potpunosti s tvrdnjom da bi migrirali u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja.

Tablica 74 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja“

Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	27	7,5	7,6	7,6
	Uglavnom se ne slažem	51	14,2	14,3	21,9

	Niti se slažem niti se ne slažem	81	22,5	22,8	44,7
	Uglavnom se slažem	125	34,7	35,1	79,8
	U potpunosti se slažem	72	20,0	20,2	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 75 Deskriptivna statistika za varijablu "Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene"

Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,58
Std. Error of Mean		,062
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		1,171
Variance		1,370
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora varijable sadržane u tablici 76 upućuju na konstataciju da kumulativno 18 % ispitanika se u potpunosti ne slaže ili se uglavnom ne slaže s tvrdnjom da ih privlače za migriranje one regije u inozemstvu koje su razvijene. Nema iskazan stav po ovom pitanju 22,8 % ispitanika. S druge strane, 59,3 % ispitanika ima iskazan stav da ih uglavnom ili u potpunosti privlače regije u inozemstvu koje su razvijene.

Tablica 76 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene"

Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	25	6,9	7,0	7,0
	Uglavnom se ne slažem	39	10,8	11,0	18,0
	Niti se slažem niti se ne slažem	81	22,5	22,8	40,7
	Uglavnom se slažem	125	34,7	35,1	75,8
	U potpunosti se slažem	86	23,9	24,2	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 77 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje"

Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,41
Std. Error of Mean		,064
Median		3,00
Mode		3
Std. Deviation		1,215
Variance		1,476
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora varijable prikazane u tablici 77 upućuju na konstataciju da kumulativno 21,6 % ispitanika se u potpunosti ili uglavnom ne slaže s tvrdnjom da su spremni migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje. Nema iskazan stav po ovoj tvrdnji 28,7 %

ispitanika. S druge strane, 49,7 % ispitanika uglavnom ili u potpunosti smatraju da su spremni migrirati u druge zemlje radi osiguranje prilika za napredovanje.

Tablica 78 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje"

Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	32	8,9	9,0	9,0
	Uglavnom se ne slažem	45	12,5	12,6	21,6
	Niti se slažem niti se ne slažem	102	28,3	28,7	50,3
	Uglavnom se slažem	99	27,5	27,8	78,1
	U potpunosti se slažem	78	21,7	21,9	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 79 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života"

Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,63
Std. Error of Mean		,062
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		1,171
Variance		1,371
Range		4
Minimum		1
Maximum		5

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencija odgovora varijable sadržane u tablici 80 upućuju na konstataciju da je kumulativno 17,1 % ispitanika iskazalo (u potpunosti ili uglavnom) neslaganje sa stavom da su spremni migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života. Nadalje, 22,5 % ispitanika nema izražen stav. S druge strane, 60,4 % ispitanika iskazali su spremnost (uglavnom ili u potpunosti) na migriranje u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života.

Tablica 80 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života"

Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	23	6,4	6,5	6,5
	Uglavnom se ne slažem	38	10,6	10,7	17,1
	Niti se slažem niti se ne slažem	80	22,2	22,5	39,6
	Uglavnom se slažem	120	33,3	33,7	73,3
	U potpunosti se slažem	95	26,4	26,7	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 81 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci"

Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci		
N	Valid	356
	Missing	4
Mean		3,53
Std. Error of Mean		,065
Median		4,00
Mode		4
Std. Deviation		1,220
Variance		1,489
Range		4
Minimum		1

Maximum	5
---------	---

Izvor: autorica istraživanja

Frekvencije odgovora varijable sadržane u tablici 82 upućuju na konstataciju da 19,9 % ispitanika u potpunosti ili uglavnom nije spremno migrirati u druge zemlje radi pronalazjenja posla u struci. Nadalje, u frekvenciji odgovora uočava se da je neopredijeljenih 24,4 %. Skupina ispitanika (55,7 %) spremna je na migracije u druge zemlje radi pronalaska posla.

Tablica 82 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi pronalazjenja posla u struci"

Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalazjenja posla u struci		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	U potpunosti se ne slažem	29	8,1	8,1	8,1
	Uglavnom se ne slažem	42	11,7	11,8	19,9
	Niti se slažem niti se ne slažem	87	24,2	24,4	44,4
	Uglavnom se slažem	107	29,7	30,1	74,4
	U potpunosti se slažem	91	25,3	25,6	100,0
	Total	356	98,9	100,0	
Missing	System	4	1,1		
Total		360	100,0		

Izvor: autorica istraživanja

6.1.17. Hijerarhijska regresijska analiza potisnih i privlačnih čimbenika migracija

Hijerarhijskom regresijskom analizom (Enter model) cilj je bio ustanoviti povećava li dodavanje novog skupa prediktora u postojeću regresijsku jednadžbu značajno predviđanje kriterija, odnosno postotak njegove objašnjene varijance.

Nacrtom je predviđeno uvrštavati prediktore u tri koraka koji utječu na kriterij. Kao kriterij uzeta je zavisna varijabla iz ankete „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače“.

U prvom koraku u regresiju su uvršteni socio-demografski prediktori – spol, dob, socio-ekonomski status (prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate) i veličina mjesta iz kojeg

sudionici dolaze. Ovaj skup prediktora nije se pokazao značajnim u predviđanju varijance kriterija, tj. vjerojatnosti migriranja izvan Republike Hrvatske.

U drugom koraku uvršteni su prediktori u vidu potisnih čimbenika, koji su se pokazali značajnim skupom prediktora, a ukupno objašnjavaju 25% varijance kriterija (korigirani $R^2=.250$, $F=12.831$, $p=.000$). Od prediktora u ovom koraku značajnim se pokazala su se pokazale varijable koje govore o prilikama za napredovanje u Republici Hrvatskoj te mogućnostima ostvarivanja dobre kvalitete života te dob sudionika.

Naposljetku, u trećem su koraku uvedeni prediktori vezani uz privlačne čimbenike te je time ostvarena značajna promjena u odnosu na raniji model ($R_{\text{promjena}}=.282$, $F=35.712$, $p=.000$). Navedeni model značajno predviđa 55% varijance kriterija ($R^2=.553$, $F(6,339)=35,12$, $p=.000$). U ovom modelu značajni prediktori su i dalje dob, od socio-demografskih prediktora ($\beta =.086$, $t=2.252$, $p=.025$) pri čemu mlađi sudionici pokazuju veću vjerojatnost migriranja iz RH. Od potisnih čimbenika značajan prediktor u konačnom modelu je stav o mogućnosti napredovanja u RH ($\beta=-.155$, $t=-2.420$, $p=.016$) pri čemu oni koji smatraju kako su im manje mogućnosti napredovanja u RH pokazuju veću sklonost migriranju izvan RH. Naposljetku, dva prediktora iz skupa privlačnih čimbenika također su se pokazala značajnima, a to su spremnost na migriranje u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života ($\beta=.247$, $t=3.222$, $p=.001$) te migriranje zbog pronalaženja posla u struci ($\beta=.160$, $t=2.134$, $p=.034$).

Tablica 83 Model Summary (Enter model)

Model	Model Summary								
	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,129 ^a	,017	,006	1,236	,017	1,494	4	351	,203
2	,521 ^b	,271	,250	1,073	,254	20,064	6	345	,000
3	,744 ^c	,553	,532	,847	,282	35,712	6	339	,000

a. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

b. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se finansijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

c. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se finansijski

osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1], Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1], Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1], Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,126	4	2,282	1,494	,203 ^b
	Residual	535,930	351	1,527		
	Total	545,056	355			
2	Regression	147,761	10	14,776	12,83	,000 ^c
	Residual	397,295	345	1,152	1	
	Total	545,056	355			
3	Regression	301,626	16	18,852	26,25	,000 ^d
	Residual	243,430	339	,718	3	
	Total	545,056	355			

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]

b. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

c. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

d. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1], Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1], Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1],

Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1], Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 84 Vrijednosti pokazatelja, Enter model, dva seta varijabli

Model		Excluded Variables ^a			Partial Correlation	Collinearity Statistics
		Beta In	t	Sig.		Tolerance
1	U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,328 ^b	-6,463	,000	-,327	,977
	Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	-,270 ^b	-5,195	,000	-,268	,963
	Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	-,130 ^b	-2,414	,016	-,128	,960
	Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,449 ^b	-9,473	,000	-,452	,996
	U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,460 ^b	-9,749	,000	-,462	,993
	U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,390 ^b	-7,897	,000	-,389	,979
	Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	,114 ^b	2,076	,039	,110	,926
	Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1]	,520 ^b	11,474	,000	,523	,995
	Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,547 ^b	12,311	,000	,550	,993
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi	,653 ^b	16,305	,000	,657	,994

	osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]					
	Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,640 ^b	15,697	,000	,643	,992
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalazjenja posla u struci [Row 1]	,633 ^b	15,407	,000	,636	,992
2	Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	,168 ^c	3,410	,001	,181	,841
	Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1]	,418 ^c	9,541	,000	,457	,873
	Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,446 ^c	10,492	,000	,492	,887
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]	,549 ^c	13,427	,000	,586	,831
	Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,528 ^c	12,544	,000	,560	,820
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalazjenja posla u struci [Row 1]	,529 ^c	12,867	,000	,570	,848

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]

b. Predictors in the Model: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

c. Predictors in the Model: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

Izvor: autorica istraživanja

Tablica 85 Vrijednosti pokazatelja, Enter model, tri seta varijabli

Model		Coefficients ^a		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
		Unstandardized Coefficients				
		B	Std. Error			
1	(Constant)	-66,852	35,158		-1,901	,058
	Spol	-,063	,133	-,025	-,476	,634
	godinarođenja	,035	,018	,107	1,975	,049
	velicinamjesta	,014	,042	,019	,347	,729
	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,063	,042	,083	1,513	,131
2	(Constant)	-77,831	31,042		-2,507	,013
	Spol	-,139	,117	-,055	-1,189	,235
	godinarođenja	,041	,016	,127	2,656	,008
	velicinamjesta	,018	,037	,023	,475	,635
	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,048	,037	,063	1,288	,199
	U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjestâ koja me zanimaju. [Row 1]	-,058	,066	-,055	-,877	,381
	Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	,071	,064	,068	1,112	,267
	Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	,073	,054	,070	1,373	,171
	Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,242	,094	-,204	-2,562	,011
	U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,324	,079	-,282	-4,094	,000
	U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,121	,070	-,112	-1,724	,086
3	(Constant)	-54,436	24,764		-2,198	,029
	Spol	-,066	,093	-,026	-,707	,480
	godinarođenja	,028	,012	,086	2,252	,025
	velicinamjesta	,014	,030	,018	,459	,647

Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,036	,029	,048	1,229	,220
U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesto koja me zanimaju. [Row 1]	-,033	,052	-,031	-,621	,535
Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	,000	,052	,000	-,004	,997
Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	,029	,044	,028	,664	,507
Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,183	,076	-,155	-2,420	,016
U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,077	,065	-,068	-1,192	,234
U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,078	,058	-,072	-1,348	,178
Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,025	,063	-,017	-,395	,693
Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1]	,088	,057	,084	1,535	,126
Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,059	,063	,056	,939	,348
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]	,252	,078	,247	3,222	,001
Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,117	,082	,110	1,421	,156
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi	,162	,076	,160	2,134	,034

pronalaženja posla u
struci [Row 1]

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2
[Row 1]

Izvor: autorica istraživanja

6.2. Rasprava

a) potvrđeni set hipoteza

Polazeći od seta ciljeva ovog istraživanja koji su postavljeni u poglavlju 1.2. te istraživačkih pitanja i s njima povezanih hipoteza može se zaključiti za *hipoteze koje su prihvaćene* slijedeće: Ispitanici koji su bili bolje informirani o Aktivnoj politici zapošljavanja, u većoj su mjeri procjenjivali mjere Aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog iskustva rada adekvatnima. Stoga bi bilo potrebno uložiti dodatne napore, resurse kako bi sama Aktivna politika zapošljavanja u cijelosti bila više vidljiva skorašnjim korisnicima (H1).

Što se tiče procjene besperspektivnosti regije, ispitanici koji su procjenjivali svoje regije manje perspektivnima iskazivali su višu migracijsku namjeru u mjerenoj varijabli. Ovaj se nalaz odnosi na lokalne zajednice i nacionalni nivo, koji bi trebale poduzimati mjere u smjeru razvoja regija, te na kreiranje perspektiva za mlade u regijama (H2).

Mladi u uzorku koji u većoj mjeri procjenjuju postojanje prepreka za odlazak u većoj mjeri osjećaju odgovornost prema obitelji (H3). Ovo je posebno važno područje međugeneracijske solidarnosti jer se reflektira na pokazatelj kvalitete života (područje: društvene veze).

Cilj vezan uz hipotezu 4 bio je utvrditi da li ljubav prema domovini sprječava mlade u odlasku prema inozemstvu. Budući da je hipoteza H4 potvrđena, možemo konstatirati da je ljubav prema domovini bitan element odluke o ostanku u Republici Hrvatskoj.

Obzirom da se u različitim izvješćima daju podaci o pokazateljima financijske samostalnosti za mlade, hipotezom H5 nastojalo se utvrditi postoji li povezanost između migracijskih namjera i potrebe za financijskim osamostaljenjem. Identificirana je statistički značajna povezanost čime je hipoteza 5 prihvaćena.

U hipotezi H6 bio je cilj ispitati da li socijalni kapital, znanje stranog jezika, korelira s migracijskim namjerama, hipoteza je prihvaćena.

Još jedan element socijalnog kapitala, a to su migrantske mreže (hipoteza H7) su dokazane; ispitanici koji imaju već poznanike (rodbinu, prijatelje) u inozemstvu i sami su skloniji migriranju u tu zemlju.

Identificirana je statistički značajna pozitivna povezanost između potrebe za napredovanjem u karijeri i migracijskih potreba mladih, ali samo u slučaju migracija izvan zemlje, ali ne i u slučaju migracija unutar zemlje. Stoga je hipoteza H9 prihvaćena.

Vezano uz hipotezu H11 koja je također potvrđena, identificirana je statistički značajna (negativna) povezanost procjene spremnosti na migracije izvan Republike Hrvatske i procjene povjerenja u institucije i javne službe u naše zemlje te pozitivna povezanost spremnosti na migracije izvan Republike Hrvatske i procjene povjerenja u institucije i javne službe u zemljama u koje bi osoba voljela migrirati. Osobe koje su sklonije migrirati izvan Hrvatske imaju niži stupanj povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje te viši stupanj povjerenja u iste službe u zemljama u koje bi voljele migrirati. Ovo je na tragu indikatora Kvalitete života u poglavlju 5.3. Hipoteza H12 se prihvaća. Sudionici koji imaju višu potrebu za profesionalnim usavršavanjem imaju ujedno i veću sklonost migriranja izvan Republike Hrvatske, ali ne i migriranja unutar Republike Hrvatske. Stoga se može konstatirati da varijabla potreba za profesionalnim usavršavanjem jest povezana s migracijskim namjerama mladih izvan zemlje, ne i unutar.

b) set hipoteza koje su odbačene

Kao hipoteze koje *nisu potvrđene* navode se slijedeće: u hipotezi H8 nije identificirana statistički značajna povezanost migracijskih namjera sa potrebom za sigurnošću zaposlenja.

Iduća hipoteza koja se odbacuje jest hipoteza H10, nije identificirana statistički značajna povezanost između potrebe za ravnotežom poslovnog i privatnog života sa migracijskim namjerama.

c) potisni i privlačni čimbenici migracija

Hijerarhijskom regresijskom analizom (Enter metoda) cilj je bio ustanoviti povećava li dodavanje novog skupa prediktora u postojeću regresijsku jednadžbu značajno predviđanje kriterija, odnosno postotak njegove objašnjene varijance.

Nacrtom je predviđeno uvrstiti prediktore u tri koraka koji utječu na kriterij. Kao kriterij uzeta je zavisna varijabla iz ankete „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače“.

Navedeni model značajno predviđa 55% varijance kriterija, R^2 korigirani 53,2 %. U ovom modelu značajni prediktori su i dalje dob, od socio-demografskih prediktora, pri čemu mlađi sudionici pokazuju veću vjerojatnost migriranja iz Hrvatske. Od potisnih čimbenika značajan prediktor u konačnom modelu (u trećem koraku) je stav o mogućnosti napredovanja u pri čemu oni ispitanici koji smatraju kako su im manje mogućnosti napredovanja u Republici Hrvatskoj pokazuju veću sklonost migriranju izvan Republike Hrvatske. Naposljetku, dva prediktora iz skupa privlačnih

čimbenika također su se pokazala značajnima, a to su spremnost na migriranje u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života te migriranje zbog pronalaženja posla u struci.

7. ZAKLJUČAK

Aktivna politika tržišta rada u proteklom periodu imala je ključnu ulogu u upravljanju pokazateljima tržišta rada, kako u Republici Hrvatskoj tako i na razini Europske unije. Sukladno predstavljanim pokazateljima, zemlje su različito upravljale pokazateljima zaposlenosti mladih. Prema Avila i Mattozzi (2020) javne službe za zapošljavanje su jedna od najisplativijih intervencija na tržištu rada. McGuinness i Kelly (2020) predlažu razvoj brzih strategija u sklopu javnih politika tržišta rada kako bi se ublažile posljedice COVID-19 krize i prijetnje dugoročne nezaposlenosti. Duell (2020) također zagovara kratkoročne programe pomoći tržištu rada u vrijeme COVID-19 pandemije.

Visokoobrazovani mladi ljudi i općenito visokoobrazovani profesionalci predstavljaju ključni dio gospodarskog i društvenog života. Oni su kao skupina poželjni na svjetskoj gospodarskoj sceni razvijenih zemalja i mete useljeničke politike. Stoga zemlje moraju razviti politike kako bi prevenirale odljev mozgova (Carrington i Detragiache, 1999). Aktivna politika zapošljavanja daje najbolje rezultate ukoliko se kombinira s Pasivnim politikama tržišta rada (Pignatti i Van Belle, 2018).

Godine 2018. bilo je 30.845 korisnika obuhvaćenih u sklopu intervencija na tržištu rada (kroz potpore), te 29.583 kroz mjere. Prema Anketama o radnoj snazi u promatranim periodima uočava se nerazmjer između aktivnog stanovništva u odnosu na radno sposobno stanovništvo.

Posebno ranjiva skupina su mladi na tržištu rada koji nisu niti u edukaciji niti u treningu. Prema izvješću Europske komisije ponekad se procjenjuje da su kapaciteti javnih službi neadekvatni u odnosu na dimenziju ovog problema (European Commission, 2020). Uzimajući u obzir pokazatelje nezaposlenosti mladih prema ISCED11 razinama, uočava se visoka stopa nezaposlenosti mladih u svim obrazovnim razinama, pa tako i na razini obrazovanja 5-8 (visoko obrazovanje).

Mladi u Republici Hrvatskoj pri vrhu su u Europskoj uniji prema pokazatelju dobi napuštanja roditeljskog doma. Primjerice, Hrvati obiteljski dom napuštaju sa 31,8 godina starosti, dok mladi ljudi u Švedskoj roditeljski dom napuštaju sa 17,8 godina. Mladi hrvati su također među prvih pet zemalja u Europskoj uniji po učešću privremenih ugovora o radu (46,8 % mladih u Republici Hrvatskoj, 2018.)

Efekti nezaposlenosti na mladu populaciju su u najmanju ruku zabrinjavajući.

Helbling i dr. (2016) navode tzv. efekt ožiljka, nepovoljni poslovi u ranoj karijeri doprinose dugoročnim nepovoljnim posljedicama za napredovanje u daljnjoj karijeri jer se radi o iskustvu nezaposlenosti, nestabilnosti u zapošljavanju. Čimbenici koji tome doprinose su različiti, od niskog radnog iskustva, različitih oblika diskriminacije poslodavaca, izabiranje niže kvalitetnih

poslova od strane samih mladih kasnije. Eurofound (2017) identificira posljedice dugotrajne nezaposlenosti na fizičko i mentalno zdravlje, isključenost iz društvenog života, također kao i kod Helbling i dr. (2017), Bejaković i Mrnjavac (2018), Nichols i dr. (2013); povećava se rizik buduće nezaposlenosti, loše se odražava na radno iskustvo i niže zarade u budućnosti.

Posljedice nezaposlenosti mladih odražavaju se i na njihove članove obitelji (Nichols i dr., 2013., Živković, 2020.).

Zhang i dr. (2020) kao tri ključne dimenzije koje utječu na nezaposlenost mladih, u zemljama u razvoju, identificira čimbenike vezane uz obitelj, osobnu dimenziju te okolinu. Sve tri dimenzije testirane su i potvrđene spomenutim istraživanjem.

Utjecaj okoline (makroekonomskih pokazatelja na nezaposlenost mladih dokazuje i Cvecic i Sokolic (2018). Bekker i dr. (2020.), zagovaraju hitne intervencije na tržištu rada zbog posljedične pandemije COVID-19, budući da će se, smatraju autori, posljedice najprije odraziti na mlade i osobe nižih obrazovnih ishoda.

Prijelaz iz obrazovanja u svijet rada može biti problematičan trenutak za mladu populaciju. Problem se nalazi u nepotpunost informacija o radnim mjestima koje nudi tržište rada (autori Hernanz i Jimeno (2017) to nazivaju „trenjem“ tržišta rada) kao i troškovi potrage za zaposlenjem. Nezaposlenost mladih, posebno u ranim fazama karijere ima dugoročne negativne posljedice na buduće ishode radne karijere. Mijenjanje privremenih poslova i nemogućnost prikupljanja značajnog radnog iskustva može ostaviti dugoročno negativne posljedice kao i u slučaju dugotrajne nezaposlenosti. Jedan od razloga nalazi se u tome da se deprecijacija ljudskog kapitala odvija po višim stopama na početku karijere, za obje skupine: i dugotrajno nezaposlene i za one koji često mijenjaju poslove na početku radne karijere. Stoga je preporuka da se olakša potraga za zaposlenjem na način da se smanji „trenje“ na tržištu rada zbog kojeg je potraga za prvim poslom otežana. S druge strane, potrebne su promjene u obrazovnom i strukovnom sustavu u smjeru boljeg podudaranja ishoda obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada (Hernanz i Jimeno, 2017). Vezano uz nepodudaranje ishoda obrazovnog sustava i tržišta rada, Caliendo i dr. (2019) ističu problem nezadovoljene potražnje za radnicima u STEM i ICT područjima rada.

Gruber i dr. istražuju migracije hrvatskih liječnika i navode podatak da je Hrvatska među tri zemlje Europske unije iz kojih emigrira najviše liječnika. Razlozi migracija vezani su uz životni standard i bolje radne uvjete.

Sandu i Tufiş (2018) objašnjavaju pet dimenzija migracijskih motivatora za prve migracije (posao, vlastita mreža, obrazovanje, osobni problemi i životni stil).

Obilježja nove generacije radne snage vezana su uz utjecaj digitalnih tehnologija i industrije 4.0, koja utječe ne samo na svijet proizvodnih sustava već i na tržište rada, uvodeći digitalnu

komponentu radnog mjesta. Troškovi obuke biti će najviši upravo kod slabije obrazovanih radnika. S druge strane, postaje važno privlačiti visoko kvalificiranu radnu snagu, jer ona ima bolje šanse prilagodbe novim tehnologijama.

Ono što mlade visokoobrazovane ljude privlači da migriraju u visoko razvijene zemlje su obično nedostatak prilika za zaposlenje u vlastitoj zemlji u kojoj su se obrazovali, niske plaće, nerazvijenost krajeva, nedostatak prilika za napredovanje, slabo ekonomsko stanje obitelji, nedostatak radnih mjesta za koje su mladi zainteresirani. S druge strane, kao privlačni čimbenici za migracije u inozemstvo navode se prilike za radna mjesta koja ih zanimaju, veće plaće i mogućnost za financijsko osamostaljivanje, bolji uvjeti rada, privlačnost industrijski razvijenijih područja, bolji standard življenja, mogućnost da se radi posao u struci. Ono što olakšava migracije osoba jesu postojeće socijalne mreže sunarodnjaka u nekoj zemlji.

Ovo provedeno empirijsko istraživanje na uzorku 356 studenata u Republici Hrvatskoj na tragu je nalaza izvještaja iz Svjetske banke (2018 i 2019) te Publications Office of the European Union (2018), koji je prezentiran u teorijskom dijelu ovog rada (referentne hipoteze iz ovog rada: hipoteza H2, H3, H4, H5, H6, H7, H9, H11).

Međutim, na hrvatskom uzorku ispitanika nisu potvrđene migracijske namjere sadržane u hipotezi H8 vezane uz potrebu za sigurnosti zaposlenja, što je neobično u zemlji s najvišim udjelom prekarnih, socijalno slabije reguliranih oblika rada unutar Europske unije. Također, nije potvrđena hipoteza H10 vezana uz migracijske namjere radi potrebe ostvarenja ravnoteže privatnog i poslovnog života.

Hijerarhijskom regresijom utvrđena je značajnost prediktora na kriterij (zavisna varijabla „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače“). Navedeni model značajno predviđa 55% varijance kriterija koji se odnosi na skupinu privlačnih čimbenika za migriranje. U ovom modelu značajni prediktori su i dalje dob (od socio-demografskih prediktora) pri čemu mlađi sudionici pokazuju veću vjerojatnost migriranja iz Republike Hrvatske. Od potisnih čimbenika značajan prediktor u konačnom modelu je stav o mogućnosti napredovanja u pri čemu oni koji smatraju kako su im manje mogućnosti napredovanja u Republici Hrvatskoj pokazuju veću sklonost migriranju izvan Republike Hrvatske. Naposljetku, dva prediktora iz skupa privlačnih čimbenika također su se pokazala značajnima, a to su spremnost na migriranje u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života te migriranje zbog pronalaženja posla u struci. Ono što je potvrđeno i u drugim istraživanjima vezanima uz visokoobrazovane jest podatak da privlačni čimbenici imaju veću povezanost s migracijskim namjerama nego su to skupina potisnih čimbenika. Varijanca kriterija od 55 % u trećem koraku hijerarhijske regresija objašnjava ovaj nalaz, za razliku od prethodnog koraka u kojem su testirani potisni čimbenici, gdje je objašnjeno

25 % varijance kriterija. Prema istraživanju Kaintha (2010), potisni su čimbenici prepoznati kao dominantniji nego privlačni, no njegovo istraživanje je provedeno u sredini sa značajnim ruralnim problemima.

Rezultati ovog provedenog istraživanja koreliraju s nalazima istraživanja autora Kazlauskienė i Rinkevičius iz 2006. godine u Litvi koje je pokazalo da u slučaju migracija visoko kvalificiranog stanovništva dominantni čimbenici nisu socioekonomski status, dapače, mlade osobe s višim vještinama svoj socioekonomski status procijenile su na zadovoljavajućem nivou, a njihove migracije inspirirane su bile efektima privlačenja (tzv. privlačnim čimbenicima) kao što su privlačnost stranih zemalja radi profesionalnih razloga, a kao potisni čimbenici spominju se državni marko-ekonomski uvjeti i vladine politike te uglavnom nezadovoljstvo općom situacijom u Litvi.

Rezultati obrade hipoteze H7 koreliraju s rezultatima istraživanja Cairnsa i Smytha iz 2011. godine na uzorku studenata u Sjevernoj Irskoj koji također imaju migracijske namjere ukoliko već imaju nekoga u inozemstvu, primjerice imaju vršnjake, braću ili sestre s prethodnim iskustvom mobilnosti. Rezultati obrade hipoteza H7 (postojanje migrantske mreže) također korelira s istraživanjem Santric-Milicevic (2011.), Ploeanu i dr. (2020), Gherheș i dr. (2020), Wazir i dr. (2017.), Herz i dr. (2019). Sa Gherheș i dr. koreliraju i hipoteze H11 (povjerenje u institucija i javne službe vlastite zemlje), H9 (potreba napredovanja u karijeri), H2 (procjena besperspektivnosti regije, također negativno korelirana kao i u ovom istraživanju, osobe koje niže procjenjuju perspektivnost vlastite regije iskazuju više namjere migriranja).

Dohlman i dr. (2019) identificiraju, na uzorku hrvatskih studenata završne godine studija, da su ispitanici skloniji migriranju zbog mogućnosti profesionalnog usavršavanja u inozemstvu više nego zbog financijskog prosperiteta.

Herz i dr. (2019) te Van Mol (2016.) utvrđuju da su više obrazovani mladi ljudi skloniji migracijama. Također, mladi koji su imali prethodno iskustvo mobilnosti, također su skloniji migracijama.

Glavni limitirajući okvir ovog istraživanja jest što se radi o istraživanju namjera koje ne moraju biti pretočene u stvarnost. Iako je istraživanje rađeno neposredno nakon lock-downa zbog pandemije COVID-19 virusom, rezultati su slični prijašnjima. No, razmišljanja se uvijek mogu promijeniti, druge se okolnosti koje utječu, a koje sada nisu predviđene mogu pojaviti i utjecati na migracijske namjere. Nije isključeno niti da će oni koji u ovom istraživanju nemaju iskazanih migracijskih namjera zasigurno ostati u Republici Hrvatskoj, da neće netko od njih možda već nakon diplome otići među prvima.

Uzorak prikazuje jedan trenutni prikaz stavova, percepcije, razmišljanja mladih ljudi. Statistike migracija nisu potpune, stoga bi pogrešno bilo usporediti migracijske namjere sa službenim kretanjima iskazanim u statističkim publikacijama. Unatoč svim ograničenjima istraživanja, prijetnja migracije mladih, visokoobrazovanih članova društva ostaje i nadalje kao realna prijetnja sa dalekosežnim posljedicama na cijele generacije i društvo u cjelini. Potrebno je umrežavanje službi za zapošljavanje, obrazovnih ustanova, poslodavaca kako bi se kroz snažnu međusobnu potporu olakšala razmjena informacija na tržištu rada, poboljšale vještine, uskladila ponuda i potražnja obzirom na kvantitetu i kvalitetu obrazovnih ishoda.

Kako bi se dobila što potpunija slika o fenomenu Hrvatskih migracija u nastavku se daju preporuke za daljnja istraživanja.

A) Prijedlog za daljnja istraživanja na temelju pregleda literature:

- ulazak na tržište rada za mlade u vrijeme (COVID-19) krize obzirom na ponudu poslova, institucionalnu potporu te zadovoljenje potražnje koju iskazuju poslodavci (podudaranje u smislu STEM i ICT područja, uz identifikaciju sektora u kojima nedostaje radne snage),
- istraživanje karijernih puteva mladih ljudi nakon što završe naukovanje, stručno osposobljavanje ili pripravnički staž,
- umreženost i potpora procesu zapošljavanja kroz suradnju zavoda za zapošljavanje, poslodavaca, organizacija koje se bave obrazovanjem (formalnih i neformalnih) radi mogućnosti prekvalifikacija, uz tzv. dobivanje druge obrazovne šanse za obrazovne ishode srednje i visoke razine,
- specifičnosti digitalnog doba i Industrije 4.0 na potražnju za radnicima (obzirom na tražene vještine, nivo obrazovanja, troškove prekvalifikacije),
- istraživanje kvalitete života mladih migranata u inozemstvu i mladih ljudi u domovini,
- istraživanje institucionalne potpore (inozemni zavodi za zapošljavanje) i potpore inozemnih lokalnih zajednica mladim migrantima u pronalasku posla i rješavanja obiteljskih pitanja (stanovanje, škola, vrtići, dostupni izvori financiranja za nabavke dugotrajnih dobara, druge aktivnosti),
- Brain waste mladih migranata (usporedba stečene razine obrazovnog ishoda s trenutnim poslom koji migrant radi), frekvencija mijenjanja posla u inozemstvu, vrsta i stabilnost ugovora o radu, pokriće troškova života,
- Zadovoljstvo karijernim putem Hrvatskih migranata (obzirom na dužinu boravka u inozemstvu identificirati obrasce karijera u pet zemalja koje tradicionalno privlače najveći broj Hrvatskih migranata, uz testiranje razlika u dobi, spolu, obrazovnoj razini, znanstvenom području za visoko obrazovane iseljenike),

- Utjecaj pandemije COVID-19 na tržište rada: pad zaposlenosti po sektorima, dobi, spolu, geografskim područjima.

B) Prijedlog za daljnja istraživanja na temelju ovog provedenog istraživanja:

- Potrebno bi bilo dodatno istražiti aspekte kvalitete života, odnosno identificirati koji aspekti kvalitete života imaju presudnu ulogu u migracijama mladih.
- Koliko su mladi studenti u migracijskim kretanjima odlučni u potrazi za pronalaskom posla u inozemstvu u skladu sa stečenim obrazovnim postignućima (tzv. brain drain), a koliko su voljni prihvatiti bilo koji posao samo da ostvare financijsku samostalnost (tzv. brain waste).

Prijedlozi za daljnja istraživanja daju se kako bi se fenomen migracija što bolje upotpunio u budućim analizama i zaključcima koji su relevantni za kreatore javnih politika, poslodavce, lokalne zajednice i nacionalni nivo jer je cilj svima isti, a to je rast i razvoj društva u cjelini, a njega nema bez visokoobrazovanih pojedinaca.

8. LITERATURA

a) Članci

1. ARNTZ, M., GREGORY, T. & ZIERAHN, U. 2016. The risk of automation for jobs in OECD countries. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 189*.
2. AVILA, Z. & MATTOZZI, G. 2020. COVID-19: public employment services and labour market policy responses. 25 p.
3. BANK, W. 2018. Moving for Prosperity: Global Migration and Labor Markets. Policy Research Report. [Accessed 24.02.2020].
4. BARTOLINI, L., GROPAS, R. & TRIANDAFYLLIDOU, A. 2017. Drivers of highly skilled mobility from Southern Europe: escaping the crisis and emancipating oneself. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43, 652-673.
5. BEGOVIĆ, S., LAZOVIĆ-PITA, L., PIJALOVIĆ, V. & BASKOT, B. 2020. An investigation of determinants of youth propensity to emigrate from Bosnia and Herzegovina. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33, 2574-2590.
6. BEJAKOVIĆ, P. 2016. Razvoj mjera aktivne politike zapošljavanja u Hrvatskoj i njihova evaluacija. *Revija za socijalnu politiku*, 23, 285-294.
7. BEJAKOVIĆ, P. & MRNJAVAC, Ž. 2018. The danger of long-term unemployment and measures for its reduction: the case of Croatia. *Economic research-Ekonomska istraživanja* 31, 1837-1850.
8. BEKKER, S., WESSELING, W., WILTHAGEN, T. & BALAU, N. 2020. Key lessons for supporting youth in their steps to work. *Research project*.
9. BOGARDI, T. 2015. ANALYSING THE DEMOGRAPHY AND MIGRATION RELATED CHALLENGES WITHIN THE INTERNAL PERIPHERY OF SOUTH-HEVES. *JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURISM*, 6.
10. BOJANIC, A., BOJANIC, K. & LIKIC, R. J. P. M. J. 2015. Brain drain: final year medical students' intentions of training abroad. *Postgraduate Medical Journal*, 91, 315-321.
11. BOŽIĆ, S. & BURIĆ, I. 2005. Migracijski potencijal Hrvatske–mikroanalitički aspekti. *Migracijske i etničke teme*, 21, 9-33.
12. CAIRNS, D. & SMYTH, J. 2011. I wouldn't mind moving actually: Exploring Student Mobility in Northern Ireland. *International Migration*, 49, 135-161.
13. CALIENDO, M., KLUVE, J., STOETERAU, J. & TUEBBICKE, S. 2019. *Study on the Youth Guarantee in light of changes in the world of work* [Online]. European Commission. [Accessed 24.02.2020.].
14. CARRINGTON, W. & DETRAGIACHE, E. 1999. How Extensive Is the Brain Drain? *Finance and Development*, 36.
15. CIARNIENE, R. & KUMPIKAITE, V. 2011. International labour migration: Students viewpoint. *Engineering Economics*, 22, 527-533.
16. CVECIC, I. & SOKOLIC, D. 2018. Impact of public expenditure in labour market policies and other selected factors on youth unemployment. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 31, 2060-2080.
17. DOHLMAN, L., DIMEGLIO, M., HAJJ, J. & LAUDANSKI, K. 2019. Global Brain Drain: How Can the Maslow Theory of Motivation Improve Our Understanding of Physician Migration? *International journal of environmental research and public health*, 16, 1182.
18. DUELL, N. 2020. European Network of Public Employment Services.

19. EMILSSON, H. & MOZETIČ, K. 2019. Intra-EU youth mobility, human capital and career outcomes: the case of young high-skilled Latvians and Romanians in Sweden. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-18.
20. EUROSTAT. 2018. *Share of young adults aged 18-34 living with their parents by age and sex-EU-SILC survey* [Online]. [Accessed 24.02.2020.].
21. FONDAZIONE, G., OCKHAM, I., JEFFREY, P., NAYLON, I., PARISSAKI, M., PAGNINI, C., GIANETTO, A., RABEMIAFARA, N., FULLER, A. & ROIDOU, E. 2020. Study for the evaluation of ESF support to youth employment. *Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion*.
22. GHERHEȘ, V., DRAGOMIR, G. M. & CERNICOVA-BUCA, M. 2020. Migration intentions of Romanian engineering students. *Sustainability (Switzerland)*, 12.
23. GRUBER, E., VUKOVIC, I. S., MUSOVIC, M., MORAVEK, D., STARCEVIC, B., BIOCINA, S. M. & KNEZ, R. 2020. Migration of croatian physicians in the global context. *Medicina Fluminensis*, 56, 88-96.
24. HABTI, D. & ELO, M. 2018. *Global mobility of highly skilled people: multidisciplinary perspectives on self-initiated expatriation*, Springer.
25. HELBLING, L. A., IMDORF, C., AYLLON, S. & SACCHI, S. 2016. Methodological challenges in the study of scarring effects of early job insecurity. *NEGOTIATE HiOA*.
26. HEMMING, K., SCHLIMBACH, T., TILLMANN, F., NIENABER, B., ROMAN, M. & SKROBANEK, J. 2018. Structural framework conditions and individual motivations for youth-mobility: A macro-micro level approach for different European country-types. *Migration Letters*, 16, 45-59.
27. HERNANZ, V. & JIMENO, J. F. Youth Unemployment in the EU. CESifo Forum, 2017. München: ifo Institut-Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der ..., 3-10.
28. HERZ, A., DIAZ CHORNE, L., DIAZ CATALAN, C., ALTISSIMO, A. & SAMUK CARIGNANI, S. 2019. Are you mobile, too? The role played by social networks in the intention to move abroad among youth in Europe. *Migration Letters*, 16, 93-104.
29. IACOB, R. 2018. Brain Drain Phenomenon in Romania: What Comes in Line after Corruption? , 53-78%V 20.
30. KAINTH, G. S. 2010. Push and pull factors of migration: a case study of brick kiln migrant workers in Punjab. *Munich Personal RePEc Archive*.
31. KAZLAUSKIENĖ, A. & RINKEVIČIUS, L. 2006. Lithuanian “brain drain” causes: Push and pull factors. *Engineering Economics*, 46 27-37.
32. KLARA, P. 2015. Nálunk (...) minden ötödik órában elhagyja az országot egy orvos”“A doctor leaves the country every five hours. *Tér és Társadalom*, 29 (3), pp. 93-114.
33. KOSŁOWSKI, R. J. I. M. 2014. Selective migration policy models and changing realities of implementation. *International Migration*, 52, 26-39.
34. LI, W., ZHAO, S., LU, Z., YU, W. & LI, X. 2019. Student Migration: Evidence from Chinese Students in the US and China. *International Migration*, 57, 334-353.
35. MAHROUM, S. J. I. M. 2001. Europe and the immigration of highly skilled labour. 39, 27-43.
36. MARUŠIĆ, M. & VRANEŠEVIĆ, T. 2001. *Istraživanje tržišta*, Zagreb, Adeco d.o.o. .
37. MATIĆ, M. J. S. P. I. S. R. 2014. Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa: mjera iz perspektive korisnika. *Socijalna politika i socijalni rad*, 2, 36-62.
38. MCGUINNESS, S. & KELLY, E. 2020. MANAGING MASS UNEMPLOYMENT FLOWS DURING THE COVID-19 PANDEMIC. *ESRI Survey and Statistical Report Series 95*.
39. NEJAD, M. N. N. & YOUNG, A. T. 2014. *Female brain drains and women's rights gaps: A gravity model analysis of bilateral migration flows*, West Virginia Univ., Department of Economics.

40. NICHOLS, A., MITCHELL, J. & LINDNER, S. 2013. Consequences of long-term unemployment. Washington, DC: The Urban Institute
41. OĞUZHAN OKUMUŞ, M. 2020. How Berlin attracts the Turkish "New Wave": Comparison of economic and socio-cultural pull factors for highly skilled immigrants. Working Paper.
42. OSTROŠKI, L. 2011. Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj. 67.
43. PIGNATTI, C. & VAN BELLE, E. 2018. Better together: Active and passive labour market policies in developed and developing economies.
44. PLOPEANU, A.-P., HOMOCIANU, D., SANDU, B. C. & JABA, E. 2020. Exploring the Migration Intention of Romanian Students in Economics. *Prague Economic Papers*, 29, 330-350.
45. POTOČNIK, D. & ADAMOVIĆ, M. 2018. Iskustvo migracije i planirani odlasci mladih iz Hrvatske.
46. SANDU, D. & TUFİŞ, P. 2018. Spheres of Life in Youth Migration Processes: a Multicountry and.
47. SANTRIC-MILICEVIC, M. M., TERZIC-SUPIC, Z. J., MATEJIC, B. R., VASIC, V. & RICKETTS, T. C., III 2014. First- and fifth-year medical students' intention for emigration and practice abroad: A case study of Serbia. *Health Policy*, 118, 173-183.
48. SPERMANN, A. 2015. How to fight long-term unemployment: lessons from Germany. *IZA Journal of Labor Policy*, 4, 15.
49. SUCIU, M.-C. & FLOREA, C. A. 2017. An empirical study on the migration among young skilled and creative people. *Amfiteatru Economic Journal*, 19, 727-741.
50. SUCIU, Ş. M., POPESCU, C. A., CIUMAGEANU, M. D. & BUZOIANU, A. D. 2017. Physician migration at its roots: a study on the emigration preferences and plans among medical students in Romania. *Human Resources for Health*, 15, 6.
51. TORRISI, B. & PERNAGALLO, G. 2020. Investigating the relationship between job satisfaction and academic brain drain: the Italian case. *Scientometrics*, 124, 925-952.
52. UNITED, N. 2010. World Population Policies 2009. New York.
53. UNITED NATIONS, D. O. E. A. S. A. 2019. United Nation Population Division. World Population Prospects Highlights (ST/ESA/SER.A/423).
54. VAN MOL, C. 2016. Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth Studies*, 19, 1303-1320.
55. WAZIR, F., JANI, R., OTHMAN, A. & SHAHABUDIN, M. 2017. *FACTORS INFLUENCING THE INTENTION TO MIGRATE AMONG ENGINEERING STUDENTS IN MALAYSIA: AN EXPLORATORY STUDY*.
56. ZHANG, G., ZHOU, S., XIA, X., YÜKSEL, S., BAŞ, H. & DINCER, H. J. I. A. 2020. Strategic Mapping of Youth Unemployment With Interval-Valued Intuitionistic Hesitant Fuzzy DEMATEL Based on 2-Tuple Linguistic Values. 8, 25706-25721.
57. ŽIKOVIĆ, I. T. 2020. Poverty, the worst form of violence: perceived income adequacy among Croatian citizens. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33, 712-730.

b) Publikacije i podaci javnih tijela s web mjesta

1. Babić, Z., 2012. Aktivna politika tržišta rada: Europski kontekst i hrvatska praksa. *Socijalna ekologija*, 21(1), pp. 31-52.
2. Caliendo, M., Kluve, J., Stoeterau, J. & Tuebbicke, S., 2019.. *Study on the Youth Guarantee in light of changes in the world of work*, s.l.: European Commission.

3. Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi., 2019. *Neaktivni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine.* [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
4. Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019. *Aktivna i neaktivna populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine.* [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
5. Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019. *Nezaposleni, spolna struktura, populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine.* [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
6. Državni zavod za statistiku. Anketa o radnoj snazi, 2019. *Zaposleni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine.* [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
7. Državni zavod za statistiku, 2003. *Obrazovanje-metodološka objašnjenja.* [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2003/metodologije/27_436_met.pdf [Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020].
8. Državni zavod za statistiku, 2019. *Radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj.* [Mrežno] Available at:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsx

[Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020].

9. Državni zavod za statistiku, 2019. *Statistička izvješća*, s.l.: Državni zavod za statistiku.
10. Državni zavod za statistiku, 2019. *Visoko obrazovanje u 2018. godini*. [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/SI-1644.pdf [Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
11. Državni zavod za statistiku, 2019. *Zaposleni, nezaposleni i neaktivni, populacija od 15-29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine*. [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
12. Državni zavod za statistiku, 2020. *Aktivno stanovništvo prema dobnim skupinama, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine*. [Mrežno] Available at: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Zaposlenost%20i%20place/Zaposlenost%20-%20Aktivno%20stanovnistvo.xlsxmladi_na_tržištu_rada [Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
13. Employment, Social Affairs & Inclusion, 2020.. *Expenditure by LMP intervention-Croatia*. [Mrežno] Available at: [https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/lmp_expme\\$hr/default/table?lang=en](https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/lmp_expme$hr/default/table?lang=en)
14. Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020. [Mrežno] Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036>
15. E. p., 2013.. *Službeni list Europske unije*. [Mrežno] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:208:FULL&from=EN>
16. EUR-Lex, 2014. *Odluka Europskog parlamenta i Vijeća br. 573/2014/EU od 15. svibnja 2014. o pojačanoj suradnji između javnih službi za zapošljavanje (JSZ-ova)*. [Mrežno] Available at: [https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2014/573\(2\)/oj](https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2014/573(2)/oj) [Pokušaj pristupa 15 travanj 2020].

17. Eurobarometar, 2018. *Javno mnijenje u Europskoj uniji*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/croatia/sites/croatia/files/docs/eb90_nat_hr_hr_0.pdf
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020.].
18. Eurofound, 2017. *Long-term unemployed youth: Characteristics and policy responses*. [Mrežno]
Available at: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/long-term-unemployed-youth-characteristics-and-policy-responses>
[Pokušaj pristupa 1 kolovoz 2020].
19. European Commission, 2011. *On EU indicators in the field of youth*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/publications/indicator-dashboard_en.pdf
[Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020].
20. European Commission, 2016.. *Employment, social Affairs & Inclusion*. [Mrežno]
Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=950&langId=en>
[Pokušaj pristupa 15 03 2020].
21. European Commission, 2020. *EU policy in the field of adult learning*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_en
[Pokušaj pristupa 15 ožujak 2020].
22. European Commission, 2020. *Youth employment*. [Mrežno]
Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036>
[Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020.].
23. European Commission-Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2020. *Expenditure by LMP intervention-Croatia*. [Mrežno]
Available at: https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_EXPMESHHR/default/table?lang=en&category=lmp_expend.lmp_expend_me
[Pokušaj pristupa 14 kolovoz 2020.].
24. European Commission, Joint Research Centre, 2018. *Demographic and Human Capital Scenarios for the 21st Century: 2018 assessment for 201 countries*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/lutz_et_al_2018_demographic_and_human_capital.pdf
[Pokušaj pristupa 20 lipanj 2020].

25. European Commission, 2020.. *EU-level support for the implementation of the Youth Guarantee*. s.l., European Commission.
26. European Social Fund, 2020.. *Employment, Social Affairs & Inclusion*. [Mrežno]
Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=325>
27. Europski parlament, 2013. *Rezolucija Europskog parlamenta od 22. listopada 2013. o rekonceptualizaciji obrazovanja (2013/2041(INI))*. [Mrežno]
Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013IP0433&from=SV>
[Pokušaj pristupa 5 veljača 2020].
28. Eurostat, 2013. *Usporedba dohotka kućanstva 2008. vs. 2013.* [Mrežno]
[Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
29. Eurostat, 2013. *Zadovoljstvo s financijskom situacijom u kućanstvu*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Satisfaction_with_financial_situation_of_the_household_by_country_2013.png
[Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
30. Eurostat, 2013. *Zadovoljstvo uvjetima smještaja*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/c/c7/Satisfaction_with_accommodation%2C_by_country%2C_2013.png
[Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
31. Eurostat, 2018.. *Share of young adults aged 18-34 living with their parents by age and sex- EU-SILC survey*, s.l.: an.
32. Eurostat, 2020.. *Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates)[yth_empl_150]*. [Mrežno]
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
33. Eurostat, 2020. *Employment and activity by sex and age - annual data[lfsi_emp_a]*. [Mrežno]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_emp_a&lang=eng
[Pokušaj pristupa 26 ožujak 2020].
34. Eurostat, 2020. *Estimated average age of young people leaving the parental household by sex [yth_demo_030]*. [Mrežno]
Available at:

- https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_030&lang=en
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
35. Eurostat, 2020. *Long-term unemployment by sex - annual data[une_ltu_a]*. [Mrežno]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_ltu_a
[Pokušaj pristupa 1 lipanj 2020].
36. Eurostat, 2020. *Population aged 30-34 with tertiary educational attainment level by sex*.
[Mrežno]
Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_educ_020
[Pokušaj pristupa 15 ožujak 2020].
37. Eurostat, 2020. *Precarious employment by sex, age and NACE Rev. 2 activity*. [Mrežno]
Available at:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_qoe_4ax1r2&lang=en
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
38. Eurostat, 2020. *Quality of life*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/qol/index_en.html
[Pokušaj pristupa 13 kolovoz 2020].
39. Eurostat, 2020. *Stopa nezaposlenosti mladih (15-24), sve obrazovne razine prema ISCED 11 kategorijama*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/LFSQ_URGAED
[Pokušaj pristupa 15 lipanj 2020].
40. Eurostat, 2020. *Unemployment rates by sex, age and educational attainment level*.
[Mrežno]
Available at:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_030&lang=en
[Pokušaj pristupa 1 lipanj 2020].
41. Eurostat, 2020. *Young temporary employees as percentage of the total number of employees, by sex, age and country of birth*. [Mrežno]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/YTH_EMPL_050
[Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020].
42. Eurostat, 2020. *Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age [yth_empl_120]*. [Mrežno]
Available at:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_120&lang=en
[Pokušaj pristupa 1 ožujak 2020].

43. Eurostat, 2020. *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*.
[Mrežno]
Available at:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en
[Pokušaj pristupa 27 veljača 2020].
44. Eurostat, 2020. *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*
[yth_empl_090]. [Mrežno]
Available at:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
45. Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020.. *Mjere*, s.l.: an.
46. Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020. *Statistika*. [Mrežno]
Available at: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>
[Pokušaj pristupa 1 lipanj 2020].
47. Ministarstvo rada i mirovisnog sustava, 2017.. *Smjernice za razvoj i provedbu aktivne
politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2020. godine*.
[Mrežno]
Available at:
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2017/12%20prosinac/73%20sjednica%20VRH/73%20-%201.pdf>
[Pokušaj pristupa 14 04 2020].
48. Publication Office of the EU, 2018. *Labour market policy Statistics-Methodology 2018*.
[Mrežno]
Available at:
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8126&furtherPubs=yes>
[es](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8126&furtherPubs=yes)
[Pokušaj pristupa 03 ožujak 2020].
49. Publications Office of the European Union, 2018. *Study on the Movement of Skilled
Labour, Final Report*, Luxembourg: an.
50. Svjetska banka, 2019. *Migration and Braindrain*. [Mrežno]
Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/657051570692065211/World-Bank-ECA-Economic-Update-Fall-2019>
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].

51. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2010. *World Population Policies 2009*. [Mrežno]
Available at: <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/wpp.pdf>
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
52. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2019. *World Population Prospects-Population Division*. [Mrežno]
Available at: <https://population.un.org/wpp/>
[Pokušaj pristupa 15 siječanj 2020].
53. World Bank, 2018. *Moving for Prosperity: Global Migration and Labor Markets. Policy Research Report*, Washington DC: World Bank.
54. Youth Employment Initiative , 2020.. *Employment, Social Affairs & Inclusion*. [Mrežno]
Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176>

9. POPIS GRAFIKONA, TABLICA

Popis grafikona

Graf 1 Udio mladih od 18. do 34. godine starosti koji žive s roditeljima, podaci za 2018. godinu.	4
Graf 2 Procijenjena dob u kojoj mladi ljudi napuštaju roditeljsku kuću.....	5
Graf 3 Kretanje stope nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva (15-64), sve ISCED razine, u periodu od 2015. do 2019. godine.....	29
Graf 4 Kretanje stope dugotrajno nezaposlenih osoba (12 mjeseci i više), starosti od 15 do 64 godine, u razdoblju 2009. do 2018. godine	30
Graf 5 Kretanje stope zaposlenosti populacije starosti od 15 do 65 godina, u razdoblju od 2009. do 2018. godine	30
Graf 6 Stopa nezaposlenosti mladih (15-24 godina starosti), sve obrazovne razine prema ISCED 2011.....	31
Graf 7. Radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj, (15+), 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine	37
Graf 8. Radno sposobno stanovništvo u Republici Hrvatskoj, (15+), prema spolu, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine	38
Graf 9 Aktivno stanovništvo prema dobnim skupinama, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine	39
Graf 10. Aktivna i neaktivna populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine	42
Graf 11. Spolna struktura Aktivnog stanovništva, od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 2. kvartal 2019. godine	43
Graf 12. Zaposleni, nezaposleni i neaktivni, populacija od 15-29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine	44
Graf 13. Zaposleni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine	45
Graf 14. Nezaposleni, spolna struktura, populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine	46
Graf 15. Neaktivni, spolna struktura populacija od 15 do 29 godina starosti na tržištu rada u Republici Hrvatskoj, 1. kvartal 2010. do 1. kvartal 2019. godine	47
Graf 16. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 0-2.....	48
Graf 17. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 3-4.....	49
Graf 18. Nezaposlenost mladih od 15 do 29 godina prema ISCED razini obrazovanja 5-8.....	49
Graf 19. Populacija starosti od 30. do 34. godine s tercijarnim obrazovnim nivoom.....	57

Graf 20. Procjena prosječne dobi u kojoj mladi ljudi napuštaju roditeljski dom, za razdoblje od 2010. do 2018. godine	64
Graf 21 Zadovoljstvo financijskom situacijom u kućanstvu.....	77
Graf 22 Usporedba dohotka kućanstva 2008. vs. 2013.....	78
Graf 23 Zadovoljstvo s uvjetima smještaja.....	79

Popis tablica

Tablica 1 Prikaz odnosa istraživačkih pitanja, ciljeva i hipoteza.....	9
Tablica 2 Opis procesa statističke analize podataka za testiranje postavljenih hipoteza	22
Tablica 3 Pregled intervencija na tržištu rada u Republici Hrvatskoj u periodu od 2012. do 2018. godine, u milionima Eura	32
Tablica 4 Pregled intervencija na tržištu rada u Republici Hrvatskoj u periodu 2012.-2018. godine	33
Tablica 5 Nacionalni standardi klasifikacije obrazovanja i Međunarodni standardi klasifikacije obrazovanja	48
Tablica 6 Mladi ljudi (15. do 29. godina), nezaposleni, koji nisu uključeni u edukaciju ili trening, prema svim ISCED 11 razinama obrazovanja, razdoblje od 2013.-2019. godine	52
Tablica 7 Pregled dimenzija i kriterija koji utječu na nezaposlenost mladih u zemljama u razvoju	53
Tablica 8 Studenti koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij u periodu 2014. do 2018. godine	54
Tablica 9 Registrirana nezaposlenost prema razini obrazovanja u periodu 2014. do 2019. godine	55
Tablica 10 Stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 29 godina starosti, prema razini obrazovanja ISCED 5-8	57
Tablica 11 Dugotrajno nezaposleni mladi od 15 do 29 godina, od 2010. do 2018. godine.....	61
Tablica 12 Privremeni ugovori o radu za populaciju od 15 do 29 godina, za razdoblje od 2010. do 2018. godine	64
Tablica 13 Prekarni poslovi u populaciji od 15 do 64 godina starosti, u %.....	65
Tablica 14 Lista varijabli uzetih u istraživanje	82
Tablica 15 Zadovoljstvo svojim postojećim ekonomskim statusom	88
Tablica 16 Rangiranje varijabli iz ankete (kriterij: aritmetička sredina, padajući niz)	89
Tablica 17 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 15. do 19.	90
Tablica 18 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 20. do 24.	91

Tablica 19 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 25. do 29.	92
Tablica 20 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 30. do 34	93
Tablica 21 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 35. do 39.	93
Tablica 22 One sample Kolmogorov-Smirnovljev test varijabli 40. do 44.	94
Tablica 23 Deskriptivna statistika za varijablu „Smatram da sam informiran o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1	95
Tablica 24 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu Smatram da sam informiran/a o mjerama aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva? H1"	96
Tablica 25 Deskriptivna statistika za varijablu „Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene.....	96
Tablica 26 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene“	97
Tablica 27 Deskriptivna statistika varijable "Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2"	98
Tablica 28 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2"	99
Tablica 29 Deskriptivna statistika za varijablu "Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2"	99
Tablica 30 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Nakon stjecanja diplome ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem. H2"	100
Tablica 31 Deskriptivna statistika za varijablu „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2“	100
Tablica 32 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2“.....	101
Tablica 33 Deskriptivna statistika za varijablu "Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 "	101
Tablica 34 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 "	102
Tablica 35 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3"	103
Tablica 36 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3" "	103
Tablica 37 Deskriptivna statistika za varijablu "Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3 "	104

Tablica 38 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3"	104
Tablica 39 Deskriptivna statistika za varijablu "Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4"	105
Tablica 40 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4"	106
Tablica 41 Deskriptivna statistika za varijablu "Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5"	107
Tablica 42 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5"	108
Tablica 43 Deskriptivna statistika za varijablu "Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6"	109
Tablica 44 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6"	109
Tablica 45 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7 "	110
Tablica 46 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7 "	111
Tablica 47 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8"	112
Tablica 48 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8"	113
Tablica 49 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9"	114
Tablica 50 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9"	114
Tablica 51 Deskriptivna statistika za varijablu "Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10"	116
Tablica 52 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10"	116
Tablica 53 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11"	117
Tablica 54 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11"	118

Tablica 55 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11".....	118
Tablica 56 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11"	119
Tablica 57 Deskriptivna statistika za varijablu "Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12"	120
Tablica 58 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12"	121
Tablica 59 Deskriptivna statistika za varijablu "U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju."	122
Tablica 60 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju."	122
Tablica 61 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim"	123
Tablica 62 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim"	123
Tablica 63 Deskriptivna statistika za varijablu "Regija iz koje potječem je razvijena".....	124
Tablica 64 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Regija iz koje potječem je razvijena".....	124
Tablica 65 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj"	125
Tablica 66 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj"	125
Tablica 67 Deskriptivna statistika za varijablu "U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života"	126
Tablica 68 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života"	126
Tablica 69 Deskriptivna statistika za varijablu "U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci"	127
Tablica 70 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci"	127
Tablica 71 Deskriptivna statistika za varijablu "Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju"	128
Tablica 72 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju"	128

Tablica 73 Deskriptivna statistika za varijablu „Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja".....	129
Tablica 74 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu „Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja"	129
Tablica 75 Deskriptivna statistika za varijablu "Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene"	130
Tablica 76 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu ""Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene"	131
Tablica 77 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje"	131
Tablica 78 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje"	132
Tablica 79 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života"	132
Tablica 80 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života"	133
Tablica 81 Deskriptivna statistika za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci"	133
Tablica 82 Distribucija odgovora prema Likertovoj skali za varijablu "Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci"	134
Tablica 83 Model Summary (Enter model).....	135
Tablica 84 Vrijednosti pokazatelja, Enter model, dva seta varijabli.....	137
Tablica 85 Vrijednosti pokazatelja, Enter model, tri seta varijabli.....	139

10. POPIS POJMOVA

SAD	Sjedinjene Američke države
EU	Europska unija
STEM	znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika
RH	Republika Hrvatska
ICT	Informacijsko komunikacijske tehnologije
GDP	Gross domestic product
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
NEET	Not in Education, Employment, or Training
ISCED	The International Standard Classification of Education
EU-28	Europska unija (28 članica, 2013-2020)
EU-15	Europska unija (15 članica, 1995-2004)
EU-27	Europska unija (bez Velike Britanije)

11. PRILOZI

BIOGRAFIJA AUTORA

Višnja Bartolović, mag. oec., rođena je 2. veljače 1976. godine u Požegi. Republika Hrvatska. U Požegi završava srednju Ekonomsku školu. Na Ekonomskom fakultetu u Osijeku diplomirala je 2000. godine, na smjeru Poduzetništvo. Nakon stečene diplome pristupnica se zapošljava u Kutjevu d.d. Kutjevo od 2000. do 2004. godine, na poslovima u okviru Financijske službe te Prodaje. Potom se 2004. godine zapošljava u Konzumu d.d. Zagreb kao Područni voditelj do 2007. godine, nakon čega se zapošljava u poduzeću Kolor emajl d.o.o. Alaginci, na period od dvije godine kao rukovoditelj maloprodaje (do 2009. Godine). Godine 2010. kraće vrijeme radi kao voditelj računovodstva proračunskog korisnika na zamjeni djelatnice odsutne zbog bolovanja. Od godine 2011. do danas pristupnica je zaposlena kao nastavnik na Veleučilištu u Slavskom Brodu.

Pristupnica aktivno radi na računalu, služi se engleskim jezikom (razina B.2.1) te njemačkim jezikom (razina A1, osnovna). Polaznica ima 9 godina radnog iskustva u realnom sektoru te 11 godina iskustva u sektoru obrazovanja.

Osnovni podaci o polaznici

Adresa stanovanja i podaci za kontakt:	Alilovci 22, 34334 Kaptol (Hrvatska) 099 3266 140 visnja.bartolovic@vusb.hr
RADNO ISKUSTVO 04/2011–danas Viši predavač	Veleučilište u Slavskom Brodu, Slavonski Brod (Hrvatska) - izvođenje nastave, vježbi i seminara - član Jedinice za osiguranje kvalitete
2010–2010 Voditelj računovodstva	Veleučilište u Požegi, Požega (Hrvatska) - vođenje računovodstva proračunskog korisnika
2007–2009 Rukovoditelj maloprodaje	Kolor emajl d.o.o., Alaginci (Hrvatska) - rukovođenje operativnim poslovnim procesima - nadzor i razvoj poslovanja
2004–2007 Područni voditelj	Konzum d.d. Zagreb, Zagreb (Hrvatska) - rukovođenje područjem prodaje - kontrola lanaca dobave - koordinacija logističkih pitanja - upravljanje asortimanom prodaje

	- otvaranje novih prodavaonica - upravljanje ljudskim potencijalima
2004–2004 Voditelj maloprodaje	Kutjevo d.d. Kutjevo, Kutjevo (Hrvatska) - rukovođenje sustavom maloprodaje - nabava robe - upravljanje robnim tokom - analiza uspješnosti posla
2002–2003 Referent prodaje	Kutjevo d.d. Kutjevo, Kutjevo (Hrvatska) - prodaja dijela proizvodnog asortimana - naplata potraživanja - pronalasci novih kupaca

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

Prema popisu objavljenih radova pristupnika (19 radova), dostupni su sljedeći, objavljeni, radovi:

1. Tatarin, R., Vinković, D., Bartolović, V.: YOUTH UNEMPLOYMENT-EFFECTS AND EXPERIENCES OF SELECTED EU COUNTRIES//INTERDISCIPLINARY MANAGEMENT RESEARCH XV/ Barković, Dražen ; Crnković, Boris ; Zekić Sušac, Marijana ; Dernoscheg, Karl - Heinz ; Pap, Norbert ; Runzheimer, Bodo ; Wentzel, Dirk - Opatija : Ekonomski fakultet u Osijeku, 2019, 1321-1347
2. Bartolović, V., Vinković, D.: ACTIVE LABOR MARKET POLICIES - FINDINGS FROM BROD-POSAVINA COUNTY. // INTERDISCIPLINARY MANAGEMENT RESEARCH XIV / Bacher, Urban ; Barković, Dražen ; Dernoscheg, Karl – Heinz ; Lamza - Maronić, Maja ; Matić, Branko ; Pap, Norbert ; Runzheimer, Bodo (ur.). Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, 2018. str. 1472-1489
3. Bartolović, V.; Vučemilović, V., Kuntić, M.: ACTIVE LABOUR MARKET POLICY PROGRAMS FOR YOUNG PEOPLE IN THE REPUBLIC OF CROATIA. // International Scientific and Expert Conference of the International TEAM Society 10-12th October, Novi Sad, Serbia / Lalić, Bojan (ur.). Novi Sad: Faculty of Technical Sciences, Department of Industrial Engineering and Management, University of Novi Sad, 2018. str. 233-236.,
4. Bartolović, V., Vinković, D., Tatarin, R.: RELATIONSHIP OD STUDENTS' MIGRATION INTENTS AND SCIENTIFIC FIELD OF STUDY IN PROFESSIONAL STUDIES. INTERDISCIPLINARY MANAGEMENT RESEARCH Xx/ IBarković,

- Dražen; Zekić Sušac, Marijana ; Dernoscheg, Karl - Heinz ; Pap, Norbert ; Runzheimer, Bodo ; Wentzel, Dirk - Opatija : Ekonomski fakultet u Osijeku, 2019, 1269-1288
5. Bartolović, V.: CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AND COMMUNITY DEVELOPMENT WITHIN THE FRAMEWORK OF THE GLOBAL ECONOMY. // INTERDISCIPLINARY MANAGEMENT RESEARCH XII / Bacher, U. ; Barković, D. ; Dernoscheg, K.H. ; Lamza - Maronić, M. ; Matić, B. ; Pap, N. ; Runzheimer, B. (ur.). Opatija, Hrvatska: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek, Croatia, Postgraduate Studies "Management" Hochschule Pforzheim University, 2016. str. 1055-1066
 6. Bartolović, V., Kovačević, T.: VALUATION OF ECONOMIC-SOCIAL DEVELOPMENT OF THE COUNTIES BRODSKO – POSAVSKA AND POŽEŠKO – SLAVONSKA THROUGH EU FUNDS. // Interdisciplinary Management Research XI / Bacher, U. ; Barković, D. ; Dernoscheg, K.H. ; Lamza - Maronić, M. ; Matić, B. ; Pap, N. ; Runzheimer, B. (ur.) (ur.). Osijek: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek, Croatia, Postgraduate Studies "Management" Hochschule Pforzheim University, 2015. str. 1041-1052
 7. Bartolović, V.: IDENTIFIKACIJA POTREBNIH UVJETA ZA DINAMIČAN RAZVOJ GOSPODARSTVA ISTOČNE HRVATSKE. // 4th INTERNATIONAL SCIENTIFIC SYMPOSIUM ECONOMY OF EASTERN CROATIA – VISION AND GROWTH / Mašek - Tonković, Anka (ur.). Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, 2015. str. 18-26, cjeloviti rad
 8. Bartolović, V., Bićanić, V.: ULOGA SUSTAVA VRIJEDNOSTI I KLJUČNIH SUDIONIKA U RAZVOJU PODUZETNIŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ. // Obrazovanje za poduzetništvo - E4E, 7 (2017), 2; 175-188
 9. Tolić, V., Bartolović, V., Kovačić, A.: PRAVNOTEORIJSKO, NORMATIVNO I JEZIČNO ZNAČENJE POJMA KONCESIJE. // Zbornik radova Veleučilista u Slavenskom Brodu, 4 (2013), 4; 105-114
 10. Mrvica Mađarac, S. Brajević, S., Bartolović, V.: APPLICATION OF MOBILE APPS IN STORES. // CIET 2018 Contemporary issues in economy and technology / Plazibat, Bože ; Kosanović, Silvana (ur.). Split: University of Split University Department of Professional Studies, 2018. str. 42-51, cjeloviti rad

11. Mrvica Mađarac, S., Bartolović, V., Galić, M.: THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON RETAILING IN CROATIA. // The International Conference "Challenges of Knowledge Society" Bukurešt, 2017. str. 718-725
12. Bartolović, V., Mrvica Mađarac, S., Nemeček, A.: SHARING ECONOMY: COMBINATION OF PHYSICAL AND DIGITAL SUPPLY CHAIN ; CURRENT SITUATION AND NEW TRENDS. // International Scientific Conference on IT, Tourism, Economics, Management and Agriculture – ITEMA 2017 / Vorina, Anton ; Bevanda, Vuk ; Vrcelj, Nikolina et al. (ur.).
Belgrade: Association of Economists and Managers of the Balkans, Belgrade, Serbia, 2017. str. 318-329
13. Bartolović, V., Džeba, D.: REPRESENTATION OF BUSINESS ETHICS TOPICS IN STUDY PROGRAMMES OF HIGHER EDUCATION IN CROATIA. // 6th International Scientific and Expert Conference TEAM 2014 Technique, Education, Agriculture & Management / Ádámné Major, Andrea (ur.). Kecskemét, Hungary: Kecskemét College, Faculty of Mechanical Engineering and Automation, 2014. str. 291-294
14. Bartolović, V., Svržnjak, K.: CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE U POLJOPRIVREDI ZA RAST I RAZVOJ. // 2ND INTERNATIONAL CONFERENCE "VALLIS AUREA" FOCUS ON: REGIONAL DEVELOPMENT / Katalinić, Branko (ur.). Požega - Vienna: Veleučilište u Požegi i DAAAM International Vienna, Austria, 2010. str. 73-77
15. Štavlić, K., Bartolović, V.: OSTVARIVANJE UŠTEDA U PROCESU ODRŽAVANJA KROZ POVEZANOST POLITIKE ZALIHA S NABAVNOM POLITIKOM. // Organizacija i tehnologija održavanja OTO 2009. / Banaj, Đuro ; Tadić, Vjekoslav (ur.). Osijek: Društvo održavatelja Osijek i Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Grafika d.o.o. Osijek, 2009. str. 143-150
16. Ružić, P., Amidžić, D., Bartolović, V.: KOPARATIVNE PREDNOSTI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U ISTARSKOJ I POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJI. // 1st INTERNATIONAL CONFERENCE "VALLIS AUREA" FOCUS ON: REGIONAL DEVELOPMENT / Katalinić, Branko (ur.). Požega: Veleučilište u Požegi, DAAAM International Vienna, 2008. str. 847-853
17. Mrvica Mađarac, S., Bartolović, V.: REWARDING AND MOTIVATING OF SALES STAFF. // Proceedings of the 5th international conference Vallis aurea 2016 / Katalinić, Branko ; Zima, Dinko (ur.). Požega: Veleučilište u Požegi, 2016. str. 353-359

18. Vukojević, L., Bartolović, V., Martinović, M.: USING OF THE EU FUNDS IN BROD-POSAVINA COUNTY IN THE PERIOD 2006-2013. // Proceedings of 5th International Scientific and Expert Conference of the International TEAM Society / Lehocká, Dominika ; Cárach, Ján ; Knapčíková, Lucia ; Hloch, Sergej (ur.). Prešov, Slovačka: TEAM Society, 2013. str. 432-435.
19. Bartolović, V., Mrvica Mađarac, S.: GOSPODARSTVO ISTOČNE HRVATSKE U VIHORU DOMOVINSKOG RATA TE PRETVORBE I PRIVATIZACIJE DRUŠTVENIH PODUZEĆA. // Domovinski rat, njegove gospodarske, demografske i socijalne posljedice i perspektive na području hrvatskoga istoka / Brekalo, Miljenko ; Buntić, Mate ; Galić, Josip ; Kotrla Topić, Marina ; Lukić, Anamarija ; Musić, Ivica ; Pavić, Željko ; Penava Brekalo, Zvezdana ; Šarac, Ivica ; Žužul, Ivana (ur.). Osijek: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Osijek, 2016. str. 90-93

REZULTATI OBRADNE STATISTIČKE ANALIZE

Correlations

			Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]
Spearman's rho	Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete? H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	1,000	-,090	-,223**
		Sig. (2-tailed)		,088	,000
		N	356	356	356
	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	-,090	1,000	,202**
		Sig. (2-tailed)		,088	,000
		N	356	356	356
	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	-,223**	,202**	1,000
		Sig. (2-tailed)		,000	,000
		N	356	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3 [Row 1]	Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3 [Row 1]	Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4 [Row 1]
Spearman's rho	Imam prepreke (osobne razloge) koje me sprječavaju u migracijama prema inozemstvu. H3 [Row 1]	Correlation Coefficient	1,000	,557**	,132*
		Sig. (2-tailed)		,000	,013
		N	356	356	356
	Odgovornost (briga) za obitelj sprječava me da migriram u inozemstvo. H3 [Row 1]	Correlation Coefficient	,557**	1,000	,205**
		Sig. (2-tailed)	,000		,000
		N	356	356	356
	Ljubav prema vlastitoj domovini sprječava me u odlasku u inozemstvo. H4 [Row 1]	Correlation Coefficient	,132*	,205**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,013	,000	

N	356	356	356
---	-----	-----	-----

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

			Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5 [Row 1]
Spearman's rho	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	1,000	,202**	,099
		Sig. (2-tailed)		,000	,062
		N	356	356	356
	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	,202**	1,000	,124*
		Sig. (2-tailed)	,000		,019
		N	356	356	356

Nakon stjecanja diplome najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti. H5 [Row 1]	Correlation Coefficient	,099	,124*	1,000
	Sig. (2-tailed)	,062	,019	
	N	356	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

			Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6 [Row 1]
Spearman's rho	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	1,000	,202**	,009
		Sig. (2-tailed)		,000	,868
		N	356	356	356

Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	,202**	1,000	,149**
	Sig. (2-tailed)	,000		,005
	N	356	356	356
Poznajem strani jezik dovoljno dobro da mogu bez problema raditi u preferiranim zemljama H6 [Row 1]	Correlation Coefficient	,009	,149**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,868	,005	
	N	356	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. H7 [Row 1]
Spearman's rho	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u	Correlation Coefficient	1,000	,147**

druge zemlje koje privlače. [Row 1]	H2	Sig. (2-tailed)		,005
Imam poznanike (rodbinu, prijatelje) koji već žive u zemljama koje su mi interesantne za migracije. [Row 1]	H7	Correlation Coefficient	,147**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,005	
		N	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8 [Row 1]	Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9 [Row 1]	Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10 [Row 1]
Spearman's rho	Correlation Coefficient	,202**	,038	-,027	,049
	Sig. (2-tailed)	,000	,471	,608	,358
	N	356	356	356	356

Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	,202**	1,000	,028	,153**	,029
	Sig. (2-tailed)	,000		,604	,004	,579
	N	356	356	356	356	356
Potrebna mi je sigurnost zaposlenja. H8 [Row 1]	Correlation Coefficient	,038	,028	1,000	,358**	,301**
	Sig. (2-tailed)	,471	,604		,000	,000
	N	356	356	356	356	356
Potrebno mi je i važno za mene osobno napredovanje u karijeri. H9 [Row 1]	Correlation Coefficient	-,027	,153**	,358**	1,000	,316**
	Sig. (2-tailed)	,608	,004	,000		,000
	N	356	356	356	356	356
Potrebna mi je ravnoteža između poslovnog i privatnog života. H10 [Row 1]	Correlation Coefficient	,049	,029	,301**	,316**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,358	,579	,000	,000	
	N	356	356	356	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11 [Row 1]	Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11 [Row 1]	Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12 [Row 1]
Spearman's rho	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) ali unutar Republike Hrvatske. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	1,000	,202**	-,008	,078	,021
		Sig. (2-tailed)		,000	,879	,140	,689
		N	356	356	356	356	356
	Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]	Correlation Coefficient	,202**	1,000	,298**	-,198**	,108*
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,043
		N	356	356	356	356	356
Imam povjerenja u institucije i javne službe zemalja u kojima bih volio/la raditi. H11 [Row 1]	Correlation Coefficient	-,008	,298**	1,000	,234**	,155**	
	Sig. (2-tailed)	,879	,000	,000	,000	,003	
	N	356	356	356	356	356	

Imam povjerenja u institucije i javne službe naše zemlje. H11 [Row 1]	Correlation Coefficient	,078	-,198**	,234**	1,000	-,046
	Sig. (2-tailed)	,140	,000	,000		,387
	N	356	356	356	356	356
Imam potrebu profesionalno se usavršavati na radnom mjestu. H12 [Row 1]	Correlation Coefficient	,021	,108*	,155**	-,046	1,000
	Sig. (2-tailed)	,689	,043	,003	,387	
	N	356	356	356	356	356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja ^b		Enter

2

Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]^p

Enter

3	Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1], Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1], Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1] ^b	Enter
---	--	-------

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,129 ^a	,017	,006	1,236	,017	1,494	4	351	,203
2	,521 ^b	,271	,250	1,073	,254	20,064	6	345	,000
3	,744 ^c	,553	,532	,847	,282	35,712	6	339	,000

a. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

b. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

c. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1], Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1], Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1], Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,126	4	2,282	1,494	,203 ^b
	Residual	535,930	351	1,527		
	Total	545,056	355			
2	Regression	147,761	10	14,776	12,831	,000 ^c
	Residual	397,295	345	1,152		
	Total	545,056	355			
3	Regression	301,626	16	18,852	26,253	,000 ^d
	Residual	243,430	339	,718		
	Total	545,056	355			

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]

b. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

c. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

d. Predictors: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1], Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1], Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1], Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1], Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-66,852	35,158		-1,901	,058
	Spol	-,063	,133	-,025	-,476	,634
	godinarođenja	,035	,018	,107	1,975	,049
	velicinamjesta	,014	,042	,019	,347	,729
	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,063	,042	,083	1,513	,131
2	(Constant)	-77,831	31,042		-2,507	,013
	Spol	-,139	,117	-,055	-1,189	,235
	godinarođenja	,041	,016	,127	2,656	,008
	velicinamjesta	,018	,037	,023	,475	,635
	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,048	,037	,063	1,288	,199

	U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,058	,066	-,055	-,877	,381
	Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	,071	,064	,068	1,112	,267
	Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	,073	,054	,070	1,373	,171
	Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,242	,094	-,204	-2,562	,011
	U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,324	,079	-,282	-4,094	,000
	U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,121	,070	-,112	-1,724	,086
3	(Constant)	-54,436	24,764		-2,198	,029
	Spol	-,066	,093	-,026	-,707	,480
	godinarođenja	,028	,012	,086	2,252	,025
	velicinamjesta	,014	,030	,018	,459	,647
	Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:	,036	,029	,048	1,229	,220

U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,033	,052	-,031	-,621	,535
Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	,000	,052	,000	-,004	,997
Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	,029	,044	,028	,664	,507
Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,183	,076	-,155	-2,420	,016
U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,077	,065	-,068	-1,192	,234
U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,078	,058	-,072	-1,348	,178
Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,025	,063	-,017	-,395	,693
Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog	,088	,057	,084	1,535	,126

osamostaljenja [Row 1]					
Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,059	,063	,056	,939	,348
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]	,252	,078	,247	3,222	,001
Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,117	,082	,110	1,421	,156
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1]	,162	,076	,160	2,134	,034

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2
[Row 1]

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics	
					Tolerance	
1	U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	-,328 ^b	-6,463	,000	-,327	,977
	Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1]	-,270 ^b	-5,195	,000	-,268	,963
	Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1]	-,130 ^b	-2,414	,016	-,128	,960
	Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1]	-,449 ^b	-9,473	,000	-,452	,996
	U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]	-,460 ^b	-9,749	,000	-,462	,993
	U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1]	-,390 ^b	-7,897	,000	-,389	,979
	Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih	,114 ^b	2,076	,039	,110	,926

	mjesta koja me zanimaju. [Row 1]					
	Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1]	,520 ^b	11,474	,000	,523	,995
	Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,547 ^b	12,311	,000	,550	,993
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]	,653 ^b	16,305	,000	,657	,994
	Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,640 ^b	15,697	,000	,643	,992
	Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1]	,633 ^b	15,407	,000	,636	,992
2	Smatram da u inozemstvu ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1]	,168 ^c	3,410	,001	,181	,841

Migrirao bih u druge zemlje radi potrebe financijskog osamostaljenja [Row 1]	,418 ^c	9,541	,000	,457	,873
Privlače me za migriranje regije u inozemstvu koje su razvijene [Row 1]	,446 ^c	10,492	,000	,492	,887
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja prilika za napredovanje [Row 1]	,549 ^c	13,427	,000	,586	,831
Spreman/na sam migrirati u druge zemlje radi osiguranja dobre kvalitete života [Row 1]	,528 ^c	12,544	,000	,560	,820
Spreman sam migrirati u druge zemlje radi pronalaženja posla u struci [Row 1]	,529 ^c	12,867	,000	,570	,848

a. Dependent Variable: Namjeravam migrirati (nakon stjecanja diplome) u druge zemlje koje me privlače. H2 [Row 1]

b. Predictors in the Model: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja

c. Predictors in the Model: (Constant), Prosječan mjesečni prihod po članu obitelji kojoj pripadate:, Spol, velicinamjesta, godinarođenja, Smatram da ću imati dovoljno prilika za napredovanje u Hrvatskoj. [Row 1], Regija iz koje potječem je razvijena [Row 1], Smatram da su plaće u mojoj struci u Hrvatskoj dovoljno visoke da se financijski osamostalim. [Row 1], U našoj zemlji ima u ponudi dovoljno radnih mjesta koja me zanimaju. [Row 1], U Hrvatskoj ću moći raditi posao u struci [Row 1], U Hrvatskoj ću moći ostvariti dobru kvalitetu života. [Row 1]

